

Kl. 12.00–16.00

18.00–21.10

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 29 april justerades.

§ 2 Anmälan om subsidiaritetsprövning

Förste vice talmannen anmälde att utdrag ur prot. 2024/25:32 för torsdagen den 8 maj i ärende om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in från näringsutskottet.

§ 3 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Finansutskottets betänkande

2024/25:FiU37 Stärkt konsumentskydd på kreditmarknaden

Näringsutskottets betänkanden

2024/25:NU20 Finansiering och riskdelning vid investeringar i ny kärnkraft

2024/25:NU21 Ersättning till radio- och tv-företag vid privatkopiering

Utbildningsutskottets betänkanden

2024/25:UbU15 Forskning och innovation för framtid, nyfikenhet och nytta

2024/25:UbU18 Ett mer sammanhållet borgenärsansvar för Centrala studiestödsnämnden

Miljö- och jordbruksutskottets betänkanden

2024/25:MJU17 Nya regler för datacenter och hållbara bränslen samt en ny reduktionsplikt

2024/25:MJU19 Fiskeripolitik

§ 4 En förebyggande socialtjänstlag – för ökade rättigheter, skyldigheter och möjligheter

Socialutskottets betänkande 2024/25:SoU23

En förebyggande socialtjänstlag – för ökade rättigheter, skyldigheter och möjligheter (prop. 2024/25:89 delvis)
föredrogs.

Anf. 1 CHRISTIAN CARLSSON (KD):

Herr talman! I dag är en historisk dag. Sverige ska få en ny socialtjänstlag. Den nya socialtjänstlagen innebär den största socialpolitiska reformen i Sverige på 40 år. Oavsett vilken socialtjänst jag besökt, till exempel i kommuner som Årjäng och Gävle, har den här lagstiftningen varit efterlängtd. Det gäller runt om i hela Socialtjänstverige.

Bakgrunden är att många upplever att dagens lagstiftning leder till att socialtjänsten alltför ofta sätter in stödet för sent – när situationen blivit akut – när man hade kunnat förebygga de sociala problemen eller åtminstone kunnat sätta in stöd tidigare. Socialtjänstens medarbetare uppger att den nuvarande lagen gör att man lätt fastnar i långa utredningar och administrativt arbete när det man i själva verket vill ägna sig åt är det sociala arbetet, att hjälpa människor till människor.

Vi har konstaterat att den befintliga socialtjänstlagen har varit alltför rigid och stelbent. Den behöver göras mer flexibel, och stödsinsatserna behöver variera för att man ska kunna hjälpa fler människor till en värdig tillvaro. Detta försöker vi nu åstadkomma. Det uttalade målet med den nya socialtjänstlagen är att varje människa ska få leva ett värdigt liv och vara välmående.

Socialarbetarna som kämpar runt om i landet vill jobba mer förebyggande. Socialtjänsten får nu ett tydligare förebyggande uppdrag.

Personalen inom socialtjänsten får dessutom större frihet att utforma arbetet på ett sätt som gör att man lättare kan ta det sociala ansvaret och hjälpa människor till något bättre. Det sker genom att fler insatser kommer att vara möjliga utan omfattande utredningar och individuella bedömningar. Detta kommer naturligtvis att frigöra resurser och underlätta det förebyggande arbetet, men framför allt skapar det fler verktyg för socialtjänsten, vilket också skapar förutsättningar för att fler utsatta människor ska få det stöd de behöver i ett tidigare skede. Socialtjänsten ska helt enkelt bli lättare att komma i kontakt med, och den som har behov av stöd ska lättare kunna få det.

Herr talman! Socialtjänsten får ett särskilt brottsförebyggande uppdrag, och det är faktiskt helt tack vare Kristdemokraterna och regeringen. Det brottsförebyggande perspektivet fanns nämligen inte alls med när Socialdemokraterna skrev fram de första utredningsdirektiven. Magdalena Andersson och Lena Hallengren talade också om för utredaren, som då var Margareta Winberg, att den nya socialtjänstlagen inte skulle få kosta något, i alla fall inte mer än den nuvarande lagen. Det är naturligtvis en mycket märklig inställning när ambitionerna för socialtjänsten uppenbarligen behöver höjas. Men de bristerna har alltså regeringen rättat till.

Det brottsförebyggande arbetet kommer exempelvis att kunna handla om att bygga ut föräldrastödsprogrammen, eftersom vi vet att trygga och välfungerande familjer är den viktigaste faktorn för att förebygga brott.

Det brottsförebyggande arbetet kan även handla om kommunens samverkan med skola, polis eller föreningsliv för att helt enkelt fånga upp fler unga i tid. Klart är i alla fall att socialtjänstens förebyggande arbete inte får stanna vid den egna verksamheten, utan att man måste samverka – och då inte bara med polis och skola, utan också med föreningar i det civila samhället och med det lokala näringslivet. Detta har varit väldigt viktigt för Kristdemokraterna, eftersom vi inser att samhället är mycket större än staten och det offentliga och att hela samhället behöver vara med och förebygga och motverka brott för att Sverige ska kunna bli tryggt igen.

Herr talman! En annan viktig sak som jag som kristdemokrat vill lyfta fram är att barnens rättigheter nu stärks genom att socialtjänstlagens bestämmelser anpassas till barnkonventionen. Barnen har rätt till information om sina insatser. Socialtjänsten ska ta hänsyn till barnets åsikter vid bedömningen av vad som är barnets bästa. Barnets bästa ska alltid komma i främsta rummet i alla åtgärder som rör barn. Barnen behöver bli sedda och bekräftade. De ska kunna känna sig trygga, och de behöver bli lyssnade på. Därför stärker vi barnperspektivet i den nya socialtjänstlagen.

Den nya lagen kommer att bli bättre för barnen men också för alla andra som tar del av socialtjänstens insatser, eftersom det nu framgår av den nya socialtjänstlagen att verksamheten ska ligga i linje med vetenskap och beprövad erfarenhet. Verksamheten ska följas upp och utvecklas. Det där låter givet, men Socialstyrelsens granskning har visat att socialtjänsten alltför ofta använder metoder som det saknas evidens för – ibland rent av kontraproduktiva metoder. Det ska vi nu komma till rätta med.

Jag är övertygad om att den nystart och ambitionshöjning för svensk socialtjänst som den nya lagen innebär också kommer att skapa förutsättningar för en bättre arbetsmiljö och för att rekrytera och behålla personal inom socialtjänsten.

Fler socialarbetare kommer att ges förutsättningar att jobba på ett effektivt och kunskapsbaserat sätt med det som de faktiskt är utbildade för: att hjälpa de socialt utsatta människor som dagens beslut ytterst handlar om. Det är den ensamstående mamman som kämpar hårt för att få ihop ekonomin och pojken som aldrig har sett sin mamma eller pappa gå till jobbet. Det är också den hemlösa mannen på gatan, pappan vars drickande riskerar att trasa sönder familjen, barnen som oroar sig över bråk hemma och den våldsutsatta kvinnan som behöver skydd på skyddat boende. Socialtjänsten finns där för dem.

Min bedömning är att många fler kommer att vilja vara med på den förändringsresa till något bättre som nu tar fart inom svensk socialtjänst och som ska säkerställa att fler av alla dessa människor får möjlighet att leva ett värdigt liv.

(Applåder)

Anf. 2 GUSTAF LANTZ (S):

Herr talman! Jag är lika stolt varje gång jag står i den här talarstolen, för det här partiet, i det här landet. Sverige har historiskt skapat och förde lat välstånd bättre än något annat land.

Den socialdemokratiske statsministern Per Albin Hansson angav idealen för denna resa genom att likna det goda samhället vid ett gott hem: ”Hemmets grundval är gemensamheten och samkänslan. Det goda hemmet känner icke till några privilegierade eller tillbakasatta, inga kelgrisar

och inga styvbarn. Där ser icke den ene ner på den andre, där försöker ingen skaffa sig fördel på andras bekostnad, den starke trycker icke ned och plundrar den svage. I det goda hemmet råder likhet, omtanke, samarbete, hjälpsamhet.”

Liknelsen är tyvärr svår att relatera till för många som har vuxit upp i otrygga hem. Men de med en tuff uppväxt är de som allra mest behöver det välfärdssamhälle som Per Albin talade om. Socialtjänstens roll i välfärdsstaten är att spackla, täta och foga sprickorna. Det är en viktig uppgift i helheten, och för den enskilda människan är den ofta helt avgörande.

Byggstenarna i en jämlik välfärdsstat är dock en jämlik skola, att alla som kan jobba ska jobba, allas rätt till en god sjukvård och allas rätt till en god bostad. Den nya socialtjänstlagen måste placeras in i detta sammanhang.

Vi har en arbetslöshet på 10 procent. Detta kommer ingen socialtjänstlag att lösa, utan för det krävs en arbetsmarknadsminister på tårna.

Vi har en fruktansvärt ojämlik skola som slår ut barn tidigt och där vinsten tillåts gå före elevernas bästa. Det kommer inte den nya socialtjänstlagen att lösa. För det krävs en skolminister som utan bindningar till friskoleägarna kan göra det som krävs.

Vi har vuxna som bor hemma som om de vore barn därför att de inte har en bostad att flytta till. Det löser inte socialtjänstlagen, men en handlingskraftig och målinriktad bostadsminister ta sig an det.

Ett eget jobb med egen intjänad lön kan aldrig ersättas med försörjningsstöd. Bostäder kan aldrig ersättas med sängar på härbärgen. Skolmisslyckanden kan inte göras ogjorda genom placeringar på HVB-hem. Vi kan aldrig bygga det jämlika samhället utan grundstenarna i välfärdsstaten. Socialpolitik kan inte spackla över fundamentala brister i den generella välfärden.

Herr talman! Med det sagt: Äntligen! Äntligen ska vi nu rösta fram en ny socialtjänstlag.

Den socialdemokratiska regeringen, med Lena Hallengren som socialminister, tillsatte utredningen 2017. Margareta Winberg, som fick förtroendet att leda den, tog sig tid att träffa många yrkesverksamma socialarbetare. Hon tog intryck och lät många av deras erfarenheter, perspektiv och synpunkter forma lagen. Jag ser hur socialtjänstministern i dag sitter här och lyser av lycka över att ha tagit över stafettpinnen och fört den ända hit. Det gör mig glad. Det jag däremot inte kan förstå är varför hon har dröjt så länge.

Den förra socialdemokratiska regeringen skulle ha gått till riksdagen med lagen redan 2022, men efter valförlusten hamnade förslaget på högerregeringens bord. När det dröjde så länge var vi många som var oroliga att man skulle göra om utredningens förslag i grunden, men det är ett orört förslag som vi debatterar i dag. Lagförslaget har varken åldrats som vin eller mjölk; det var bra då, och det är bra nu. Det är bara synd att lagens verktyg inte redan har satts i ivriga socialarbetares händer. Lagen kunde sedan länge ha gjort stor skillnad för många.

Herr talman! Senast riksdagen antog en ny socialtjänstlag, för över 40 år sedan, var många lika exalterade som i dag. Progressiva socialarbetare skulle få en lagstiftning på toppen av tidens våg. De skulle ges verktyg för att kunna ge rätt stöd i rätt tid.

Om domstolar och jurister får tugga på en lag tillräckligt länge uppkommer dock en sorts juridisk tandsten. Nya krav ställs upp i praxis som kräver utredning, dokumentation och byråkrati – och så missar socialarbetare tidsfönstret när hjälpen verkligen hjälper. Formen har med tiden ibland blivit viktigare än innehållet. Det är denna juridiska tandsten vi nu skrapar bort.

Herr talman! Socialtjänsten ska vara lättillgänglig för att kunna arbeta förebyggande. Detta skrivs uttryckligen in i lagen. I den nya lagen kommer även många insatser att kunna ges utan individuella biståndsbeslut. Den tidskrävande byråkratin läggs åt sidan för att ge människor hjälp i rätt tid. Detta är en lika stor som efterfrågad förändring för kvinnor som blir kontrollerade och slagna, för gamla och skröpliga som är rädda att trilla i hemmet och för oroliga föräldrar som behöver stöttning när deras barn är nära att hamna i ett kriminellt gäng.

Herr talman! Som socialdemokrat ogillar jag flum, lull och lall. Nu införs äntligen ett nytt krav på att all verksamhet inom socialtjänsten ska bedrivas i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet.

Jag har träffat många kompetenta socionomer som länge arbetat strukturerat och vetenskapsbaserat, men skillnaden mellan sjukvårdens och socialtjänstens lagkrav har länge skavt. Det är klart att socialtjänstens insatser, precis som sjukvårdens, måste vara noggrant genomtänkta och grundas på kunskap och beprövad erfarenhet. Insatser ska göra maximal nytta, och framför allt ska de aldrig, aldrig göra mer skada än nytta.

Jag önskar att regeringen lät detta synsätt prägla fler politikområden. Klimatpolitiken, kriminalpolitiken och finanspolitiken skulle alla må bra av ett evidensbaserat förhållningssätt – men även av sunt förnuft.

I Tidöavtalet anges att fler tvångsomhändertaganden av barn är ett självändamål. Detta tycks mer ha sitt ursprung i SD:s aggressiva Trumpretorik än i vetenskap och beprövad erfarenhet. Samhället måste rimligtvis göra allt för att se till att så få barn som möjligt måste omhändertas.

Den nya socialtjänstlagen är ett led i att åstadkomma detta. Det handlar om att tidiga och förebyggande insatser sätts in för att räta upp livet för barn i tid. Ibland kommer barn tyvärr inte att kunna bo kvar hemma därför att de far illa, och då ska inte pengar eller lagstiftning utgöra ett hinder för placering. Men tvångsomhändertaganden kan aldrig någonsin vara ett självändamål.

Herr talman! När barn far illa måste samhället vara på toppen av sin förmåga att upptäcka och ge rätt stöd. En barndom går inte i repris. Ett liv som släcks går inte att tända igen. Den nya socialtjänstlagen gör det möjligt att söka bland orosanmälningar digitalt. Det är ett viktigt steg för att upptäcka barn som far illa så att de kan få den hjälp de behöver.

Nuvarande lagstiftning säger att socialtjänsten ska ha rätt att följa upp förhållanden i en familj under två månader efter avslutad placering. Den nya lagen säger sex månader, men många remissinstanser ville se ett år.

Jag hoppas att vi slipper läsa om ett enda barn som far illa för att uppföljningen begränsades av en alltför snäv tidsram. Särskilt frustrerande är det att regeringen haft oceaner av tid på sig att titta på frågan så att vi hade kunnat klubba en uppföljningstid på ett år i dag. Det borde vi verkligen ha gjort. Vi yrkar därför på att regeringen inom kort återkommer med ett sådant förslag till riksdagen.

Herr talman! I min hemstad Uppsala sköts nyligen tre unga personer till döds på en frisørsalong. Detta meningslösa våld som dagligen sköljer över oss är ett gift. Hela samhällets kraft måste användas i kampen mot brottsligheten. Samhällsbyggarnas tegelstenar och spackel behövs. Det handlar om lärare, arbetsförmedlare, idrottsledare, poliser och socialarbetare.

I det läget prioriterar regeringen att satsa på skattesänkningar för dem med högst inkomster. Man är så ivrig att sänka skatten för rika att man till och med lånar miljarder som alla ska vara med och betala tillbaka.

Jag är stolt att tillhöra ett parti som prioriterar satsningar på välfärd, bostäder, arbete och socialtjänst, vilket syns i budget efter budget, miljard efter miljard. Det gör skillnad vem som styr Sverige. Det märker tyvärr fler och fler just nu.

För att en betydligt bättre lagstiftning ska innebära den skillnad för många människor som den har potential att göra krävs att de socialarbetare ute i landet som ska tillämpa den nya lagen har kollegor och resurser. Den striden kommer vi socialdemokrater att ta vid varje givet tillfälle. Socialtjänsten ska aldrig behöva välja mellan avhopparprogram och U-svängsprogram. Fler gängmedlemmar ska hoppa av, och fler barn som är på väg mot gängen ska ta en U-sväng därifrån.

Herr talman! Jag vill ha ett samhälle där fler som haft det svårt i sin familj som barn ska inspireras till att som vuxna skaffa en egen familj som präglas av likhet, omtanke, samarbete och hjälpsamhet. Jag vill att fler ska tänka: Om det samhälle jag mött kan präglas av gemensamhet och samkänsla kan min familj också göra det.

Den nya socialtjänstlagen är ett steg i rätt riktning för att fler ska få möjligheten till ett bättre liv. Det är värt att firas.

Jag yrkar bifall till reservation 23.
(Applåder)

Anf. 3 MALIN HÖGLUND (M) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för anförandet. Ledamoten inledde med att prata om att det är fantastiskt att vi nu har en ny socialtjänstlag. Det tycker naturligtvis vi också, för vi är det parti och den regering som har rott det här i hamn. Det lyckades inte den tidigare regeringen med.

Den här regeringen satsar nästan 10 miljarder kronor på att införa den nya socialtjänstlagen. Den tidigare regeringen satsade inga pengar alls. Vi ska nu få en ny socialtjänstlag med insatser utan långa utredningstider, vilket är fantastiskt och kan hjälpa väldigt många familjer och väldigt många barn och unga.

Min fråga till ledamoten Gustaf Lantz är: Hur tänker ledamoten nu när vi satsar så pass mycket pengar som nästan 10 miljarder kronor? Den tidigare regeringen satsade 0 kronor.

Anf. 4 GUSTAF LANTZ (S) replik:

Herr talman! Till att börja med är det jätteroligt att vi är många här i dag som är glada över den nya lagen. Men sanningen är ju den att det är en lagstiftning som tagits fram under en socialdemokratisk regering.

Det är också sant att vi socialdemokrater inte har motsatt oss någon peng som kommit för implementering av den här lagstiftningen. Men det kanske är på sin plats att Moderaterna berättar lite om hur man räknar. 10 miljarder, säger man – under hur många år?

Låt oss prata om det här året. Låt oss prata om hur Mikael Damberg i sin skuggbudget hade 9 miljarder mer till välfärden – 9 miljarder mer till att arbeta för att förebygga ohälsa, brottslighet och mycket annat.

Som min kollega Eva sa går det inte att ge ett fantastiskt recept på äppelpaj men inte ge några äpplen. Det får mig att tänka på den sämsta present jag fått i hela mitt liv. När jag fyllde 18 år fick jag en blankett för att ansöka om körkortstillstånd. Men jag fick inga pengar till körkortstillståndet, vilket jag givetvis trodde när jag fick blanketten.

Det är så jag tror att man kommer att uppleva det ute i kommunerna, där man har haft enorma kostnadsökningar. Nu får man äntligen en lagstiftning som tar bort trösklar och hinder. Men då får man inte de resurser som ger möjlighet att anställa fler personer och verkligen använda den nya lagen fullt ut.

Varför valde man att sänka skatterna för dem med högst inkomster framför att ge kommuner och regioner mer pengar i den kostnadskris som vi nu befinner oss i?

Anf. 5 MALIN HÖGLUND (M) replik:

Herr talman! Pengar har betalats ut till kommunerna just för implementering av den nya socialtjänstlagen. De pengarna har gått till alla kommuner. Sedan har naturligtvis kommunerna kommit olika långt i arbetet. Men för de flesta som jag pratat med har de här pengarna spelat roll för att kunna införa den nya socialtjänstlagen.

Den här regeringen har lyckats med någonting som den tidigare regeringen faktiskt inte lyckades med, nämligen att få fram den nya socialtjänstlagen i det skick den i dag är i. Vi behöver också pengar för att det ska gå lätt och smidigt när den ska implementeras den 1 juli.

Anf. 6 GUSTAF LANTZ (S) replik:

Herr talman! Jag håller med – det är jättebra att det finns en dyr och påkostad instruktionsbok om hur den nya lagen fungerar. Det krävs konferenser, utbildningar och interna processer, och det är jättebra att kommunerna får tackning för det. Det är ingenting som Socialdemokraterna har motsatt sig, utan tvärtom. Vi har gått med på det.

Men när man sedan ska fylla det här med innehåll måste man titta budget för budget, år för år och miljard för miljard. Då förlorar Moderaterna gång på gång på gång. Det är nämligen så att ni gör det ni har sagt. Ni levererar till era kärnväljare. De som redan har mycket ska få mer. Det är så enkelt, och det är så folk känner igen Moderaterna.

Man ska inte tro att de socialarbetare som ute i kommunerna möter verkligheten längst ute på den sista linjen känner att den prioriteringen är rätt. Där handlar det om att ha kollegor, att ha resurser och att kunna arbeta med den nya lagstiftning som nu finns på plats. Det är ingenting som kommer att vara löst för all framtid, utan det kommer att vara upp till varje regering att göra sina prioriteringar.

*En förebyggande
socialtjänstlag – för
ökade rättigheter,
skyldigheter och
möjligheter*

Jag uppskattar ärlighet. De som redan har höga inkomster kan vara nöjda med hur regeringen prioriterat, om det är det som är det viktigaste för dem. Men jag tror att även de med höga inkomster ser att Sverige har sådana problem att det är fel läge att prioritera dem med högst inkomster och att det är rätt läge att prioritera de kommuner som har svårt med ekonomin, så att vi kan klara de utmaningar vi har. Hur vi än räknar och vänder oss här i kammaren är det 9 miljarder till välfärden som skiljer mellan de budgetar som lades fram för det här året.
(Applåder)

Anf. 7 MONA OLIN (SD):

Herr talman! I dag debatterar vi betänkande 2024/25:SoU23 *En förebyggande socialtjänstlag – för ökade rättigheter, skyldigheter och möjligheter*. Jag börjar med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

I en tid då samhällets utmaningar växer, kriminaliteten breder ut sig, ensamheten bland äldre ökar och sociala problem fördjupas är det viktigare än någonsin att vi har en socialtjänst som fungerar – en socialtjänst som inte bara larmar när något går fel utan förhindrar att problemen uppstår från första början. Därför är det mycket välkommet att vi nu står inför en ny, moderniserad socialtjänstlag. Det är en lag som på allvar möter vår tids behov. Regeringens proposition 2024/25:89 visar att man har lyssnat på både forskning och praktik men också på kommunerna och medborgarna.

Låt mig lyfta några delar som vi ser som särskilt positiva.

Först och främst har lagen fått en helt ny struktur. Den är indelad i avdelningar, vilket gör lagen mer pedagogisk, mer överskådlig och lättare att uppdatera. Detta är viktigt. Socialtjänsten är ett område som ständigt utvecklas och förändras. Nu får vi en lag som både är stabil och anpassbar.

Utredningens ambition har varit att återgå till lagens ursprungliga idé, nämligen att vara en ramlag – en lag som inte styr i detalj utan ger riktning, mål och ansvar men lämnar utrymme för lokala lösningar. Det är en klok och nödvändig förändring.

Herr talman! En av de andra viktiga förändringarna är att förebyggande arbete lyfts fram som en kärnuppgift. Socialtjänsten ska inte bara rycka ut när skadan redan är skedd – den ska upptäcka och se problemen innan de blir akuta. Det gäller allt från stöd till äldre, yngre och familjer till arbete mot missbruk och psykisk ohälsa.

Vi vet att tidiga insatser ger effekt. De minskar mänskligt lidande, och det är väl investerade skattemedel som ger effekt längre fram. Det är sunt förnuft, och det är ett arbetssätt vi i Sverigedemokraterna länge efterfrågat.

En annan viktig förändring är att socialtjänsten ska bli lätt tillgänglig. Det ska vara enkelt att ta kontakt, även för den som kanske känner skam inför att söka hjälp, vilket många tyvärr fortfarande gör. Det ska vara enkelt även om man inte vet exakt hur man går till väga.

En utåtriktad socialtjänst som har ett gott bemötande och är synlig i samhället bygger tillit. Och med tillit kommer fler att våga söka hjälp i tid. Detta är avgörande för att skyddsnetet ska fungera.

Kommunernas ansvar för att planera socialtjänstens insatser utvidgas nu till att omfatta hela verksamhetsområdet. Detta innebär att flera instanser måste samverka. Det behövs samverkan mellan socialtjänsten, hälso- och sjukvården, skolan, polisen och det civila samhället. Detta är något

vi sverigedemokrater har efterlyst länge, för vi vet alla att problem sällan följer myndighetsgränser.

Socialnämnden får dessutom möjlighet att erbjuda vissa insatser utan att först göra en omfattande behovsprövning. Detta ger socialtjänsten större handlingsutrymme och möjlighet att hjälpa människor snabbare, enklare och mer på deras villkor. I praktiken betyder detta att människor kan få stöd innan ett ärende öppnats, och det är ofta just det som gör skillnaden.

Lagen slår också fast att socialtjänsten ska bygga på vetenskap och beprövad erfarenhet. Det är glädjande, för på ett område som påverkar så många människors liv, ofta i utsatta lägen, ska vi inte experimentera. Vi ska använda metoder som fungerar. Det har man all rätt att förvänta sig, precis som när man besöker sjukvården för att träffa en läkare.

Detta kräver också rätt kompetens. Därför förtydligas nu att personalen ska ha lämplig utbildning och erfarenhet. Det gäller samtliga delar av socialtjänsten.

Herr talman! I det nya lagförslaget får socialnämnden ett uppdrag att arbeta förebyggande mot kriminalitet. Detta är en självklar men viktig markering, för vi ser alla hur kriminella nätverk rekryterar allt yngre barn.

Lagen betonar att samverkan mellan socialtjänst, sjukvård, skola och polis inte är något som *kan* ske utan något som *ska* ske. För att skydds nätet ska fungera måste alla – skola, socialtjänst, polis och sjukvård – dra åt samma håll. Här blir socialtjänstens roll särskilt viktig: att upptäcka, reagera och agera innan det är för sent.

Kommunerna får också bättre verktyg för att följa upp och kontrollera vad utförare faktiskt levererar. Detta är en förutsättning för att skattepengar ska användas rätt och kvaliteten hållas hög. Det handlar om ansvar och om transparens.

Alla orosanmälningar som gäller barn ska bli sökbara. Detta är jätteviktigt. I stället för att förhandsbedömningar sätts i en pärm och riskerar att inte sökas igenom varje gång en orosanmälan kommer in kommer det att skapas en digital, sökbar akt, vilket gör att risker kan upptäckas i tid och att barn får hjälp innan något allvarligt händer. Detta är ett tydligt exempel på hur modern teknik kan hjälpa exempelvis ett barn innan det blir för sent.

Herr talman! Det görs stora finansiella satsningar. Regeringen och Sverigedemokraterna backar upp lagen med stora belopp i budgeten från 2024 till 2028. Satsningarna syftar till att möjliggöra en omställning av socialtjänsten till ett mer förebyggande och kunskapsbaserat arbetssätt men också till att stärka kommunernas förutsättningar att implementera den nya lagen. Det är en investering i trygghet, effektivitet och människovärde.

Herr talman! Den nya socialtjänstlagen är ett stort steg framåt. Den är modern, ansvarstagande och inriktad på det som verkligen gör skillnad: förebyggande arbete, kunskap, tillgänglighet och trygghet. Det är en lag som ger oss verktyg att hjälpa fler, tidigare och bättre, utan att tappa kontrollen eller öka byråkratin. Och det är en lag som ställer krav men också visar tillit till kommunerna, till professionen och till medborgarna.

Detta välkomnar vi, för det är så man bygger en starkare socialtjänst – och ett starkare Sverige.

(Applåder)

Anf. 8 MAJ KARLSSON (V):

Herr talman! I dag känner jag en särskild stolthet över att stå i den här talarstolen. Det är en stor dag. Att få vara med och fatta beslut om en av de mest omfattande reformerna inom socialt arbete på decennier är smått historiskt. Det är stort, efterlängtat och nödvändigt.

Socialtjänsten är kanske en av samhällets viktigaste institutioner, inte bara för att den finns där när livet är som svårast utan för att den förkroppsligar något ännu större: vårt gemensamma löfte att ingen ska falla ur det skyddsnet som vi bygger tillsammans och att alla människor ska ha rätt till ett värdigt liv.

Vi får inte glömma att även den nuvarande socialtjänstlagen en gång var en revolution. Den markerade slutet på den tid då fattigvård, nykterhetsvård och barnavård präglades av moralism och kontroll. Den lagen föddes ur insikten att människor inte lyfts ur utsatthet genom skam utan genom stöd och respekt.

Portalparagrafen i lagen satte tonen: ”Samhällets socialtjänst skall på demokratins och solidaritetens grund främja människornas

- ekonomiska och sociala trygghet,
- jämlikhet i levnadsvillkor,
- aktiva deltagande i samhällslivet.”

Det är faktiskt riktigt fint.

Under lång tid var socialt arbete något att vara stolt över. Det krävde mod och engagemang. Det fanns en tro på socialarbetarnas professionella omdöme och vilja att göra verklig skillnad.

Men med tiden förändrades förutsättningarna. Samhället förändrades. Kraven ökade, och resurserna minskade. Socialtjänsten fick bära konsekvenserna av andra politikområdens tillkortakommanden. Detaljstyrningen ökade, administrationen svällde och tilliten till professionen urholkades. Socialtjänstens tid och resurser gick till systemet, inte till människan. För dem som sökte hjälp blev känslan alltför ofta att socialtjänsten inte var ett stöd utan mer av ett straff.

Det är därför en ny lag är så viktig. Efter många års utredningar och diskussioner, viss kritik och en hel del väntan står vi äntligen här, redo att ta ett nytt steg för socialtjänsten och för dem som den finns till för.

Herr talman! Jag har genom åren mött otaliga socialsekreterare. De är den yrkesgrupp som lärt mig mest om vad socialt arbete verkligen innebär. Men jag har också mött många av dem som socialtjänsten finns till för – människor vars röster sällan hörs här inne men som bär hela verkligheten på sina axlar.

Jag har levt nära människor vars liv inte varit kantade av rosor. Jag har stått sida vid sida med ensamstående mammor som har krigat sig igenom vardagen. Jag har sett människor brytas ned av missbruk men också sett deras hjältemod när de tagit sig ur det. Jag har sett föräldrar förtvivlat försöka rädda sina barn från att dras in i kriminalitet.

Och så har jag träffat Bossen. Bossen var en klassisk figur på torget i stadsdelen där jag växte upp: röbuskigt skägg, glimten i ögat och alltid redo med en Göteborgsvits. Redan som barn började vi ett slags samarbete.

Jag handlade åt honom, ibland för att han hade ont i ett ben, ibland för att han inte var riktigt nykter. Jag fick några slantar till lite godis.

Han levde ett liv i tungt missbruk, men han hade ett hjärta av guld. Han höll koll på min hund när jag gick in i affären, och jag höll lite koll på honom när det behövdes. Så fortsatte vi att hjälpa varandra under åren. Han blev en del av min vardag.

Men med åren blev hans missbruk allt tyngre och hans liv allt tuffare. Ibland blev han arg och kom i bråk. Jag såg hur människor skrek åt honom, tog omvägar runt honom och spottade efter honom. Jag såg ett politiskt parti dela ut mat i en valrörelse, men när han, den som kanske mest av alla behövde det, sträckte sig fram, nekades han. Den förnedringen glömmer jag aldrig.

Med tiden blev jag orolig. Han var ofta blåslagen och alltmer sliten. Jag värdjade till honom att söka hjälp. Han försökte men orkade inte hålla fast. Skammen över återfallen var blytung. Så en dag berättade han varför han led. Han berättade om livet han hade haft som gick helt förlorat. Han berättade om när hans hus en natt brann, om barnen han förlorade den natten och om brännskadorna över hela hans kropp som jag aldrig tidigare lagt märke till.

Jag vet inte om Bossen lever i dag, men han är alltid med mig. Han lärde mig att ingen väljer ett liv i utsatthet, utan det är nästan alltid ett resultat av trauma, förlust och oerhörd smärta. Det är verkligen en kamp.

Det är med den blicken jag ser på den nya lagen, och den gör mig hoppfull. Även om den inte kommer att lösa alla problem har den potential att bli startskottet för en nödvändig kulturförändring.

Hade jag mött Bossen som socialsekreterare hade jag inte velat möta honom med byråkrati och fragmenterade insatser. Jag hade velat möta honom med tid, tillit och professionell kunskap – med förutsättningar att bygga relation, skapa förändring och arbeta långsiktigt. Det är vad den nya lagen möjliggör om vi gör detta på rätt sätt.

Herr talman! Vi är dock inte i mål. Vänsterpartiet ställer sig i stort bakom lagen, men vi ser också brister.

Den största är resursfrågan. Regeringen har avsatt medel för implementeringen, vilket är både nödvändigt och välkommet. Men det räcker inte. Det krävs en långsiktig och kraftfull satsning på socialtjänstens arbete i dess helhet. Ambitioner kräver ekonomiska muskler. Därför yrkar jag bifall till reservation 28.

Vi ser också att det förebyggande arbetet är avgörande. Tidiga, lättillgängliga insatser är rätt väg, men det kräver balans mellan förebyggande, utredande och behovsprövade insatser. Det kräver samordning och tydlighet, så att det blir lätt att göra rätt.

Vi vill heller inte se en utveckling där socialtjänstens arbete styrs av vad som råkar finnas i stället för av vad som faktiskt behövs. Risken är att tillgång styr före behov, eller att insatser inte når de grupper som behöver dem mest. Vi måste se till att stödet blir jämlikt och träffar rätt.

Det är också en enorm utmaning att stora delar av samhället utvecklas i en riktning som snarare förvärrar de problem som socialtjänsten har att hantera med till exempel ökade ekonomiska klyftor och en växande skolsegregation. Här måste politiken ta ansvar, så att inte socialtjänsten får än större börda. Socialtjänsten ska inte ensam bära allt ansvar – det måste vi göra tillsammans.

Herr talman! I många debatter fokuserar vi på unga i kriminalitet. Det är viktigt, men det är bara en liten del av det som socialtjänsten gör. Vi får inte tappa helhetsbilden. Socialtjänsten är till för dem som lever i ekonomisk utsatthet, ensamstående föräldrar, våldsutsatta kvinnor och barn som far illa. Och allt hänger allt som oftast ihop.

Det är därför särskilt oroande att regeringen parallellt med den nya socialtjänstlagen har ett nytt lagförslag om så kallat mellantvång, med böter för föräldrar som inte medverkar och fotboja till barn, utan domstolsprövning. Det här förslaget har mötts av en närmast unison kritik från professionen, forskare och experter. Kritiken är inte ideologisk; den är grundad i verkligheten. Det här fungerar inte. Det bygger på felaktiga antaganden om att föräldrar inte vill hjälpa sina barn när verkligheten är att de ofta inte förmår. Lösningen ligger i relation och tillit – inte i tvång.

Det kan låta handlingskraftigt att tala om böter och fotbojor, men det ger inte resultat. Det motverkar allt det vi nu försöker uppnå med den nya socialtjänstlagen. Jag vill därför vädja till regeringen att ta till sig den svidande kritiken och dra tillbaka förslaget om den så kallade LIV. Låt i stället den nya socialtjänstlagen få verka. Ge den en verklig chans!

Herr talman! Efter några allvarliga rader vill jag nu avsluta där jag började, med stolthet och hopp. Om vi gör detta rätt kan det bli början på ett nytt kapitel i Sveriges socialpolitiska historia. Vi kan skapa verkliga möjligheter till förändring. Vi kan stärka en yrkeskår som förtjänar vår respekt och våra resurser. Vi kan möta människor, inte med misstro, utan med medmänsklighet – för Bossen, för barnen och för framtiden.
(Applåder)

Anf. 9 MALIN HÖGLUND (M):

Herr talman! I dag debatterar vi något som många, inklusive jag själv, länge har väntat på, nämligen en ny, förebyggande socialtjänstlag, för ökade rättigheter, skyldigheter och möjligheter. Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr talman! Det är nu det händer. Vi debatterar i dag ett förslag som är historiskt: en ny socialtjänstlag – den största reformen på över fyra decennier. Vi tar ett nödvändigt kliv bort från en gammal socialtjänstlag som i praktiken varit ett brandkårsutryckningssystem och inför ett modernt, förebyggande och framtidssäkrat regelverk. Det lagförslag som nu ligger på riksdagens bord markerar ett viktigt skifte från en socialtjänst som ofta griper in när problemen blivit akuta till en socialtjänst som verkar förebyggande och ska vara tillgänglig, kunskapsbaserad och nära människors vardag.

Varför behövs då en ny socialtjänstlag? Jo, samhället har förändrats. Vi ser barn som far illa i det tysta, unga som tappar fotfästet och äldre som lever i ofrivillig ensamhet. Vi ser människor som inte söker hjälp förrän det nästan är för sent. Den lagstiftning som styr vår socialtjänst måste vara anpassad till vår tids verklighet, inte gårdagens.

Herr talman! Med den nya socialtjänstlagen får vi ett verktyg som rustar Sverige bättre för framtiden.

För det första betonar lagen det förebyggande arbetet. Det betyder att socialtjänsten ska kunna möta människor tidigt, innan problemen hunnit växa sig stora. Det är klokt, mänskligt och ekonomiskt ansvarsfullt.

Men det handlar också om något mer, nämligen tillit. När vi säger att människor ska våga ta kontakt med socialtjänsten måste vi se till att trösklarna sänks. Den nya lagen gör det möjligt att ge vissa insatser utan att först göra en omfattande behovsprövning. Det är ett skifte från misstänksamhet till förtroende.

För det andra innebär den nya lagen att rättigheter stärks. Människor får tydligare besked om vad de kan förvänta sig. Det ska inte spela någon roll om du bor i en liten kommun eller i en storstad – du ska mötas av en professionell och tillgänglig socialtjänst där kvaliteten är likvärdig.

Men lagen handlar inte bara om rättigheter. Den ställer också krav på oss som beslutsfattare, på kommunerna och också på samhället i stort. Det här är nämligen inte ett ensamt uppdrag för socialsekreteraren, vilket flera andra har nämnt här i debatten. Det handlar om samverkan mellan skola, vård, civilsamhälle, rättsväsen och inte minst medborgare – oss.

Herr talman! Moderaterna och regeringen har varit tydliga med att vi vill ha en socialtjänst som fokuserar på att ge människor verktyg för att kunna ta makten över sina egna liv. Den som kan jobba ska också jobba. Den som har ansvar för barn ska också ta det ansvaret. Och den som behöver stöd ska få det – tidigt, rättssäkert och värdigt.

Regeringen har skjutit till betydande resurser för att göra lagförändringen möjlig i praktiken. 1 miljard extra går just nu till kommunerna för att stärka socialtjänstens omställningsarbete. Kompetensutveckling, digitalisering och utvärdering – allt det krävs för att intentionerna i lagen ska bli verkliga.

Herr talman! Jag vill särskilt lyfta fram att den nya socialtjänstlagen ger barn och unga en starkare röst. Barnens rätt att komma till tals blir tydligare. Det är avgörande. Det är i barnens upplevelser, behov och oro som mycket av det förebyggande arbetet måste börja.

Likaså stärks möjligheten till stöd i utsatta områden, bland nyanlända och till familjer som kämpar. Det är ett erkännande av att sociala risker är komplexa men inte olösliga. Med rätt insats i rätt tid går det att vända en utveckling.

Herr talman! Det är lätt att säga att vi ska satsa förebyggande. Det är svårare att göra det på riktigt. Det kräver mod, det kräver prioriteringar och det kräver tålamod. Men det är precis det vi gör nu. Vi förändrar lagstiftningen i grunden för att ge socialtjänsten verktyg och människor bättre möjligheter.

När Socialdemokraterna tidigare utredde en ny socialtjänstlag fick det inte kosta några pengar. Den här regeringen, som har en moderat socialtjänstminister, Camilla Waltersson Grönvall, lägger nästan 10 miljarder kronor på införandet. I dag är jag extra stolt över att vara moderat.

En ny socialtjänstlag är en möjlighet att bygga ett starkare, mänskligare och mer hållbart välfärdssamhälle.
(Applåder)

I detta anförande instämde Johan Hultberg (M).

Anf. 10 MARTINA JOHANSSON (C):

Herr talman! Det här är en efterlängtd lagstiftning, precis som många andra som har varit uppe i talarstolen före mig har sagt. Den har ett ökat fokus på öppna insatser, barns perspektiv, tidiga insatser och brottsföre-

byggande arbete – som är lite annorlunda än tidiga insatser, åtminstone i mina tankar. Den har också fokus på samverkan inom kommunen och mellan olika myndigheter. Det är en ny lagstiftning som har ett ökat fokus på kvalitetssäkring, evidensbaserade metoder och insamling av data, för att kunna följa upp det som görs varje dag i Sveriges kommuner.

Herr talman! Det är också en lag som har lyft in mer av ett barnperspektiv. Det handlar bland annat om sökbara orosanmälningar, tillgång till insatser utan beslut och ökad kunskap för att ta till vara barns rättigheter. Men det krävs också nära samverkan, till exempel med regionernas arbete för att stödja barn och unga med psykisk ohälsa.

När det gäller barnperspektivet hade Centerpartiet velat gå lite längre för barn mellan 12 och 15 år och deras möjligheter att tacka ja till öppna insatser även om vårdnadshavare inte samtycker. Även om jag, precis som många andra, är nöjd med den här lagstiftningen finns det självklart vissa saker som Centerpartiet hade velat se annorlunda.

Herr talman! De öppna insatserna bygger på frivillighet, tidiga insatser, sänkta trösklar och ökad tillit. Det är viktigt att vi nu följer implementeringen av detta, så att den blir bra och så att man dokumenterar lagom mycket om insatserna. Vi behöver också säkerställa att någon följer individen, barnet eller den vuxne, för att ingen ska falla mellan stolarna.

Centerpartiet och alla andra partier är i grunden överens om denna lagstiftning. Det här är steg ett. Det är ett steg som innebär att vi måste hålla i och hålla ut. Det är kommunerna och regionerna som ska göra jobbet. Vi gör den enkla delen genom att fatta beslutet om en lag, men jobbet görs i våra kommuner och i våra regioner.

Det gäller att vi från nationellt håll fortsätter och orkar ge stöd till den implementering som är påbörjad och att det arbetet får hålla i, för att kunna utveckla de metoder som ska användas varje dag. Hur ska de se ut? Vem ska äga modellen? Hur utvärderar man den framöver? Här kan våra nationella myndigheter vara ett stöd.

Låt lagen verka! Låt den här lagstiftningen bli den förändring vi vill ha! Jag ber regeringen att inte fortsätta med många andra nya delar, som kan riskera att implementeringen av den här lagen avstannar eller i värsta fall krockar med de nya förslag som eventuellt kan läggas på bordet. Vi vill nämligen att den här lagstiftningen ska bli så bra som vi önskar.

Herr talman! Centerpartiet tycker att regeringen har gjort ett bra jobb. Jag kommer att fortsätta säga det. Men självklart finns det, som sagt, saker i den här stora förändringen som Centerpartiet hade velat ha lite annorlunda. Vi hade till exempel velat se att man hade ändrat nivåerna när det gäller försörjningsstöd och beräkning av ungdomars inkomster. Då hade fler ungdomar kunnat känna att det var värt att ta det där extra helgpasset, utan att familjens försörjningsstöd påverkades. På det sättet skulle de kunna bidra till att bryta ett mönster och till egen försörjning.

Vi hade också velat se att även barn mellan 12 och 15 år skulle kunna få tacka ja till öppna insatser, vilket jag var inne på tidigare. Och vi hade velat se att uppföljningstiden efter avslutad samhällsplanering skulle vara tolv månader i stället för sex månader. Vi hade även velat att man hade sett över gallringen av akter, så att en ung vuxen eller vuxen fick större möjligheter att gå tillbaka och se vilka insatser man fått som barn.

Vi skulle också vilja slippa se den skillnad i synen på människor som dyker upp när det pratas om återvandring. I propositionen lyfter regeringen under rubriken "Förebyggande arbete" upp det som man tycker är en viktig del: att man ska kraftigt stimulera och öka frivillig återvandring och att det kan göras med rätt stöd och information, för att fler ska återvändra.

Frågan är bara vilka det är som ska vägledas. Vem avgör vilka de är? Vilka människor har vi gett upp hoppet om? Risken finns då att man kan välja att arbeta med återvandring i stället för insatser för att barnet till exempel ska klara skolan.

Hur bidrar det här till att stärka tilliten? Vi ska komma ihåg att lagstiftning är normerande i fråga om hur vi ser på olika delar.

Herr talman! Med de medskicken, där Centerpartiet hade velat se något annat, vill jag ändå avslutningsvis säga att jag är glad och stolt. Det här är ett historiskt beslut.

Jag hoppas att man framöver kommer att säga: "Vi såg på förskolan att det kunde bli svårt för det här barnet, och därför satte vi in de här insatserna." Jag hoppas att man inte kommer att säga som man har sagt så många gånger: "Vi såg på förskolan att det här kunde hända." Jag hoppas att det är nu vi vänder på det så att man kan säga att man ska hjälpa den här personen.

Det här är en bra lag i grunden med ökat barnperspektiv och tidiga insatser som ger möjligheter. Det gäller att hålla i och hålla ut. Låt lagen implementeras, så att vi inte inför nya insatser som kan riskera att krocka!

Med det yrkar jag bifall till reservation nummer 5, men jag står självklart bakom samtliga reservationer från Centerpartiet.

Anf. 11 HELENE ODENJUNG (L):

Herr talman! Det är en stor dag, som flera har påpekat. I dag debatterar vi och beslutar om en av mandatperiodens mest avgörande socialpolitiska reformer, nämligen införandet av en ny socialtjänstlag. Jag är, precis som många andra här i dag, väldigt stolt. Jag har varit med på hela resan – om än från en annan position, i en kommun – och har längtat efter att en ny socialtjänstlag ska komma på plats.

Detta betänkande rör inte bara teknikaliteter, utan det handlar i grunden om vilket samhälle vi vill bygga, vilka principer som ska vägleda stödet till människor i utsatta livssituationer, hur vi kan förebygga sociala problem i stället för att bara åtgärda dem och hur vi skapar en socialtjänst som är rättssäker, tillgänglig och anpassad för framtiden.

Socialutskottets betänkande *En förebyggande socialtjänstlag – för ökade rättigheter, skyldigheter och möjligheter* är ett kraftfullt svar på dessa frågor. Från liberal sida ställer vi oss helhjärtat bakom förslaget, även om vi som liberaler förstås gärna hade sett att det gjordes tydligare kopplingar till skolan.

Herr talman! Den nuvarande socialtjänstlagen trädde i kraft 2001. Den har tjänat oss väl, men den speglar ett samhälle som inte längre finns. Under de drygt 20 år som gått har samhällets utmaningar förändrats. Vi har sett ökade krav på individanpassning, större komplexitet i livssituationer och en ökad medvetenhet om vikten av tidiga insatser. Det är därför hög tid att vi ersätter den gamla lagen med en ny lag som är modern, rättvis och förebyggande.

Den kanske mest avgörande förändringen i den nya lagen är att den flyttar fokus från reaktivt till proaktivt. I dag tvingas socialtjänsten ofta ingripa först när problemen redan är stora – när barn far illa, när familjer har gått sönder och när missbruket är långt framskridet. Det nya lagförslaget vänder på detta. Det slår fast att kommunerna ska arbeta mer förebyggande och uppsökande. Detta är inte bara klokt utan också nödvändigt. Vi vet att tidiga insatser inte bara sparar resurser. De räddar liv, relationer och framtidsutsikter.

Det här är klassisk liberal välfärdspolitik. Stödet sätts in i tid, inte för sent. Vi bygger människor, inte beroenden.

En annan viktig förändring är möjligheten att erbjuda vissa sociala insatser utan individuell behovsprövning. Det kan låta byråkratiskt, men i praktiken innebär det att människor som behöver stöd i ett tidigt skede inte ska tvingas vänta in ett formellt beslut. Kommunerna får större handlingsutrymme att arbeta lågtröskligt och snabbt. Vi liberaler ser detta som ett viktigt verktyg för att minska stigma och öka tillgängligheten. Att våga be om hjälp ska inte vara förknippat med en lång utredning eller känslan av att vara ifrågasatt. Hjälpen ska finnas där – tidigt, tydligt och enkelt.

Herr talman! Vi är också mycket glada över att barnets bästa lyfts fram tydligare i den nya lagen. Det är egentligen en självklarhet, men det har inte alltid varit en realitet. Barn ska inte bara vara en del av en familj, utan de är också egna rättighetsbärare. Det nya lagförslaget innebär att barnens röst ska höras, att barnens åsikter ska beaktas och att barnets bästa alltid ska vara vägledande vid insatser som rör dem. Det är ett viktigt steg för att förverkliga barnkonventionen i praktiken, och det är ett uttryck för ett samhälle som tar barns rättigheter och behov på allvar.

En socialtjänstlag är inte bara ett styrdokument för myndigheter. Det är en lag som människor ska kunna förstå. Därför är det välkommet att den nya lagen får en tydligare struktur med nio tematiska avdelningar och ett moderniserat, mer tillgängligt språk. Rättssäkerhet förutsätter ju att människor vet vad de har rätt till. Det förutsätter också att socialtjänstens personal har goda förutsättningar att arbeta rättvist och konsekvent. En begriplig lag är ett verktyg för båda.

Två särskilda tillskott i lagen är värda att lyfta fram.

För det första införs ett övergripande mål om att främja jämställda levnadsvillkor. Det betyder att socialtjänsten ska beakta kvinnors och mäns olika livssituationer och verka för likvärdig behandling. Det är en viktig signal och ett praktiskt verktyg för ett mer jämlikt samhälle.

För det andra tydliggörs socialnämndens brottsförebyggande ansvar, särskilt när det gäller unga. Här ser vi en direkt koppling till det bredare arbetet för trygghet och social hållbarhet. Det förebyggande sociala arbetet är ett av våra mest kraftfulla verktyg mot kriminalitet. Den här lagen stärker det arbetet.

Herr talman! Vi är förstas medvetna om att denna lag innebär en stor omställning för kommunerna. Därför är det helt avgörande att staten tar sitt ansvar i implementeringen. Vi noterar med tillfredsställelse att både Socialstyrelsen och Sveriges Kommuner och Regioner har fått i uppdrag att ge vägledning och stöd.

Vi kommer att följa detta noga. En bra lag måste också genomföras på ett bra sätt. Här har vi som lagstiftare ett gemensamt ansvar.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag säga att socialtjänsten är en av hörnstenarna i den svenska välfärden. Varje dag möter den människor i svåra situationer. Ibland är socialtjänsten den sista utvägen. Ibland är den det enda hoppet. Den nya socialtjänstlagen är inte bara en teknisk uppdatering, utan det är en värderingsdriven reform. Den uttrycker en tro på att människor kan växa, att samhället kan stötta utan att kväva och att vi tillsammans kan bygga trygghet genom frihet.

Från Liberalernas sida är vi stolta över att stå bakom detta betänkande. Det är en reform i tiden och för framtiden. Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 12 MARTINA JOHANSSON (C) replik:

Herr talman! Tack, Helene Odenjung, för anförandet!

Liberalerna och Centerpartiet brukar vara överens när det gäller liberala värden, men med det samarbete som Liberalerna befinner sig i just nu upplever jag allt oftare att våra partier skiljer sig åt.

Den debatt vi är inne på i dag handlar i grunden om en väldigt bra lagstiftning som vi är helt överens om. Det har dock smugit sig in ett uppdrag under rubriken ”Förebyggande arbete”, där det står att socialnämnden kan få arbeta med återvandring efter kontakt med den nationella samordnaren. Min fråga till ledamoten från Liberalerna är: Vem ska bedöma om det ska göras insatser för att en elev ska klara skolan eller om man ska motivera föräldrarna att återvända till det land som de en gång flydde från?

Herr talman! Det var ju faktiskt så att regeringens utredare kraftfullt avrådde regeringen från att införa återvandringsbidraget. Det skulle peka ut individer som ej önskvärda, skada integrationen och ge små ekonomiska effekter. Det är, menar jag, raka motsatsen till förebyggande arbete med inkludering i samhället, vilket socialtjänstlagen ska bidra till.

Min fråga till ledamoten är: Vart har den liberala vakthunden i regeringen, som Liberalerna hävdade att de skulle vara, tagit vägen? Hur kunde Liberalerna släppa igenom en så oliberal del i en så viktig lag?

Anf. 13 HELENE ODENJUNG (L) replik:

Herr talman! Ledamoten Johansson är orolig för att socialtjänstlagen ska göra att fler återvänder snarare än att skolan gör rätt insatser. Jag är inte ett dugg orolig för det. Den här socialtjänstlagen skapar större möjligheter för socialtjänsten att göra rätt insatser. Den oro jag möjligtvis har gäller att skolan inte på ett bättre sätt inkluderas i det förebyggande arbetet, men där kommer vi att vara vakthund och se till att insatser görs.

Att som ledamoten antyda att personer som jobbar på socialtjänsten skulle börja välja mellan att göra insatser av social karaktär och att uppmuntra till återvandring tycker jag nästan är på gränsen. Om någon skulle vilja återvända finns möjligheten att göra det – inget annat.

Anf. 14 MARTINA JOHANSSON (C) replik:

Herr talman! Jag hoppas innerligt och är ganska övertygad om att vi med den nya lagstiftningen kommer att få en mycket bättre samverkan och fler tidiga insatser till de allra flesta.

Men eftersom detta finns med i propositionen finns ändå en vilja och ansats att detta också ska vara en del i arbetet. Det står under rubriken ”Förebyggande arbete”, vilket för mig är jättekonstigt.

Om man har två sidor av samma mynt och både ska jobba aktivt med återvandring och sitta med personer som behöver hjälp och kanske har haft svårt med integrationen är jag ganska övertygad om att man ibland kommer att hamna i ett etiskt dilemma. Jag vill inte att kommunens medarbetare ska behöva ha detta etiska dilemma, men jag kan inte blunda för det som står i propositionen.

Hur kunde Liberalerna låta dessa meningar få stå med i propositionen om de nu inte betyder något?

Anf. 15 HELENE ODENJUNG (L) replik:

Herr talman! Jag får upprepa det svar jag nyss gav till ledamoten Johansson: Detta är *ett* verktyg man kan använda sig av, och jag känner mig trygg med att det inte kommer att användas på det sätt ledamoten befarar. Jag litar på att socialtjänstens personal är så professionell att den ser vad de som söker hjälp behöver.

Anf. 16 NILS SEYE LARSEN (MP):

Herr talman! Jag hade lite svårt att välja bland Miljöpartiets alla fantastiska reservationer, så denna gång yrkar jag undantagsvis bifall till både reservation 1 och 18.

Miljöpartiet välkomnar den nya lagen. Arbetet med den inleddes när vi satt i regering med Socialdemokraterna. Syftet är att socialtjänsten ska kunna jobba mer förebyggande och vara mer kunskapsbaserad och lättillgänglig.

Jag är dock lite rädd för att lagen trots alla partiets lovord inte får den stora effekt vi önskar när det gäller att jobba mer förebyggande. Det förebyggande arbetet är inte enbart socialtjänstens ansvar, utan det är framför allt ett kommungemensamt och samhälleligt ansvar.

Låt mig börja med mitt kära Umeå, där man har jobbat väldigt samlat. Umeå har 2 kronor högre kommunalskatt än jämförbara kommuner, vilket Moderaterna ofta påpekar. Man har kvar en stor allmännytta, som äger 50 procent av alla hyresrätter, vilket möjliggör för människor att få en hyreslägenhet i kommunens alla stadsdelar. Umeå satsar mer än någon annan kommun på kultur, fritid och civilsamhälle, och stadsplanerarna jobbar medvetet med blandade boendeformer för att alla invånare ska kunna bo överallt. I Umeå är 75 procent av gymnasieskolorna kommunala liksom en överväldigande majoritet av för- och grundskolorna. Allt detta bidrar till att kommunen kan jobba samlat och förebyggande, och socialtjänsten jobbar aktivt i första linjen genom att vara ute med fältarna.

Underfinansieringen av den offentliga välfärden oroar mig. Den har pågått länge, och fler och fler kommuner kämpar ekonomiskt. En kommunpolitiker vet att det första man skär ned på när det är kärt ekonomiskt är allt som går utanför det lagstadgade, vilket innebär mycket av det förebyggande arbetet.

Att uppmuntra förebyggande arbete är lovvärt, men om vi från statligt håll vill att kommuner och socialtjänst ska jobba mer förebyggande måste vi också vara beredda att stötta dem mer ekonomiskt i detta.

Miljöpartiet vill att personalen får bättre förutsättningar. Socialtjänstens ovärderliga medarbetare, de utbildade socionomerna, befinner sig många gånger i svåra situationer när de försöker hjälpa familjer som kämpar med barn som har börjat komma på glid. Miljöpartiet tror därför på att inrätta specialistutbildningar för socionomer så att de kan specialisera sig efter den breda, generella socionomutbildningen. Socionomer jobbar inom många områden, och när det gäller exempelvis beroendeproblematik kan de behöva få möjlighet att specialisera sig. Detsamma gäller dem som jobbar med barn, unga och familjer.

Miljöpartiet vill att barnrättsperspektivet stärks. Barnets bästa ska inte bara beaktas vid vårdinsatser utan i alla beslut som rör barn, inklusive ekonomiskt bistånd. Regeringen gör här en farlig avgränsning som står i direkt kontrast till lagens mål om jämlika levnadsvillkor. Konsekvensen blir att barn i fattigdom drabbas hårdast. De tvingas avstå från fritidsaktiviteter, oroa sig för föräldrarnas hyra och kanske jobba extra redan i skolåldern. Sådana vittnesmål hörs redan från barn i ekonomiskt utsatta familjer. Barn ska inte göras ansvariga för familjens ekonomi, utan samhället har tvärtom en skyldighet att säkra alla barns lika uppväxtvillkor. Därför måste barnrättsperspektivet genomsyra hela socialtjänstlagen.

Det är också olyckligt att regeringen tar bort den uttryckliga skyldigheten att klarlägga barnets inställning om barnet inte själv uttrycker sina åsikter. Det går stick i stäv med vad både experter och FN efterfrågar. Flera remissinstanser, bland andra Barnafrid på Linköpings universitet, Barnrättsbyrån och Jämställdhetsmyndigheten, påpekar att barn ofta har svårt att tala fritt, särskilt om de känner lojalitet eller rädsla. Då måste socialtjänsten ändå aktivt försöka inhämta barnets åsikter på andra sätt. FN:s barnrättskommitté riktade nyligen skarp kritik mot Sverige för att barn sällan får komma till tals i beslut som påverkar dem, till exempel inom socialtjänsten. Kommittén uppmanar Sverige att lagstifta om att barn alltid ska få uttrycka sina åsikter i frågor som rör deras liv oavsett om det rör socialtjänst, migration eller annat.

Lagen behöver även värna respektfullt bemötande och likabehandling. Många vittnar om hur viktigt ett gott bemötande är. Det kan avgöra om man vågar söka hjälp och hur man upplever kontakten. En majoritet av remissinstanserna stödde utredningens förslag att skriva in en särskild bestämmelse om respektfullt bemötande i lagen, och det är därför beklagligt att regeringen har valt bort detta. I socialtjänstens arbete med människor i utsatt situation måste respekt och värdighet vara en självklar utgångspunkt. Genom att lagfästa det skulle en tydlig signal skickas om att ingen ska behöva känna sig kränkt eller illa behandlad när den söker stöd. Vi vet dock att i vissa grupper brister tyvärr förtroendet för socialtjänsten, och varje år får Diskrimineringsombudsmannen ungefär 150 anmälningar om diskriminering, främst rörande etnicitet eller funktionsnedsättning.

Slutligen vill jag ta upp två av de mest skadliga förslagen enligt oss: återvändningsuppdraget och det så kallade mellantvånget.

Regeringen föreslår att socialtjänsten ska informera om och uppmuntra till frivillig återvandring. Detta hör inte hemma i socialtjänstlagen. Socialtjänstens grunduppdrag är att hjälpa människor till social och ekonomisk trygghet och delaktighet i det svenska samhället. Att då samtidigt ålägga socialtjänstens personal att uppmana vissa att lämna landet är djupt kontra- produktivt. Det är migrationspolitik på villovägar, för att citera Akademi-

kerförbundet SSR. Professionen och experterna är tydliga med att förslaget riskerar att allvarligt underminera tilliten. Socialtjänsten ska inte vara migrationspolitikens förlängda arm, utan den ska fokusera på dem som behöver stöd här och nu.

Vad gäller mellantvång, det vill säga att kunna tvinga på familjer insatser utan samtycke, förstår vi viljan att agera tidigt för barnets bästa. Men tvångsvägen är fel väg att gå. Forskning och erfarenhet visar att frivillighet och motivation är nyckeln till varaktiga förändringar.

Det saknas stöd i forskning för att mer tvång ger positiv effekt; tvärtom riskerar det att skada tilliten. Det säger bland andra Heike Erkers, ordförande för SSR. Regeringens mellantvångsutredning föreslog drastiska åtgärder som vite och fotboja på ungdomar över 15 år samt att föräldrar ska kunna tvingas till exempelvis föräldrastödsprogram. Responsen har varit starkt kritisk från bland andra Bris, Rädda Barnen, Föreningen Sveriges socialchefer, Vision och SSR, som gemensamt har uppmanat regeringen att pausa lagstiftningen.

Låt oss i stället gå den väg som bygger på förtroende, bättre kommunikation, alliansbyggande med familjerna och minskat stigma kring socialtjänsten. Det är precis denna anda som den nya lagen utger sig för att ha.

Sammanfattningsvis står Miljöpartiet bakom intentionerna i en ny socialtjänstlag, men vi kommer aldrig att acceptera att fina ord om förebyggande arbete och barnets bästa urholkas av resursbrist, otidighet och politiska agendor som inte hör hemma i socialtjänsten. Vi vill se en socialtjänstlag som ger verktyg och resurser att göra skillnad, som finansierar det förebyggande arbetet fullt ut, som stärker professionaliteten och som sätter mänskliga rättigheter i centrum.

(Applåder)

Anf. 17 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Herr talman! I dag fattar vi sannerligen ett historiskt beslut. Det går inte att beskriva det som vi nu är på väg att besluta om som något annat än en historisk milstolpe i svensk socialpolitik.

Det svenska sociala skydds nätet är vida omtalat. Det är ett internationellt föredöme, och det är något som många strävar efter att efterlikna. Det är också något som vi svenskar ska vara stolta över. Det är långt ifrån i alla länder som det finns en socialtjänst och en socialtjänstlag när livet under kortare eller längre perioder är tufft.

Grunden i vårt skydds nät är socialtjänstlagen. Det är den som träder in när människor som mest behöver samhällets stöd. Det är den man som svensk kan luta sig mot när man under perioder inte kan stå på egna ben. Den nuvarande socialtjänstlagen togs fram under 70-talet och beslutades och började gälla i början av 80-talet. Sedan har den lappats och lagats.

Samhället har under den här tiden utvecklats, och vi kan tyvärr konstatera att det i många avseenden har varit i negativ riktning. De problem som vi ser i samhället i dag kunde man knappt föreställa sig när den gamla socialtjänstlagen togs fram. Vi har helt enkelt försökt lösa dagens problem med gårdagens verktyg.

I dag tar vi första steget mot att ge socialtjänsten nya, moderna verktyg som på riktigt kan ta itu med samhällsproblemen. För låt oss vara ärliga: Vi har stora samhällsutmaningar som har växt fram under lång tid och som har bitit sig fast djupt i vårt samhälle. Det är problem med stora utanför-

skap, utnyttjande av bidragssystem och, inte minst, en växande ungdomskriminalitet.

En polis berättade för mig om en åttaåring som satt fast i gängens klor – det är den absolut yngsta jag har hört talas om. Det är ofattbart och något som inte ska kunna ske i vårt land, men det är ett faktum att organiserad brottslighet helt cyniskt utnyttjar barn, unga och funktionsnedsatta och får dem att begå mycket grova brott. Om vi fortsätter att arbeta som vi har gjort hittills kommer denna utveckling att fortsätta. Därför är det helt nödvändigt att vi förändrar det sätt som vi angriper problemen på.

Den nya socialtjänstlagen är frukten av många års arbete. Den har varit en rejält stor produkt att baxa fram till riksdagens bord, så att vi kan besluta om den här i dag. Faktum är att det är den näst största lagstiftningsprodukt som Socialdepartementet har tagit fram. Den största, kan jag upplysa om, är socialförsäkringsbalken, som togs fram 2009.

Jag är väldigt stolt över att ha lyckats med det som tidigare regeringar inte har lyckats med. Det är många som försöker ta åt sig äran av den nya lagen, men sanningen är att de utredningsdirektiv som Socialdemokraterna gav utredaren Margareta Winberg talade sitt tydliga språk om vilken ambition Socialdemokraterna hade. Sanningen är att det fanns väldigt lite ambition, för Winberg fick inte lämna några kostnadsdrivande förslag. Utredningen fick därigenom inte vara ambitionshöjande.

Den lag vi diskuterar i dag är verkligen ambitionshöjande. Den kommer, i alla fall initialt, att kosta stora pengar, och ska få kosta stora pengar. Regeringen skjuter till nästan 10 miljarder kronor över fem år till kommunerna för implementering och omställning till den nya lagen och de nya arbetssätten. Det är en historiskt stor satsning på socialtjänsten i Sverige. Detta kan ställas mot Socialdemokraternas direktiv, där ingenting skulle få kosta pengar – en lag som inte fick vara ambitionshöjande.

Det finns fler skillnader i den nya lagstiftningen. Vi stärker barnets rättigheter på ett tydligare sätt – det har den här regeringen tagit fram. Vi anpassar bestämmelserna till barnkonventionen. Större hänsyn tas också till något som är mycket viktigt: barnets åsikter. Det ska inte längre vara möjligt för en vårdnadshavare att tala i barnets ställe. Barn är experter på sitt eget liv och sin egen situation, och en vuxen kan aldrig fullt ut ge uttryck för barnets inställning. Detta är en röd tråd i flera av de lagar som regeringen tar fram. Vi sätter ett tydligt barnperspektiv framför vuxen- och föräldraperspektivet.

Det kanske bästa exemplet på hur lagen kommer att göra skillnad för barn och unga är att den nu innehåller att orosanmälningar ska göras digitalt sökbara. Några sådana förslag fanns inte med i den ursprungliga utredningen. Det innebär att när en orosanmälan inkommer ska en digital barnakt upprättas, oavsett om anmälan leder till en insats eller inte. Detta betyder konkret att socialtjänsten kan upptäcka barn som riskerar att fara illa tidigare och att socialtjänsten kan hjälpa fler barn.

Fram till nu har de här anmälningarna hamnat i en pärm, och jag tror att vi är många som känner att många barn har hamnat mellan stolarna. Det är slut med det nu. Genom den digitala vårdakten ska barn som far illa upptäckas.

En annan mycket viktig del för att möta dagens utmaningar som inte heller fanns med i den ursprungliga utredningen är att socialtjänsten nu får ett brottsförebyggande ansvar, såväl för vuxna som för barn och unga. Ska

vi knäcka de kriminella gängen och stoppa rekryteringen av barn är det nödvändigt att alla delar av det offentliga Sverige bidrar till detta. Där spelar socialtjänsten naturligtvis en oerhört viktig roll. Den kommer till och med att vara en nyckelfaktor för att med tidiga insatser se till att barn och unga inte dras in i kriminalitet.

Skillnaderna till trots finns det brett stöd för de stora dragen i lagen. Det är jag väldigt glad över, och det är väldigt viktigt. Socialtjänstens medarbetare måste veta att det finns långsiktighet i arbetssätten och att politiken inte gör ett lappkast vart fjärde år. Därför vill jag rikta mitt uppriktiga tack till alla, oavsett partifärg, som har bidragit till att den nya lagen nu kommer på plats, för den är som sagt välbehövlig.

Den största förändringen i den nya socialtjänstlagen, jämfört med den gamla, är omställningen till ett mer förebyggande arbetssätt. Vi gör detta till ett ska-krav för kommunerna. Det är inte längre fritt valt arbete om man ska arbeta med förebyggande insatser eller inte. Ingen ska längre kunna prioritera bort sociala investeringar i framtiden.

Socialtjänsten arbetar i dag med en rad olika insatser och metoder. Många av dem är bra, välfungerande och evidensbaserade, men alltför många metoder saknar vetenskaplig grund och förankring. Så går det naturligtvis inte att ha det. På samma sätt som man kan lita på att en läkare behandlar en sjuk med evidensbaserad vård ska socialtjänsten hjälpa och stötta människor med evidensbaserade metoder. Den nya lagen ställer krav på att insatserna ska utgå från kunskap och beprövad erfarenhet.

Tyvärr är det så i Sverige i dag att befolkningen har svagt förtroende för socialtjänsten. Det har alltid funnits ett stigma kopplat till socialtjänsten, men det som är riktigt allvarligt är att det lägsta förtroendet finns hos dem som aldrig har haft med socialtjänsten att göra men som kan vara de som behöver den allra bäst.

Det är därför viktigt att den nya lagen ställer krav på att socialtjänsten ska vara mer lättillgänglig, både fysiskt och till sitt innehåll. Genom att socialtjänsten sänker trösklarna och erbjuder tidigare insatser, stöd och hjälp kan fler få del av de förebyggande insatserna. På så sätt kan också förtroendet komma att stärkas på sikt.

Socialtjänsten har i dag också ett utredningskrav på sina insatser. Det innebär att innan en person kan få stöd och hjälp och beviljas insatser ska en ordentlig utredning göras. Det är i grunden bra, och socialtjänstens verksamhet ska naturligtvis även i framtiden vara behovsprövad för att sättas in där den gör mest nytta. Men jag har träffat så många socialsekreterare som konstaterar: Det här är inte vad jag utbildade mig för. Jag ville ju göra skillnad för de mest utsatta, men jag sitter mest bakom en skärm.

Utredningskravet sätter onekligen käppar i hjulen ibland. När ett fönster öppnas och en person är mottaglig för en insats är det viktigt att insatsen kommer på plats snabbt. Därför öppnar vi nu möjligheten för kommunerna att erbjuda insatser utan individuell behovsprövning för att kunna ge hjälp där och då. Detta gör att vi i framtiden kommer att kunna se till att socialtjänsten slipper överflödiga utredningar av vissa insatser, som det också finns risk att man får nej på, och i stället kan sätta in insatser när fönstret är öppet.

Avslutningsvis vill jag rikta mig till alla de människor som har valt att arbeta i socialtjänsten runt omkring i vårt avlånga land – till er som varje dag går till jobbet och vill göra skillnad på riktigt och som vill hjälpa

människor, barn som vuxna, som far illa eller löper risk att fara illa. Jag har rest runt i landet och träffat många av er. Jag har hört om problem med många tunga barnärenden, om desinformationskampanjer, om känslan av otillräcklighet när lagen inte ger utrymme för hjälp så tidigt som man egentligen vill.

Jag vill rikta ett varmt tack till våra fackförbund och professionsförbund Akademikerförbundet och Vision, Sveriges socialchefer och SKR som tillsammans med regeringen har tagit fram den här lagstiftningen. Det har varit ett närmast unikt arbete, där jag har lärt mig väldigt mycket. Jag är väldigt glad att vi har kunnat kroka arm runt de här förändringarna.

Jag hoppas och tror att den lag som vi beslutar om i dag ska ge er som jobbar i socialtjänsten förutsättningar att göra ännu större skillnad än ni redan gör. Det är ju så att vi här i regering och riksdag kan ta fram vilka lagar som helst, men om inte professionen är med på banan och är villig att vara med på en förändringsresa kommer ingenting att hända. Förändring kräver att vi gör det här tillsammans.

Den nya lagen med dess förebyggande perspektiv, dess krav på kunskap och beprövad erfarenhet och dess krav på lättillgänglighet kommer att göra Sverige tryggare och säkrare. Kanske inte redan i morgon, men på sikt är det här den bästa investering vi kan göra i barn och deras framtid. Därför vill jag avslutningsvis än en gång säga tack.

(Applåder)

I detta anförande instämde Johan Hultberg, Malin Höglund och Thomas Ragnarsson (alla M), Mona Olin (SD), Christian Carlsson (KD) och Helene Odenjung (L).

Anf. 18 MAJ KARLSSON (V) replik:

Herr talman! Först och främst vill jag tacka ministern. Det arbete hon lagt ned för att få den nya socialtjänstlagen på plats har varit gediget, och hon förtjänar en eloge för det arbetet.

Men – och det är ett stort men – jag vill återigen rikta skarp kritik mot förslaget om att införa LIV, en lag som innebär att föräldrar kan beläggas med vite om de tackar nej till insatser och att barn kan få fotboja utan att ens vara dömda för brott.

Som jag tidigare lyft fram, både i mitt anförande och i tidigare debatter, är det inte bara Vänsterpartiet som är kritiskt. Vi har med oss stora delar av civilsamhället, fackförbund och Sveriges socialchefer. En bred front av kompetens slår fast i sina remissvar att förslaget inte bygger på kunskap och vetenskap, att det riskerar att inskränka grundläggande rättigheter, är otydligt i sin tillämpning, bygger på vaga antaganden om varför föräldrar tackar nej till stöd – och, viktigast av allt, att det saknas stöd för att det skulle ge någon faktisk effekt.

Tvång skapar inte förändring, hur mycket man än önskar det. Det här går rakt emot den nya socialtjänstlagens syfte att arbeta förebyggande och bygga förtroende för en kunskapsbaserad socialtjänst. Det här riskerar att underminera hela arbetet.

Min fråga till ministern är: Är hon beredd att riskera hela det viktiga och ambitiösa arbete som hon nu har sjösatt genom att införa en lag som är illa underbyggd och saknar brett stöd? Det riskerar till och med att få motsatt effekt.

*En förebyggande
socialtjänstlag – för
ökade rättigheter,
skyldigheter och
möjligheter*

Anf. 19 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M)
replik:

Herr talman! Tack så mycket till ledamoten Maj Karlsson för frågan!

Jag tänker att det är viktigt att markera för dem som lyssnar på det här att vi inte diskuterar mellantvång i dag. Det som ligger på bordet är ett förslag som handlar om den nya socialtjänstlagen.

Den lag som ledamoten tar upp är någonting som har presenterats som ett förslag för regeringen. Det arbetas med den på olika sätt och den bereds just nu i Regeringskansliet.

Låt mig först säga att vi i dag har en situation som väldigt få länder i världen har och där vi sticker ut. Vi har väldigt unga människor som rekryteras in i kriminalitet. Jag nämnde en 8-åring i mitt anförande, men det är alltså inte ovanligt att vi ser 12–15-åringar som utför de absolut värsta våldsdåd man kan tänka sig.

Allt arbete som sker i den nya socialtjänstlagen är frivilligt. Vi vet också att arbete på frivillig grund har bäst förutsättningar att lyckas. I dag har vi dock en situation där nästan hälften av de vårdnadshavare som kontaktas av socialtjänsten och som erbjuds insatser från socialtjänsten tackar nej. I utanförskapsområdena är det inte ovanligt att den siffran är uppåt 70 procent.

Vi kan alltså inte ha en fortsatt situation där föräldrar inte tar ett aktivt ansvar för att säkerställa att deras barn får en ljus framtid. Jag kommer inte att se på när den här utvecklingen, där väldigt unga rekryteras in i kriminalitet och vi inte gör någonting, fortsätter. Den nya socialtjänstlagen ska få alla förutsättningar att verka, men vi måste också säkerställa att föräldrarna är med oss.

Anf. 20 MAJ KARLSSON (V) replik:

Herr talman och ministern! Ministern har helt rätt i att det inte är det här lagförslaget vi diskuterar i dag. Varför jag tar upp det är för att det riskerar att slå undan benen på det fantastiska arbete ministern nu har gjort. Jag delar bilden av att föräldrar måste vara med och stötta sina barn. Jag delar bara inte bilden av vad orsaken är eller vad som kommer att hjälpa mot detta.

Vi står inför ett jätte viktigt vägval här. Det är många som vill stötta och hjälpa till i att stärka barns rättigheter. Då räcker det inte att bara vilja väl, utan vi måste genomföra förändringar som faktiskt har effekt.

Barn som växer upp i utsatthet behöver vuxna som tror på dem – inte bojar. Föräldrar som kämpar behöver stöd som fungerar – inte böter. Och socialtjänsten behöver verktyg för att bygga relationer – inte fler skäl att tappa förtroende. Den nya socialtjänstlagen är en möjlighet att göra just detta. Det är en fantastisk möjlighet att få igenom precis det här. Men då måste vi också vara modiga.

Vi måste vara modiga nog att säga nej till förslag som riskerar att bryta förtroendet för socialtjänsten ännu mer. Det hela handlar om att vi genom den nya socialtjänstlag som vi i dag fattar beslut om har möjlighet att skapa tillit och förtroende. När det här kommer som ett skott från sidan gör det att människor inte kommer att våga söka hjälp. Då är vi illa ute.

Min avslutande fråga till statsrådet är: Är ni verkligen beredda att offra barnens tillit till den nya och helt fantastiska chansen till en ny socialtjänst-

lag – med allt vad det innebär – för en åtgärd som säkert inte kommer att ge effekt?

Prot. 2024/25:119
20 maj

Anf. 21 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Herr talman! Jag tackar än en gång Maj Karlsson!

Utgångspunkten är ju, precis som jag beskrev, att frivilligt arbete är det som leder till bäst resultat. De allra flesta föräldrar vill sina barn väl och är beredda att göra väldigt mycket för att stötta och hjälpa sina barn. Regeringen har också avsatt resurser samt bygger stöd i form av bland annat föräldraskapsstöd för dem som inte riktigt hjälper till. Att bygga ett skyddsnet för både barn och föräldrar är en viktig del i det arbete som regeringen nu utför.

Det är dock fortfarande ett faktum att alldeles för många föräldrar väljer att aktivt tacka nej. Det kan vara av ekonomiska skäl, och det finns också förslag i utredningen som säger att man då ska kunna betala ut tillfälligt föräldrapenning för att stödja just den ekonomiska delen. Det är alltså viktigt att utredningen tittar på problematiken från början. Man vill också utröna vad skälen är till att man tackar nej.

I grannlandet Danmark har man valt att plocka bort olika slags bidrag – försörjningsstöd, bostadsbidrag, barnbidrag och så vidare. Utredningen talar om vite. Jag hoppas naturligtvis att vi aldrig ska behöva använda den sortens insatser. Kanske kan till och med rena hotet av att sådana insatser finns göra att vi får fler föräldrar att medverka, för föräldrar är nyckeln.

Det finns ingenting som säger att socialtjänsten inte kan fortsätta att bygga förtroende. Lyckas man väl med detta kommer någon annan lagstiftning inte att bli aktuell, men regeringen och jag kommer inte att stå och se på medan ytterligare tusentals barn rekryteras in i kriminalitet. Det kommer inte att ske.

(Applåder)

Anf. 22 MARTINA JOHANSSON (C) replik:

Herr talman! Jag tackar ministern för anförandet och för det engagemang och driv som finns för att förflytta frågorna om barns och ungas rättigheter framåt.

Centerpartister och moderater är oftast överens när det handlar om alla människors egen drivkraft och alla människors inneboende möjligheter till att – om man har rätt stöd och incitament – vara en deltagare i samhället, en deltagare på arbetsmarknaden och en del av en helhet. Vi brukar också vara överens om barns rättigheter till goda och trygga uppväxtvillkor, vilket ju är helt självklart. Det här har ministern och jag varit överens om under både förra mandatperioden och den här mandatperioden.

Jag har berömt, och jag kommer att berömma, det arbete som gäller den nya lagstiftningen. Men det är med visst smolk i bägaren.

Jag undrar om tron på den inneboende kraften inte finns när det gäller alla, när ministern under rubriken Förebyggande arbete släpper in frågor om att motivera till återvandring. Vem är det då som ska stå på barnets sida när det etiska dilemmat uppstår om vad som ska avgöra om man ska ge insatser till barnet i skolan eller i förskolan, eller om man med hjälp av ekonomi ska motivera föräldrarna att återvända till ett land man har flytt från?

En förebyggande socialtjänstlag – för ökade rättigheter, skyldigheter och möjligheter

Jag undrar om läget kommer att uppstå då en kommun med dålig ekonomi faktiskt hamnar i den valmöjligheten. Var är då barnens rättigheter?

När slutade Moderaterna tro på alla människors inneboende kraft och möjlighet att med rätt incitament och stöd faktiskt bli en del av samhället och att ge barn och unga en trygg uppväxt?

Anf. 23 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M)
replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Martina Johansson, som jag under stor glädje har jobbat tillsammans med under ett par mandatperioder – precis som ledamoten understryker.

En av de delar jag tycker är så fina med den här lagen är att den utgår från individen. Det är väldigt tydligt. I dag och i många debatter fokuseras det på barn som dras in i kriminalitet, men det är naturligtvis också viktigt att alla individer finns med här. Det kan handla om personer med funktionsnedsättning, och det kan vara äldre – som för all del inte på något sätt är en homogen grupp – som behöver stöd och andra förutsättningar.

Det gör ju att det här blir en lagstiftning som inte bara handlar om socialförvaltningen och socialnämnden. Det här är hela kommunens lagstiftning, där till exempel samhällsbyggnadsförvaltningen får en viktig roll i att säkra tillgänglighet.

Det har i dag av flera personer lyfts fram att det skulle finnas ett uppdrag till socialtjänsten när det handlar om frivillig återvandring. Det finns alltså inte ett uppdrag i den här socialtjänstlagen, utan det handlar om en beskrivning av hur socialtjänsten kan ha en kontakt med den samordnare för frivillig återvandring som ska komma på plats.

Arbetet med frivillig återvandring lyftes bland annat i regeringsförklaringen 2024. Det är någonting som *kan* minska utanförskapet och de många problem vi vet att utanförskap medför. Eftersom socialtjänsten kan komma i kontakt med människor som på frivillig basis vill återvända finns helt enkelt en beskrivande text i propositionen om hur detta skulle kunna ske.

Anf. 24 MARTINA JOHANSSON (C) replik:

Herr talman! Tack, ministern, för svaret!

Det var precis det som ministern avslutade med som vi fann när vi läste propositionen. Vi blev väldigt förvånade över att det fanns en sådan skrivning: att en viktig åtgärd för samordnaren ska kunna vara att initiera en dialog med kommunernas socialtjänster i syfte att stärka arbetet med att vägleda, informera om och uppmuntra till frivillig återvandring.

Jag läste innantill i propositionen, sidan 215.

Detta är alltså i kombination med den syn som jag upplever ibland genomsyrar arbetet från regeringen, som handlar om att peka ut vissa grupper. Det blir ett problem när man skriver in att socialtjänsten absolut kan jobba med det här när den samtidigt ska jobba med förebyggande och tidiga insatser och motivera människor att ta emot hjälp. Alla barn som befinner sig i Sverige ska kunna få hjälp att klara skolan och få en bra uppväxt och en trygg tillvaro. Samtidigt ska de då få kontakt med en samordnare som jobbar för att få människor att lämna Sverige till ett land som de en gång har flytt ifrån.

Det är som regeringens egen utredare sa när man kraftigt avrådde från just den här delen. Det är att peka ut individer som inte är önskvärda. Det skadar integrationen.

Jag är lite orolig för att detta finns i den här skrivningen. Det kan påverka arbetet, och det var det jag ville motverka. Jag ville inte ens att det skulle finnas där.

Det är en bra lag, men det gäller att den håller hela vägen.

Anf. 25 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M)
replik:

Herr talman! Den här lagen utgår från individen, och individer har olika förutsättningar och olika behov. Det finns alltså ingenting i det som ledamoten lyfter som motsäger att det också kan vara en information eller en kontakt då man känner att utanförskapet är stort och det finns en önskan om frivillig återvandring.

Jag vill betona detta. Det handlar om frivillig återvandring. Om någon önskar det ska det också finnas en förmedling till en nationell samordnare, och den personen ska ha en dialog med kommunerna för att få en uppfattning om till exempel behovet är större eller mindre. Det ser jag som ganska naturligt.

Det kommer inte att påverka intentionen i den här lagen, utan det handlar helt enkelt om att individer har olika förutsättningar och ska ha olika förutsättningar. Behöver man ha stöd när det gäller skola eller andra insatser ska man få det. Önskar man frivilligt återvändra ska det också kunna ges stöd till det. Vi får en nationell samordnare som kommer att ta ansvar för den saken.

(Applåder)

Anf. 26 GUSTAF LANTZ (S) replik:

Herr talman! Jag tackar statsrådet så mycket för att hon är här i dag och deltar i debatten, och jag tackar för det arbete som hon och departementet har lagt ned för att vi ska kunna stå här i dag. Det är också härligt att se ödmjukheten och höra statsrådets tack till tidigare ministrar, utredare och alla som har engagerat sig. Det stämmer jag givetvis in i.

Nu ser jag att statsrådet är väldigt nyfiken på vilken fråga jag kommer att välja. Det blir faktiskt en som jag inte vet svaret på. Jag hade tänkt prata om resurstillskottet till kommunerna – 9 miljarder mer ville vi ge. Men det har vi pratat mycket om. Därför tänker jag i stället ställa frågan om uppföljning efter en utredning om skydd och stöd till ett barn eller avslutad placering. Där finns det i fråga om lagen föreslaget att man ska gå från två till sex månader, men många remissinstanser hade hellre velat se ett år.

Mina frågor till statsrådet blir: Varför gick man inte fram med ett år nu? Har man för avsikt att återkomma till riksdagen senare i ärendet?

Anf. 27 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M)
replik:

Herr talman! Tack så mycket till Gustaf Lantz för orden och för frågorna!

Jag har svårt att dölja min glädje över att nu få en möjlighet att diskutera med en socialdemokrat att vi ska ha en uppföljning som är längre än sex månader. Den här diskussionen hade jag med det tidigare statsrådet

*En förebyggande
socialtjänstlag – för
ökade rättigheter,
skyldigheter och
möjligheter*

Lena Hallengren när vi arbetade med propositionen och förslaget om lex Lilla hjärtat. Där blev resultatet, när det gällde uppföljning av placerade barn, max ett halvår. Vi från oppositionens sida krävde längre tid än så – att det åtminstone skulle vara ett år och att det skulle finnas möjlighet till ännu längre uppföljning om det individuella fallet så krävde.

I dag är det nämligen så här: Med den tidigare socialdemokratiska lagstiftningen skulle man med tre veckors uppföljning kunna leva upp till lagens intentioner. Vi försökte nå fram till den tidigare regeringen, men vi lyckades inte. Det har lett till den nuvarande LVU-utredningen. Ja, vi kommer att återkomma till riksdagen med ett förslag om längre uppföljningstid, i enlighet med det förslag som vi en gång drev i opposition mot Socialdemokraterna, som stod emot det.

Jag är glad över att det verkar som att detta, när regeringen lägger fram förslaget, kommer att kunna ske i ganska stor eller kanske till och med riktigt stor enighet.

Förslaget är på väg fram. Det arbetas i en utredning. Vi behöver ha beredda förslag, som ledamoten säkert känner till, som vi kan lägga fram som riktiga lagförslag. De är på väg fram.

(Applåder)

Anf. 28 GUSTAF LANTZ (S) replik:

Herr talman! Statsrådet är kanske det mest historieintresserade statsrådet i regeringen, för vi hamnar ofta i diskussioner om hur det var förut.

Jag kom till socialutskottet den här mandatperioden. För mig känns det därför väldigt ointressant att diskutera tidigare ståndpunkter som ligger fyra år tillbaka i tiden, och så tror jag att det känns för väljarna också.

Men statsrådet är faktiskt statsråd i den här regeringen, som hade lyckan att vinna valet och som sitter på makten. Det har också gått många år sedan 2022, då Winbergs utredning var klar, där man berörde den här frågan. För mig blir det lite obegripligt varför vi måste vänta på LVU-utredningen och varför vi inte kunde ha klubbat det här i dag – om det nu finns en enighet och om det dessutom finns en vilja att göra någonting åt det här.

Min fråga blir då: Varför använde man inte tiden efter att utredningen var klar med förslaget till att titta närmare på frågan och baka in detta i den nya socialtjänstlagen, som vi av allt att döma kommer att klubba igenom i eftermiddag?

Anf. 29 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Herr talman! Historia är intressant om man är intresserad av vilka partier som har tagit ansvar och vilka som ursprungligen har drivit frågor. Det är glädjande att fler anammar den klokskap som har funnits tidigare. Men det är ändå intressant att se: Vilka har gjort det här möjligt? Vilka har drivit på? Vilka initiativ har gjort att vi har en socialtjänstlag på plats?

Det är såväl ohederligt som oärligt att påstå att det fanns en färdig socialtjänstlag när den nuvarande regeringen klev in i Socialdepartementet. Det är till och med väldigt långt från sanningen.

Vi har använt den här tiden till att bygga ut detta och se till att vi har ett barnrättsperspektiv, att det finns sökbara orosanmälningar och att barns rätt nu inte bara är fina ord som finns i andra lagstiftningar utan också en del av grunden i den nya socialtjänstlagen.

Det brottsförebyggande perspektivet fanns inte med över huvud taget. Men kanske är det mest allvarliga i det som nästan blir en charad från Socialdemokraternas sida att man kritiserar medlen, när man själv lade fram direktiv som sa att utredningen inte fick ge en lag som skulle kosta pengar eller vara ambitionshöjande genom det.

Den här regeringen skriver nu en lagstiftning som är både förstärkt och förbättrad. Vi kommer att skriva in delar som Margareta Winberg i sin utredning konstaterade att hon inte hade mandat för. Det handlar om socialtjänstdataregisterlag, andra delar och andra verktyg som kommer att ge socialtjänsten möjligheter att göra skillnad på riktigt.

En sak hade Gustaf Lantz rätt i – i sitt tidigare anförande. Det spelar roll vem som styr. Den här regeringen tar ansvar och ser till att det blir verkstad i svensk socialtjänst.

(Applåder)

Anf. 30 NILS SEYE LARSEN (MP):

Herr talman! Jag är inte här för att förlänga debatten utan för att jag upptäckte att tryckfelsniss hade varit i farten i mina anteckningar. Jag vill yrka bifall till reservation 3 och 18, och inget annat.

Avslutningsvis vill jag tacka för en väldigt trevlig debatt och önska all lycka till alla medarbetare och eldsjälarna runt om i landet, inte bara i socialtjänsten utan även ute i skolor och i den ideella rörelsen, för deras ovärderliga arbete med barn och unga.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 8.)

§ 5 Internationell verkställighet i brottmål

Justitiekontorets betänkande 2024/25:JuU28
Internationell verkställighet i brottmål (prop. 2024/25:104)
föredrogs.

*Internationell
verkställighet
i brottmål*

Anf. 31 HENRIK VINGE (SD):

Herr talman! Sedan ungefär två och ett halvt år tillbaka genomför vi den största förändringen av svensk straffrätt i modern tid. Vi är långt ifrån färdiga med arbetet, men vi ser redan bra resultat.

Antalet skjutningar i gängmiljö har tydligt minskat under perioden. Det beror till stor del på det hårda arbete som polis och andra aktörer gör varje dag i vårt land. Men det beror också på de verktyg som vi har gett inte minst polisen för att de ska kunna bli mycket mer effektiva med att klara upp brott.

Vi har gett dem betydligt större möjligheter att avlyssna gängkriminella än vad de hade under den förra regeringen. Vi har också gett dem möjlighet att upprätta säkerhetszoner – det som kallas visitationszoner – som polisen själv bedömer har stoppat skjutningar i flera städer runt om i Sverige. Det har räddat människoliv.

Antalet skjutningar i gängmiljö är en tredjedel färre nu än när vi tillträdde. Innan vi tillträdde klarades ungefär en av fyra skjutningar i gängmiljö upp. I dag klaras närmare tre av fyra skjutningar upp. De här kurvorna hänger ihop. När risken att åka fast ökar minskar också viljan att begå brottet, och för första gången på över ett decennium pekar kurvorna åt rätt håll. Det tar tid att göra förändringar, men vår politik fungerar.

Det här får naturligtvis många olika positiva konsekvenser. På plats efter plats i vårt land tar nu vanliga människor tillbaka sina gator och centrum från de kriminella. Några bra exempel på det finns i södra Stockholm, där ett antal öppna drogsener har försvunnit de senaste åren tack vare vistelseförbuden.

En företagare i Rågsved sa följande i en intervju med Expressen: ”De gjorde precis som de ville. Sålde framför barn. De ägde oss och vi förlorade kunder. Nu kommer kunderna tillbaka och alla i området pratar om den nya lagen. Det är 100 procent lugnare.”

De kriminella som vistades där och sålde droger riskerar nu fängelsestraff om de sätter sin fot där igen. I kombination med att vi också har möjliggjort mer kameraövervakning kommer vi att kunna återupprätta tryggheten till och med på platser som denna som har varit väldigt brottsutsatta tidigare.

Detta tar tid, men det är så här vi gör det. På gata efter gata och i centrum efter centrum ser vi till att vanliga människor tar tillbaka det här landet från de kriminella.

Denna politik får ytterligare konsekvenser. En av dem är att det blir fullt på våra fängelser. Det är nu så fullt på Sveriges fängelser att man låter de intagna till och med sova två och två i våningssängar. Trots det finns det ändå hundratals människor som dömts till fängelse som i dag måste vänta på en ledig plats för att de ska kunna avtjäna sitt straff på en anstalt.

Hur ska vi kunna lösa det här? Vi bygger naturligtvis flera anstalter så fort det bara går. Det pågår också projekt för att hyra anstaltsplatser utomlands. På sikt är tanken att kriminaliteten naturligtvis kommer att gå ned tack vare dessa insatser, men på kort sikt måste vi se till att alla de kriminella som döms för brott också kan avtjäna sina straff på anstalt. Vi bygger alltså flera anstalter och så småningom kommer vi att hyra anstaltsplatser utomlands.

En stor andel av de människor som sitter på svenska anstalter saknar svenskt medborgarskap. Hur många det är varierar naturligtvis över tid, men det finns tidigare rapporter från Kriminalvården som talar om ungefär 25 procent. En betydande andel av dem som sitter på svenska anstalter har alltså inte svenskt medborgarskap.

De tidigare regeringarna har varit alldeles för dåliga på att se till att de här människorna utvisas efter avtjänade straff. Färre än 10 procent av dem som saknar svenskt medborgarskap och som har begått brott här har utvisats. Det tycker vi är alldeles för lite. Det betyder att nio av tio får stanna.

Vi genomför nu förändringar som innebär att det blir obligatoriskt för domstolarna att pröva frågan om utvisning när en person utan svenskt medborgarskap blir dömd till fängelse i landet. Det betyder att väldigt många av dessa människor aldrig kommer att sätta sin fot på svensk mark igen. Och eftersom de ska återvända till sina hemländer efter avtjänat fängelsestraff är det också rimligt att de avtjänar fängelsestraffet i sitt hemland.

Sverige ska inte vara en uppsamlingsplats för världens kriminella. Vi behöver frigöra våra fängelseplatser för att kunna låsa in de gängkriminella som finns här i landet. Därför yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet, och jag ser fram emot att det ska träda i kraft den 1 juli i år.

Fru talman! Avslutningsvis konstaterar jag att det som vanligt finns partier från vänstersidan i politiken som säger nej till våra kriminalpolitiska förslag, trots att de visat sig vara effektiva och trots att de på punkt efter punkt visat sig fungera. Om vi hade lyssnat på dem hade skjutningarna fortsatt öka. Tre av fyra gärningsmän hade fortsatt gå fria. Den öppna droghandeln i södra Stockholm hade fortsatt öka. Runt om i Sverige hade människor skjutits i våldsdåd som hade kunnat förhindras med säkerhetszoner.

Fru talman! Var och en kan se vad som hände med Sverige när vänsterpartiernas kriminalpolitik fick styra. Vi gick från att vara ett av de allra tryggaste länderna till att bli ett av Europas farligaste. Det är dit som det rödgröna samarbetet hotar att ta oss igen. Jag tycker, fru talman, att det är förbluffande att vissa här verkar ha sådana ideologiska skygglappar på sig att de blir helt blinda för den verklighet som alla andra kan se.

Anf. 32 GUDRUN NORDBORG (V) replik:

Fru talman! Jag vill fråga Henrik Vinge om evidens för de påståenden som kom här. Antalet skjutningar har visserligen minskat, men vi ser att antalet sprängningar ökar. Kriminaliteten anpassar sig alltid, och man tar så få risker som möjligt.

Vi kan däremot vara överens om att om det finns en risk att man åker dit och blir gripen av polis utgör det en viktig avskräckande effekt. Men all forskning, både internationell och svensk, visar att det som verkligen har betydelse är sociala förebyggande insatser. Hårdare straff får inte de effekter som regeringspartierna hävdar.

Det beläggs gång på gång. Jag vill med kraft bestrida att vi skulle vara blinda. Jag menar att det snarare är regeringspartierna som tittar på utvecklingen ur ett väldigt snävt perspektiv. Vi på vänstersidan har starkare belägg när vi vill att det ska satsas mer på förebyggande verksamheter.

Samtidigt måste vi naturligtvis också ha åtgärder från polis och åklagare och ha en kriminalvård som är beredd att ta emot de grövsta förbrytarna.

Anf. 33 HENRIK VINGE (SD) replik:

Fru talman! Det tydligaste beviset för att vänstersidans kriminalpolitik inte fungerar är tillståndet i Sverige. Det är effekten av Gudrun Nordborgs och de rödgröna partiernas kriminalpolitik.

Att inte våga ta i med hårdhandskarna mot brottslingarna har gjort att Sverige har gått från att ha varit ett av de tryggaste länderna till att vara ett av Europas absolut mest våldsdrabbade. Det är fakta. Det är så det ser ut.

Det vi nu gör är att vi lägger om den svenska kriminalpolitiken. Vi ser till att polisen får mycket bättre möjligheter att klara upp brott. Det har gått från att en av fyra skjutningar i gängmiljö har klarats upp till att närmare tre av fyra klaras upp.

Straffen blir hårdare. Dessa människor tas bort från gatorna och låses in i fängelserna. Vistelseförbudet gör att de inte får komma tillbaka till gamla områden där de begick brott och till exempel sålde narkotika.

Vi ser nu att trenderna vänder. Vi ser att antalet skjutningar minskar trendmässigt över tid. Det stämmer att vi hade en puckel av sprängningar, men vi ser att trenden har vänt.

Under den rödgröna regeringen ökade skjutningarna med 300 procent. Nu har de gått ned med en tredjedel. Det är inte en slump. Det beror på att vi har gett polisen verktyg för att hantera detta och på att vi har en annan inställning till kriminalpolitik än vad vänstersidan har.

Det jag är rädd för är att om de rödgröna skulle få makten igen kommer vi att gå tillbaka till den politik som Gudrun Nordborg står för. Då kommer vi att dra tillbaka polisens befogenheter.

Vi har debatterat det tidigare. Vänsterpartiet har sagt att man inte vill att polisen ska ha de möjligheter till avlyssning, informationsdelning och annat som vi har gett dem. Då drar man tillbaka de möjligheterna.

Man vill inte ha kamerorna. Man kanske vill plocka ned de övervakningskameror som vi nu möjliggör att man ska kunna sätta upp. Då kommer vi att gå tillbaka och få se den extrema våldsutveckling som Sverige var drabbad av under den förra mandatperioden. Jag skulle bli oerhört orolig om vi skulle få se den utvecklingen i Sverige.

Anf. 34 GUDRUN NORDBORG (V) replik:

Fru talman! Vi är djupt oeniga. Det handlar också om att vi kan se att när man har använt visitationszoner eller vistelseförbud blir det lugnt i just de områdena. Det är samma sak med kameror. Men det finns också en risk, som många i dag bevisar, att kriminaliteten flyttar på sig.

Det handlar om någonting annat och mer som måste ske. Vi ska ha starka sociala insatser och avhopparverksamheter som fungerar och som inte blir kontaminerade av nya kriminella krafter.

Sedan vill jag också markera att välfärden inte var perfekt under tidigare mandatperioder när Socialdemokraterna hade mer makt tillsammans med andra vänsterkrafter. Det behövdes göras mycket mer för att få en fungerande välfärd med starka skyddsnet, som också tar barns och ungdomars utsatthet på fullt allvar.

Den generella utvecklingen i världen och i Sverige har skapat utmaningar som varken den förra regeringen eller den nuvarande klarar av att riktigt tackla, med internet och andra utmaningar som verkligen är skarpa för kommunikation och för att trigga till nya brott.

Vi måste hitta nya verktyg och våga satsa på att till exempel fler poliser ska patrullera på nätet.

Anf. 35 HENRIK VINGE (SD) replik:

Fru talman! Jag vill ändå vidhålla att om man tror att det är mer vänsterpolitik som Sverige behöver för att bli tryggare är man drabbad av ideologiska skyggglappar. Det är precis den typen av inställning till kriminalpolitik som har lett till att vi har den situation vi har i dag.

Om vi hade gått in tidigare med tuffa insatser mot gängen hade inte så många människor behövt bli skjutna eller sprängda. Det är min bestämda uppfattning.

När vi talar om förebyggande åtgärder håller jag i och för sig med Gudrun Nordberg om att det i grund och botten är viktigt. Det finns ett stort arbete som vi i Sverige behöver göra. Det handlar om att minska rekryteringen av inte minst unga in i kriminella gäng.

Innan den här debatten i dag hade vi en annan debatt som handlade om en ny socialtjänstlag. Där ger vi socialtjänsten helt nya verktyg för att göra just detta.

Vi har tidigare haft en debatt som handlade om informationsdelning. Skola, polis och socialtjänst ska få dela information. Socialtjänsten ska kunna få ta del av information som polisen har, och polisen ska kunna få ta del av information som socialtjänsten har.

På det sättet ska man kunna fånga upp de unga människor som är på väg in i kriminella gäng. Det var Vänsterpartiet emot. Man vill inte ha den informationsdelningen.

Debatten innan denna debatt handlade om en ny socialtjänstlag. Socialtjänsten kommer att få helt nya verktyg. Det innebär att den kommer att kunna gå in och göra insatser för barn även i familjer där föräldrarna inte samtycker.

Det är ofta ett problem att föräldrarna inte är med på insatserna. Ibland kan det till och med vara så att föräldrarna själva befinner sig i någon typ av gråzon eller kriminalitet. Då måste man kunna gå in och hjälpa barnen på olika sätt.

Det var Vänsterpartiet också emot. Detta med att Vänsterpartiet på något sätt skulle stå för den socialt förebyggande politiken är helt enkelt inte sant.

Anf. 36 GUDRUN NORDBORG (V):

Fru talman! Vi ska återgå till att diskutera verkställighet utomlands och vice versa av utländska beslut hos bland annat svenska myndigheter och fängelser. Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1. Jag ska återkomma lite mer till innehållet.

Det var en utmaning att hantera det här betänkandet. Det är ett svårhanterligt underlag. Utskottets betänkande i sig var inte svårt. Men vad ligger bakom det? Jo, en proposition på mer än 400 sidor. Underlag är dels en departementsstencil från 2019, dels en ganska stor SOU från 2023.

Om man ska fånga det som vi ofta är nyfikna på, hur reaktionerna har varit på utredningsunderlaget, är det väldigt svårt att hitta remissvaren. Man får gå in och kanske via sökord försöka att söka på de instanser som man tycker är viktigast.

Det finns ingen lista med remissinstanserna som det brukar finnas där man kan läsa hela deras svar, vilka inte alltid avspeglas i propositionen. Jag försökte den här gången att fånga en del via propositionen.

Jag sökte på Amnesty och Advokatsamfundet och fann en del nedslag. Jag sökte på Civil Right Defenders och fick veta att de inte hade rätt med att lämna remissvar den här gången. Ideella organisationer gör inte alltid det.

Sedan har jag förstås försökt att läsa lagförslaget. Det är många ganska trassliga paragrafer i sju kapitlen som mycket handlar om formalia. Där är det ibland svårt att greppa vad det ena eller andra alternativet innebär i relation till vad som är skrivet i propositionen.

Sammanfattningsvis är Vänsterpartiet i varje fall berett att ställa sig bakom betänkandet. Vi tror att det i stora delar är viktiga saker. Man utvidgar i någon mån möjligheterna att anpassa verkställigheter av sanktioner på ett sätt som kan bli väldigt fördelaktigt för den enskilde. Det blir oerhört intressant att följa hur det här kommer att tillämpas framöver, och det återstår att se.

Det som regleras i de här kapitlen i lagen är förutsättningarna för när en svensk dom på frihetsberövande får verkställas i en annan stat och när en utländsk dom på frihetsberövande får verkställas i Sverige. Men det handlar också om när ett svenskt bötesstraff eller beslut om förverkande ska få verkställas i ett annat land och likaså när ett utländskt bötesstraff eller beslut om förverkande ska få verkställas i Sverige.

Huvudregeln är att beslut om sådana här saker ska fattas på myndighetsnivå. Jag tror att det är viktigt, och flera remissvar har pekat på att det bör vara så. Det ska inte handla om politiska beslut, och det är inte regeringen som ska avgöra, utom i undantagsfall.

Man markerar också att det viktiga är att försöka se vad ett sådant här beslut innebär. Den övergripande förhoppning som regeringen uttrycker, och som jag verkligen delar, är att den dömdes sociala återanpassning underlättas av verkställighet som överförs från ett land till ett annat.

Det markeras också att man ska göra en helhetsbedömning, vilket givetvis är viktigt. Man ska ta hänsyn till hur länge personen har varit bosatt i det ena eller andra landet, hur familjen ser ut, hur arbetssituationen ser ut och vilka språk personen behärskar. Det ska också tas hänsyn till kulturella band till respektive stat.

Sedan har vi frågan om medborgarskapet. Om någon är dömd i Sverige och är medborgare eller bosatt i den andra staten menar man att en överförd verkställighet dit skulle underlätta återanpassningen. Men man skriver också att detta bör kunna ske även om den dömda är svensk medborgare. Där menar jag att Miljöpartiet har gjort en viktig markering i sin reservation, och jag utgår från att vi får det ytterligare belyst.

Sedan finns det bromsar, som vi absolut ska kunna ha, som blir hinder för att flytta en person från Sverige till ett förverkande av påföljden utomlands. Man får inte utmana de regler vi har i utlänningslagen som hindrar avvisning eller utvisning.

Man måste också vara uppmärksam på om det handlar om en utländsk dom som någon vill ha verkställd i Sverige. Det är inte alltid rimligt att så ska få ske. Det handlar bland annat om de fall då motsvarande brott eller handling inte är kriminaliserad i Sverige. Det krävs alltså dubbel straffbarhet.

Det krävs också att den dömda vid tidpunkten för brottet och gärningen inte är under 15 år. Man menar även att vi ska bromsa om det finns risk för att det gäller ett politiskt eller militärt brott.

Vår reservation 1, som jag yrkar bifall till, handlar om att vi ska förhålla oss ganska strikt när det gäller riskerna för att en utvisning, trots att den är beslutad i domen, inte innebär att den som har fått domen inklusive

utvisning skulle ha en dålig anknytning till Sverige. Om det finns en starkare anknytning måste det beaktas också i det fallet.

Vi menar från Vänsterpartiets sida att samtycke ska krävas för att fängelsestraff ska få avtjänas i ett annat land än Sverige även i de fall där personen har dömts till utvisning.

Vi har ytterligare en reservation som jag vill nämna som hänger ihop lite grann med detta. Den handlar om att samtycke ska kunna återkallas under hela processens gång. Till stöd för reservationen finns flera yttranden i propositionen, bland annat från Advokatsamfundet, Uppsala universitet, Göta hovrätt och Örebro tingsrätt. De har liknande invändningar. Det får alltså inte anses säkerställt att man när man lämnar ett samtycke alltid har en fullgod bild av vad det kommer att innebära. Man bör därför kunna få återkalla ett samtycke, och man ska ha rätt att överklaga beslut.

Amnesty markerar att de hade önskat fler påminnelser om bestämmelser om mänskliga rättigheter – både från våra egna grundlagar och från Europakonventionen. Regeringens svar är att detta alltid ska beaktas. Låt oss hoppas att det är så och att vi både i lagtexten och i tillämpningen nu kommer att respektera mänskliga rättigheter.

Anf. 37 HENRIK VINGE (SD) replik:

Fru talman! Tack, Gudrun Nordborg, för anförandet och för tydligheten!

Här finns verkligen två tydliga sidor. Vår sida av politiken vill ta mindre hänsyn till brottslingarnas anknytning till Sverige och större hänsyn till det allmännas intresse av lag och ordning, Sveriges säkerhet och inte minst brottsoffrens perspektiv.

Vår sida av politiken vill att fler människor som inte har svenskt medborgarskap ska utvisas ur landet om de begår ett brott som leder till fängelse. Vi vill att fler av dem ska avtjäna straffet i ett fängelse i sitt hemland.

Men Vänsterpartiet uttrycker tydligt i sin reservation och i Gudrun Nordborgs anförande att man ser det på rakt motsatt sätt. Man vill ta större hänsyn till brottslingens anknytning till Sverige än till brottsoffret perspektiv, till svensk säkerhet och så vidare. Jag tolkar det som att man vill att färre utländska medborgare som döms till brott ska utvisas och att färre utländska medborgare som döms till brott ska avtjäna sitt straff utomlands, det vill säga att de ska avtjäna det i Sverige.

Min fråga till Gudrun Nordborg är: Stämmer det här? Om Vänsterpartiet får inflytande över svensk kriminalpolitik, kommer då Vänsterpartiet att verka för att fler utländska kriminella ska släppas på fri fot i Sverige efter avtjänat straff snarare än att utvisas? Och kommer Vänsterpartiet att verka för att fler utländska kriminella ska avtjäna sina straff i Sverige snarare än att avtjäna dem i något annat land?

Anf. 38 GUDRUN NORDBORG (V) replik:

Fru talman! Tack, Henrik Vinge, för din fråga! Jag tror att du vet ungefär vad jag kommer att svara, och det är inte så tillspetsat som Vinge vill få det att framstå.

Vänsterpartiet tycker inte att man inte ska avtjäna straff för de gärningar man har begått. Men frågan är: Var kommer straffrätten att kunna verkställas bäst och vara till störst nytta för den som har begått ett brott? Där måste anknytningen till Sverige och det alternativa landet bedömas pa-

rallellt. Det markeras också i propositionen att det är viktigt att man ser till samtliga aspekter i bedömningen. Det ska vara en helhetssyn.

Jag tror att det här också kan handla om relationer. Vi kanske vill behålla vissa familjerelationer som skulle kunna vara läkande. Dagens utveckling, där vi ofta ser att regeringspartierna med stöd av SD eller pådrivna av SD vill öka möjligheterna till utvisning, gör att det här utmanas ytterligare. Vi vill markera, och det gör vi också med vår reservation, att vi är lite oroliga för att det kommer att bli en stor utflyttning till andra länders fängelser, framför allt – det är ju mest det vi diskuterar.

Jag inser också att regeringspartiernas strategi är att få bort så många personer som möjligt som inte är svenska medborgare. Jag menar att det kan finnas andra grunder till att sådana personer bör få finnas kvar i Sverige.

Anf. 39 HENRIK VINGE (SD) replik:

Fru talman! Jag visste inte vad du skulle svara, Gudrun Nordborg. Jag är kanske lite förvånad, för jag tyckte att det blev mer otydligt nu.

I Vänsterpartiets reservation är det ändå tydligt att man är rädd för att det kommer att bli för många som utvisas. Jag tolkar det som att man helt enkelt vill att det ska bli färre. Min fråga är alltså: Om Vänsterpartiet får inflytande över en regering och över kriminalpolitiken, kommer man då att verka för att färre personer ska utvisas och för att färre personer ska avtjäna sina straff i ett annat land?

Det är alltså inte fråga om att samma regler ska tillämpas på alla människor och att man inte ska ta hänsyn till någonting annat än medborgarskapet. Det är fråga om mängd. I dag utvisas ungefär 10 procent av de människor som begår brott i Sverige och inte är svenska medborgare. Nio av tio människor som kommer till vårt land utan medborgarskap och begår brott får alltså stanna här.

Vi anser att det är fel. Vi anser att fler människor borde få lämna Sverige om de kommer hit och begår allvarlig brottslighet.

Min fråga är alltså: Kommer Vänsterpartiet att verka för att fler människor får stanna i Sverige trots att de kommer hit och begår grov brottslighet?

Anf. 40 GUDRUN NORDBORG (V) replik:

Fru talman! Tack för följdfrågan, Henrik Vinge!

Vi kommer inte att önska att de som har begått grova brott ska stanna i Sverige. Där är det antagligen motiverat med utvisning.

När Henrik Vinge kommer med statistiken att nio av tio får stanna vet inte jag vilken typ av brott som avses. Det som nämndes som underlag var utländskt medborgarskap. Där kan det vara stor variation i hur allvarliga brotten är.

Det är alltså inte så att vi skulle bromsa all form av utvisning. Men det ska ske utifrån grundläggande värderingar i en rättsstat med mänskliga rättigheter.

Det är också så att brottsoffers behov av upprättelse kan tillgodoses på många olika sätt. Vi är ense om att bara en fällande dom är en stark upprättelse för ett brottsoffer. Var den eventuella påföljden sedan verkställs behöver inte betyda allt. Men det kan betyda mycket, och det gör det säkert

när det handlar om de riktigt allvarliga brotten. Då är också Vänsterpartiet inne på att det ska vara möjligt att verkställa utvisningar.

Prot. 2024/25:119
20 maj

Anf. 41 LARS ISACSSON (S):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Rättsstaten behöver fungera över gränser. Det ska inte spela någon roll var i världen en dömd person befinner sig. Har man begått brott ska domen verkställas. Det är grundläggande för allmänhetens förtroende, för brottsoffers rätt till upprättelse och för vår gemensamma trygghet.

Därför välkomnar vi socialdemokrater den här lagstiftningen. Den gör upp med en ordning där internationell verkställighet ibland har försenats, försvårats eller inte ens påbörjats. Den tydliggör att Sverige ska kunna agera även om det inte finns ett formellt avtal på plats med det andra landet. När brottsligheten blir mer internationell måste också rättsstaten bli det.

Vi har i dag ett växande problem med personer som döms i Sverige men som sedan flyr landet för att undvika straff. Vi har kriminella som fortsätter styra narkotikahandel, utpressning och våld från andra länder och samtidigt hånar svensk rättvisa.

Det här förslaget slår fast att den som flyr inte ska kunna smita från sitt straff. Det är en viktig princip. Har du dömts och flyr ska Sverige kunna begära att straffet verkställs där du är. Samma sak gäller vid utvisning. Det är en balans mellan rättssäkerhet och tydlighet, och den är nödvändig.

Fru talman! Jag vill också säga något om samtycke, som är en viktig del i den här lagen.

I grunden är det så att den person som döms i ett land och ska avtjäna sitt straff i ett annat normalt själv ska samtycka till det. Det är en rättssäkerhetsprincip.

Men – och detta är kärnan i lagförslaget – den som flyr utomlands för att undvika sitt straff, eller som ska utvisas från Sverige efter avtjänat straff, ska inte kunna säga nej. Det handlar inte om att ta ifrån någon dens rätt; det handlar om att rättvisa ska kunna skipas.

Att gömma sig i ett annat land ska inte bli en väg till strafffrihet. Då måste staten kunna agera ändå. Men även när samtycke inte krävs ska myndigheterna ta hänsyn till vad personen tycker. De ska heller aldrig verkställa ett straff i ett land där personen riskerar tortyr, dödsstraff eller annan förnedrande behandling.

Fru talman! Vi vill också lyfta ett närbesläktat problem där regeringspartierna och SD tyvärr valt att säga nej till Socialdemokraternas förslag till initiativ i justitieutskottet.

Vi har i dag ett system där den som misstänks för ett brott kan resa utomlands och helt enkelt vänta ut rättsväsendet tills preskriptionstiden löper ut, tills landets polis inte längre letar efter personen som gömmer sig där och tills brottet inte längre kan prövas. Detta är inte fiktion utan ett växande problem i verkligheten.

Det är inte rimligt att ha en rättsstat som fungerar så olika för den som sitter kvar här och möter rättvisan och den som har kontakter och pengar nog att gömma sig och hålla sig undan.

*Internationell
verkställighet
i brottmål*

Vi socialdemokrater har lagt fram ett förslag om att preskriptionstiden ska kunna förlängas för den som medvetet håller sig undan. Det handlar om rättvisa och om tilltron till att lag och ordning gäller lika för alla. Men det förslaget röstades ned av Tidöpartierna. Jag hoppas att vi kan komma tillbaka till den diskussionen. Vi har inte råd med rättsliga kryphål som utnyttjas av de kriminella med mest kontakter och resurser.

Avslutningsvis, fru talman: Rättvisa ska inte ha några gränser. Den här lagen gör det tydligare, snabbare och mer rättvist att verkställa domar – i Sverige och utomlands. Ingen som begår brott i Sverige ska kunna springa ifrån sitt ansvar.

Anf. 42 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Fru talman! Miljöpartiet menar att det är välkommet att regeringen i propositionen vi debatterar här i dag föreslår ett mer moderniserat och enhetligt regelverk för internationell verkställighet i brottmålsdomar. Nu blir det enklare att verkställa frihetsberövande påföljder, bötesstraff och förverkandebeslut över nationsgränser när det är nödvändigt.

Det är också välkommet att Kriminalvården, när det gäller fängelsestraff, och Kronofogdemyndigheten, när det gäller böter och förverkande, i högre utsträckning ska ansvara för verkställighet. På så sätt kan beslutsfattandet i större utsträckning ske så nära den det berör som möjligt. Det är i denna del viktigt att berörda myndigheter får tillräckligt med resurser för att klara detta nya uppdrag.

På det stora hela tror vi att propositionens förslag kan bidra till en smidigare hantering av internationell verkställighet.

Vi är däremot mycket kritiska till regeringens uttalade ambition att fler personer – inklusive svenska medborgare i vissa fall, även om vi förstår att det är ett litet antal – ska kunna överföras för att avtjäna sina straff i andra länder utan att de själva samtycker till det.

Vi vill påpeka att det kan finnas betydande skäl till att personer behöver avtjäna sina straff i Sverige. En del avtjänar fängelsestraff som är kortare än sex månader, vilket innebär att det i dag krävs särskilda skäl för att en överföring ska kunna genomföras. I andra fall är processen långsam och komplicerad, särskilt om den andra staten inte samarbetar.

Att mot sin vilja avtjäna ett straff i ett annat land kan dessutom få stora konsekvenser för individens säkerhet, hälsa och sociala relationer. Vi vet att många länder inte har motsvarande standard på rättssystem och anstalter som Sverige, vilket innebär att det finns risk att den dömda inte får en rättssäker och human behandling. Verkställighet i ett annat land kan också innebära att den dömda separeras från familj, vänner och andra sociala sammanhang, som såklart är lättare att upprätthålla om den dömda får avtjäna sitt straff i Sverige.

Fru talman! Vad gäller svenska medborgare – vi förstår som sagt att det är ett litet antal potentiella fall – vill vi hänvisa till regeringsformen, som klargör att ingen svensk medborgare får landsförvisas eller hindras att resa in i riket. Med anledning av det ställer vi oss frågande till hur förslaget kommer att kunna genomföras utifrån grundlagens bestämmelser. Den yttersta risken med att överförande av verkställighet ska kunna ske utan samtycke anser vi är att det svenska medborgarskapet kan urholkas.

Tidigare har svensk lagstiftning varit tydlig med att svenska medborgare i princip inte kan utlämnas eller överföras till andra länder, vilket har

varit en grundläggande del av rättssäkerheten och statens ansvar gentemot den egna medborgaren. Dessutom innebär det svenska medborgarskapet ofta en stark anknytning till Sverige. Det borde vara det yttersta skyddet för en människas fri- och rättigheter, även för personer som begår brott. Mot den bakgrunden motsätter vi oss att domar verkställs i andra länder utan samtycke.

Vi har ingenting emot att verkställighet överförs till andra länder när det är nödvändigt, till exempel om en påföljd överförs i samband med en utvisningsdom i allmän domstol, och särskilt inte om den dömde själv uttrycker en vilja att avtjäna sitt straff i ett annat land än Sverige. Enligt vår mening måste däremot samtycke och frivillighet utgöra en grundläggande princip i fall om internationell verkställighet. Det framgår av vår reservation 2, som jag yrkar bifall till.

Anf. 43 HENRIK VINGE (SD) replik:

Fru talman! Tack, Ulrika Westerlund, för anförandet!

Det är tydligt att det finns två olika sidor i svensk politik, där vi har lite olika prioriteringar. Till att börja med kan man säga att det i sådana här fall är oerhört viktigt att följa de grundläggande rättsstatliga principerna, att inte utsätta människor för onödig fara i samband med denna typ av utvisningar och annat och att naturligtvis bara samverka med länder som också upprätthåller de mänskliga rättigheterna och de grundläggande krav vi ställer på rättssäkerhet och så vidare.

Samtidigt har Sverige har ett problem med att människor som inte är medborgare kommer till vårt land och begår brott. Det har varit ett problem under många år, och vi ser det på en mängd olika sätt. Vi ser det på våldsbrottsligheten. Vi ser det när det gäller inbrott och stölder. Det är många som drabbas av den här typen av brottslighet.

Tidigare har människor dömts till utvisning i väldigt liten utsträckning. Ungefär 10 procent av dem som saknar svenskt medborgarskap men som har kommit hit och begått brott har blivit utvisade. Nu ändrar vi de reglerna, vilket innebär att betydligt fler kommer att bli utvisade. Vi ändrar nu också reglerna vad gäller verkställighet, så att betydligt fler av dem kommer att avtjäna sina straff i hemlandet.

Min fråga är: Om Miljöpartiet får inflytande över kriminalpolitiken i framtiden, kommer man då att verka för att färre människor som saknar svenskt medborgarskap och begår brott här ska utvisas och alltså kommer att släppas fria på svenska gator, och kommer man också att verka för att de i högre utsträckning ska avtjäna sina straff i Sverige snarare än i sina hemländer?

Anf. 44 ULRIKA WESTERLUND (MP) replik:

Fru talman! Tack, Henrik Vinge, för frågan! Jag noterar att ledamoten framför allt vill prata om antal. Det framgick också av det tidigare replikskiftet med Vänsterpartiet. Miljöpartiet vill kanske inte prata om antal, för det är inte det som är fokus.

Jag tänker att vi har en gemensam strävan: att motverka kriminalitet och brottslighet i Sverige. Vi vill att personer som har begått brott ska straffas för det. Det tror jag inte något parti i Sverige motsätter sig. Vi vill att det ska föras en politik som leder till att så få brott som möjligt begås, oavsett om det är av svenska eller utländska medborgare. Fokus för den

här ganska begränsade debatten är, som jag tog upp tidigare, framför allt att vi inte vill se ett potentiellt påbörjat urholkande av det svenska medborgarskapet. Det är en principiell fråga.

Regeringen skriver tydligt att det förmodligen inte kan bli tal om särskilt många fall. Även om det stämmer är det viktigt att också i dessa diskussioner diskutera vad det innebär för principen om mänskliga rättigheter, oavsett antalet fall. Det var det jag försökte lägga fokus på i mitt anförande.

När vi läste detta – kanske inte riktigt lika ingående som Vänsterpartiets representant verkar ha gjort, vilket kammaren fick en dragning om här tidigare då hon redovisade allt hon tillgodogjort sig – diskuterade vi att det stod att man ska bedöma till vilket land den dömda personen har starkast anknytning. Vi tänkte att det kan öppna för en godtycklighet som vi inte vill se på området mänskliga rättigheter. De gäller ju alla personer, oavsett om de är dömda för brott eller inte. Det är det som är poängen med mänskliga rättigheter; de ska gälla alla.

Anf. 45 HENRIK VINGE (SD) replik:

Fru talman! Vi är helt eniga om att det är av högsta vikt att upprätthålla de mänskliga rättigheterna i alla situationer, oavsett vem det gäller. Det är inte där oenigheten ligger. Det finns också en principiell diskussion kring medborgarskapet som man kan ha. Det jag diskuterar och ställer frågor kring är framför allt den stora grupp människor som inte är svenska medborgare men som har kommit hit och begått så allvarlig brottslighet att de hamnat i fängelse. Det är en viss tröskel för att göra det. Detta drabbar många människor i vårt land, som blir utsatta för våld, stölder och annan typ av brottslighet.

Man kan ha den principiella diskussionen, men jag vidhåller att antalet har betydelse. Det är ju antalet brott i vårt land som gör att vi har en stor debatt om kriminalitet just nu. Det beror på att antalet brott är så stort. Antalet brott och antalet brottslingar sätter också Kriminalvården i en väldigt pressad situation. Människor står på kö för att börja avtjäna straff på grund av att det är så pass fullt och att vi har så mycket kriminalitet. Utskottets förslag är ett led i att även frigöra resurser hos Kriminalvården.

Människor som ska utvisas och ändå inte komma tillbaka till Sverige ska inte hamna i frihet här utan någon annanstans. Då är det lika bra att de även avtjänar sina fängelsestraff där.

Min fråga, som jag inte upplever att jag fick något tydligt svar på, gällde alltså antalet. Kommer Miljöpartiet, om de får inflytande över kriminalpolitiken, att verka för att färre icke-svenska medborgare som dömts till fängelse ska utvisas?

Anf. 46 ULRIKA WESTERLUND (MP) replik:

Fru talman! Det är ju en fråga som inte är möjlig att svara på. Vi vill att mänskliga rättigheter ska gälla för alla, även för dömda personer. Vi vill att det svenska medborgarskapet ska respekteras. Men jag sa också i mitt anförande att vi inte har något emot att verkställighet överförs till andra länder när det är nödvändigt.

Vi är alltså inte principiellt emot detta i alla situationer, utan vi vill att man ska ta hänsyn också till andra aspekter. Antalet är inte vårt fokus.

Däremot är jag helt med på att det är mycket önskvärt att antalet brott som begås i Sverige minskar.

Jag hade ett intressant möte med en grupp inom Noa, som jag nämnde i en tidigare debatt här. De visade statistik över hur olika typer av brottslighet gått upp och ned under de senaste åren. Man såg till exempel en tydlig nedgång av antalet skjutningar, tror jag. Det nämndes tidigare av ledamoten också. Jag ställde då frågan vad nedgången beror på. Är det någon politisk åtgärd som har lett till det här, eller är det någonting annat?

Enligt poliserna på Noa går det inte att säga att någon specifik politisk åtgärd har lett till detta. De menar att det framför allt är polisens eget arbete med nya metoder som har lett till den nedgång för vissa typer av brottslighet som vi har kunnat se. Det var såklart en besvikelse för mig. Jag vill ju veta exakt vad politiken kan göra för att få ned brottsligheten. De menade att det inte var möjligt att resonera på det sättet. Det får vi nog acceptera från båda sidor i politiken.

Det är väldigt svårt att säga att en viss politisk åtgärd – särskilt när den har vidtagits relativt nyligen – har fått kraftfulla effekter på brottsligheten i Sverige på kort tid. Det finns det inte evidens för.

Jag tycker att vi ska fortsätta lyssna på varandras goda idéer och diskutera dem och framför allt lyssna på dem som arbetar i praktiken med att motverka brottsligheten, till exempel polisen.

(Applåder)

Anf. 47 FREDRIK KÄRRHOLM (M):

Fru talman! Av alla som döms till fängelse i Sverige är cirka 25 procent utlänningar som saknar svenskt medborgarskap, men som det har varit har ytterst få av dem avtjänat sitt straff i ursprungslandet. Fram till nu har det nämligen krävts att den dömda förbrytaren lämnar sitt samtycke till att förflyttas till en fängelsecell utomlands. En mördare, bedragare eller våldtäktsman som dömts till fängelse med utvisningsbeslut av svensk domstol har kunnat säga "nej tack, jag trivs bättre här" och därmed bli kvar i svenskt fängelse. Det är en fullkomligt orimlig ordning och ett utslag av en absurd omsorg för förbrytare vilken alldeles för länge har präglat svenskt rättssystem. Detta är bara en av många systembrister vi nu korregerar. Beslut för beslut får vi ordning på Sverige.

Fru talman! År 2022 fick Sverige ett efterlängtat maktskifte. Den nya riksdagsmajoriteten och den moderatledda regeringen har sedan dess arbetat hårt för att lösa de problem som Socialdemokraterna orsakat och som under deras vakt förvärrats. Bristen på anstaltsplatser är ett sådant problem. I slutet av Socialdemokraternas regeringsinnehav gick 2 600 förbrytare fria i väntan på anstaltsplats. Förutom att hantera denna försummelse behöver vi också hantera brottsligheten. Det kräver att tusentals ytterligare fängelseplatser tillkommer, när vi nu låser in fler grovt kriminella med längre straff.

Polismyndighetens bedömning är att det finns 14 000 aktiva individer i kriminella nätverk i Sverige. Dessa behöver fängslas och om möjligt utvisas. Målet är således att antalet intagna på anstalt ska öka från omkring 11 000 till 29 000. Detta är nödvändigt, och det kräver stora insatser. Vi har redan installerat våningssängar på landets alla anstalter. Baracker har byggts på fängelsegårdarna, och just nu byggs det flera nya fängelser. En effektiv dellsöning är också att hyra fängelseplatser utomlands, vilket är

på gång. En ytterligare dellösning kan vara fängelsefartyg, något som Kriminalvården nu utvärderar. Att se till att utlänningar avtjänar fängelsestraffen i sina hemländer kan också avlasta Kriminalvården. Potentiellt sparar skattebetalarna mycket pengar.

Fru talman! Samtidigt bedrivs en viktig social prevention för att unga inte ska involveras i kriminella gäng. Den ambitionen delar jag helt och fullt med våra välmenande vänner på vänsterkanten. Det finns en total samsyn i Sveriges riksdag om att vi behöver ett socialt brottsförebyggande arbete. Men den ökade inlåsningsgraden och fler utvisningar understöder detta brottsförebyggande arbete.

Brottsförebyggande rådet har konstaterat att en förutsättning för att barn ska involveras i kriminella nätverk är att äldre är närvarande i deras bostadsområden, visar upp en eftertraktansvärd livsstil och är tillgängliga för kontaktsökande. När vi läser in och utvisar aktiva kriminella förhindrar vi inte bara deras egen brottslighet – vi förebygger även nyrekrytering. När de kriminella sitter inlåsta är de praktiskt förhindrade att rekrytera barn, och de elimineras som förebilder. De skärpta straffen statuerar exempel som visar att brott inte längre lönar sig.

Det här är till oerhört stor hjälp för lärare, fritidsledare och föräldrar som gör sitt yttersta för att deras unga pojkar ska hålla sig på rätt spår i livet och bibringas sunda laglydiga värderingar. Det finns inget motsatsförhållande mellan den här tuffa inlåsningspolitiken och det sociala brottsförebyggande arbetet. Tvärtom finns det synergieffekter.

Fru talman! Denna proposition är en del av det logiska, rationella och rättvisa systemskifte vi nu genomför i svensk kriminalpolitik. Den lag vi debatterar här i dag träder i kraft den 1 juli, men den borde ha gällt för 30 år sedan. Den här reformen är inte bara en fråga om administration, juridik och kostnadseffektivitet. Den handlar ytterst om rättvisa.

Att partierna på vänsterkanten reserverar sig är dessvärre väntat. Vänsterpartiet vill att dömda brottslingar ska få välja om de ska avtjäna fängelsestraffet i sitt ursprungsland eller ej, även när de ska utvisas. Miljöpartiet vill att invandrare som förvisso har svenskt medborgarskap men har svag anknytning till Sverige inte ska kunna överföras till fängelse i sina ursprungsländer, även om de har återvandrat och har all förankring i hemlandet.

Det är befriande att dessa stolliga tankar inte längre har en majoritet bakom sig i Sveriges riksdag och att vi nu korrigerar lagen. Men det är desto mer oroande att det är dessa partier Socialdemokraterna har som samarbetspartier. Jag blir orolig för att denna lagstiftning, liksom annan mycket viktig och rimlig lagstiftning som vi nu inför, kommer att rullas tillbaka om Socialdemokraterna åter skulle få regeringsmakten och vi skulle drabbas av en vänstersväng i Sverige.

Med det sagt är jag mycket stolt över denna viktiga lagstiftning. Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande.

I detta anförande instämde David Josefsson (M).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 8.)

Civilutskottets betänkande 2024/25:CU19

Lättnader i byggkraven för studentbostäder (prop. 2024/25:132)
föredrogs.

*Lättnader i byggkraven
för studentbostäder*

Anf. 48 ROGER HEDLUND (SD):

Fru talman! På riksdagens bord ligger i dag en proposition om lättnader i byggkrav för studentbostäder. Den här frågan har Sverigedemokraterna både drivit och jobbat med under väldigt många år. Det finns ett tillkännagivande från ungefär tio år tillbaka. Det gläder mig att vi nu har kommit till skott i den här frågan med en ny regering stödd av Sverigedemokraterna och vårt Tidöavtal och att vi har ett förslag på bordet med åtgärder på detta område.

Det förslag som ligger på bordet kan förbättra både de ekonomiska förutsättningarna och tillgången till bostäder för våra studenter. Enligt den mätning som CSN gjorde vid sin kartläggning 2021 hade 22 procent av alla studenter haft svårt att få tillgång till bostad. Det här är ingen nyhet, utan så har det varit under väldigt många år. Men vi ser trots allt en förbättring på området. Enligt den mätning som Boverket lämnade 2024 hade 14 av 38 högskolekommuner överskott på studentbostäder. Det är en fördubbling det senaste året. Vi ser alltså ändå positivt på åtgärderna på området.

Den brist på studentbostäder som råder är i alla fall viktig att ta tag i. Det gäller också frågan om de ekonomiska kostnader som det innebär att vara student. Det har visat sig att 36 procent av inkomsterna läggs på boendekostnader. Det är såklart inte speciellt lättande för en student att ha kostnader på den nivån för sin bostad.

Det finns en oro från funktionshindersonsorganisationerna för hur lättnaderna i byggkraven för studentbostäder kan påverka deras intressen. Jag kan förstå att den oron finns. Jag kan dock från min sida känna mig trygg med att det här inte ska påverka deras situation och deras intressen. Även fortsättningsvis ska man beakta tillgänglighet och användbarhet vid 20 procent av nyproduktionen av studentbostäder, och det är omkring 3 procent som har behov av en sådan bostad. Jag tycker alltså att man har tagit väldigt hög höjd för det intresset i det förslag som ligger på bordet i dag. 47 procent av de befintliga studentbostäderna i beståndet är också tillgänglighetsanpassade, vilket gör att tillgången klart överväger efterfrågan.

Det är viktigt att vi vidtar åtgärder på området för att främja studier och för att främja innovation i det här landet. Sverige är ett land rikt på innovation. Vi är i behov av utbildade och kompetenta studenter, som kan fylla näringslivets behov. Det handlar om hela Sveriges konkurrenskraft.

Därför är det viktigt att ta tag i denna fråga och att vidta fler åtgärder på området för att se till att de studenter som är i behov av en bostad på studieorten också får tillgång till en bostad. Annars blir det lätt så att man väljer en annan väg i livet eller en annan studieort, som inte är ens förstahandsval.

Den modell, om man uttrycker det så, som läggs fram på riksdagens bord innebär att 80 procent av de bostäder som byggs i nyproduktion inte behöver tillgänglighetsanpassas medan 20 procent ska tillgänglighets-

anpassas. Detta gäller även vid ombyggnation av befintliga lokaler och bostäder.

Det här möjliggör just det som jag har varit inne på i mitt anförande, att få fram fler bostäder och skapa bättre förutsättningar för alla våra studenter. Effekten av detta blir att fler bostäder kan byggas på samma yta, och det innebär såklart att man kan ha fler studentbostäder i en fastighet eller på en markyta. Det möjliggör också att en studentbostad kan vara färre kvadratmeter, och en konsekvens av det blir i förlängningen billigare hyror.

I förlängningen, fru talman, innebär detta också miljö- och klimat-effekter tack vare en ökad resurseffektivitet. Det är ett plus i kanten när det gäller det här lagförslaget.

En ökad flexibilitet i utformningen och möjliggörande av ett industriellt byggande på detta område är oerhört viktigt för att få fram fler bostäder men också för att åstadkomma billigare byggproduktion vid framtagandet av dessa bostäder – och i förlängningen lägre hyror. På så vis kan vi, fru talman, främja de framtida studier som Sverige – detta innovationsrika land – är i behov av och ge näringslivet och samhället den utbildning och kompetens som verkligen behövs för att vi ska kunna konkurrera med omvärlden.

I detta anförande instämde Rashid Farivar (SD).

Anf. 49 BIRGER LAHTI (V):

Fru talman och kollegor! Detta är min första debatt i civilutskottet – det blir spännande!

Sverige lider av en akut och långvarig bostadskris, och för studenter är situationen särskilt svår. Långa köer, höga hyror och brist på alternativ gör det svårt att klara studierna, särskilt för dem utan ekonomiskt stöd hemifrån. Därför är det förståeligt att man efterlyser lösningar. Det behöver byggas fler studentbostäder, gärna snabbare och billigare. Det är vi nog överens även med Tidögänget om.

Men det regeringen nu föreslår är inte en lösning – det är ett svek. I jakten på kortsiktiga kostnadsminskningar vill man sänka tillgänglighetskraven för studentbostäder. Det innebär att framtidens studentboenden kan byggas utan att anpassas för personer med funktionsnedsättning. Det är inget annat än medveten exkludering även om det står att 20 procent av bostäderna ska byggas med anpassning. Det är en återgång till en tid då människor med funktionsvariation inte räknades som fullvärdiga medborgare – och detta i en tid då landet har blivit rikare på alla sätt. Men pengarna hamnar någon annanstans.

Fru talman! Regeringen påstår att det handlar om att skapa möjligheter. Men i verkligheten tar man bort möjligheterna för en stor grupp studenter som redan i dag möter hinder. Man öppnar för en framtid där tillgång till bostad, gemenskap och utbildning bara gäller vissa, inte alla.

Tidöpartiernas förslag innebär dessutom en rad andra försämringar. Förutom sänkta tillgänglighetskrav har man redan föreslagit sänkta krav på dagsljus, lägre takhöjder och högre tillåtna bullernivåer för studentbostäder. Sakta men säkert håller man på att skapa ett separat, sämre regelverk för unga vuxna som försöker ta sig fram i livet. Och det gör man

framför allt för att gynna fastighetsägare, inte för att förbättra livet för studenter.

Kritiken mot förslaget har varit massiv och samstämmig. Den kommer från alla håll – från Sveriges förenade studentkårer, Diskrimineringsombudsmannen, Socialstyrelsen, Institutet för mänskliga rättigheter, Folkhälsomyndigheten och funktionsrättsrörelsen. Alla säger samma sak: Förslaget bryter mot både svensk funktionshinderspolitik och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Ändå väljer regeringen att blunda – att ignorera expertis och ignorera verkligheten. Man hävdar att personer med funktionsnedsättning fortfarande kan besöka studentbostäder. Men vad innebär egentligen ett besök om det inte går att laga mat, gå på toaletten eller stanna över natten? Vad är det för sorts delaktighet som erbjuds? Jag tycker att det är ett hån.

Fru talman! Att kunna hälsa på vänner eller partner på lika villkor som alla andra är en självklarhet i ett inkluderande samhälle. Det är inte en lyx; det är en mänsklig rättighet. Men regeringen reducerar delaktighet till att kunna passera tröskeln, inte att kunna leva ett liv på lika villkor.

Dessutom är de påstådda ekonomiska vinsterna kraftigt överdrivna. Regeringen räknar med att en 20-procentig reduktion ger en minskning av byggkostnaderna med endast 7 procent. Samtidigt finns inga krav på eller garantier för att hyrorna kommer att sänkas.

Vad blir då resultatet? Sämre bostäder, samma höga hyror och en grupp människor som utestängs från gemenskap och tillgång. Det är ett högt pris att betala för en marginell ekonomisk vinst som dessutom hamnar i bygg- och fastighetsbolagens fickor, inte hos studenterna.

Jag tycker att det är dags att tala klarspråk: Det finns inget som tyder på att detta förslag kommer att ge tillgång till bostäder med rimliga hyror. Det enda det kommer att leda till är att studentbostäder blir billigare att bygga, inte att de blir billigare att bo i.

Fastighetssektorns signaler efter förslaget är oroväckande. Man talar redan om att ta bort tillgänglighetskraven för fler bostadstyper. Det här är bara början, och därför måste vi dra en gräns nu. För om tillgänglighet blir valfritt blir också jämlikhet valfritt.

Vi i Vänsterpartiet säger tydligt: Studenter med funktionsnedsättning ska ha samma rätt till bostad, gemenskap och delaktighet som alla andra. Inget annat är acceptabelt i ett demokratiskt samhälle.

Men när vi säger detta kallas det för principrytteri av regeringspartierna. Man hävdar att våra krav inte hjälper bostadslösa studenter. Men det är inte våra principer som har skapat bostadsbristen. Det är decennier av borgerlig politik – utförsäljningar, marknadsanpassningar och nedmontering av det gemensamma – som har gjort det, inte vårt ”principrytteri”. Kalla oss gammaldags om ni vill, om det betyder att vi står upp för rätten till ett hem för alla.

Fru talman! Det finns alternativ. Det behövs ett statligt investeringsstöd för studentbostäder, med tydliga krav på rimliga hyror och tillgänglighet, såklart. Det är så vi bygger ett samhälle där unga får en ärlig chans och där ingen lämnas utanför.

Vi vill ha fler bostäder, men inte till vilket pris som helst. Vi vill framför allt ha billiga hyror så att människor har råd att bo, men inte genom att människors rättigheter offras.

Fru talman! Därför yrkar jag bifall till Vänsterpartiets reservation 1.

Anf. 50 LARRY SÖDER (KD) replik:

Fru talman! Tack, Birger Lahti, för anförandet! Jag skrev upp några saker som ledamoten nämnde: kortsiktiga lösningar, medveten exkludering, borttagna möjligheter, decennier av borgerlig politik och utförsäljning.

Jag skulle vilja påstå att alla dessa saker är felaktiga. Att bygga nya studentbostäder är ingen kortsiktig lösning. Det tar år av planering och byggande att få nya studentbostäder. Det är högst relevant att detta är en långsiktig del för att man ska kunna få nya studentbostäder.

Handlar det om medveten exkludering? Nej. Om man säger att 20 procent ska vara tillgänglighetsanpassade är det ingen medveten exkludering, menar jag. Det är i dag ungefär 1,5–2 procent som behöver en tillgänglighetsanpassad lägenhet, och då är 20 procent väldigt högt räknat.

I Finland undantar man 95 procent medan vi undantar 80 procent. Jag tycker att vi ändå har varit väldigt gentila och tagit höjd för att ingen ska exkluderas.

Tar man bort möjligheter? Nej, det tycker jag inte att man gör. Det finns möjligheter för alla typer av människor att studera, och vi ska uppmuntra människor att studera.

Ledamoten talar om decennier av borgerlig politik. Men såvitt jag vet har Socialdemokraterna och vänstersidan styrt under i minst 50 av de senaste 70 åren. Då är väl utförsäljningen något som vänstersidan har gjort.

Birger Lahti sa att han ville ha billigare studentbostäder, men han sa inte hur han ville bygga dem, annat än att han ville skyffla in mer pengar i investeringsstöd. Problemet för Birger Lahti är att han säger nej till det förslag som ligger här. Där finns en definition på studentbostäder som skulle möjliggöra ett riktat stöd, men det säger Birger Lahti nej till eftersom han säger nej till hela propositionen.

Anf. 51 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Söder, för repliken!

Vi kan ju titta på hur det är att hyra en lägenhet i Finland. Då behöver det inte finnas en spis där inne. Är det nästa steg i Sverige? Reglerna om vad som ska finnas i en lägenhet när man hyr ut den är olika. I Finland kan man ta med sin kyl och frys när man flyttar. Det kan man inte göra i Sverige.

Ledamoten verkar inte ha insikten om när det är som bostäder säljs ut. Jo, det är när det blir skifte i kommunerna och det blir borgerligt styre. Då är man snabb med att låta någon sko sig på allmännyttans bostäder. Man gör om dem till bostadsrätter. Att säga att det i princip bara är socialdemokratiska regeringar som har privatiserat mycket av vår välfärd är lögn.

Hur menar ledamoten att man ska skaffa bostäder om detta inte är första steget? Vad är då nästa steg när man går ut? Vi är ett rikt land. Någonstans kom reglerna för att alla skulle vara inkluderade i samhället. Nu ruckar man lite på dem. Jag förstår att man söker lösningar för att hitta studentbostäder – jag köper det argumentet – men vad är nästa steg om man säger att det funkar att ta bort krav på tillgänglighet? Jo, då bygger man ett bostadsområde där man säger att det räcker med att 20 procent är tillgänglighetsanpassat.

Ett rikt land som backar när det gäller kraven på tillgänglighet är inget som jag någonsin kommer att acceptera. Nu ser vi att pengarna fördelas åt

annat håll, mycket frimodigt, och sedan är det några som hamnar i kläm. Det kommer jag aldrig att acceptera så länge jag är politiker, Larry Söder!

Prot. 2024/25:119
20 maj

Anf. 52 LARRY SÖDER (KD) replik:

Fru talman! Man kan konstatera att Vänsterpartiet inte hade något förslag på hur man ska minska kostnaderna för studentbostäder. Det förslag som finns är att man ska skyffla in mer pengar från någon annan i stället för att minska kostnaderna för studentbostäder.

Vi har ett förslag som faktiskt gör att man använder kvadratmetrarna på annat sätt och gör det billigare för den enskilde studenten. Jag tycker att det är ett bra förslag. Man tar hänsyn till hur många som skulle behöva tillgänglighetsanpassade lägenheter, och man tar väldigt hög höjd för det när man säger 20 procent.

Kristdemokraterna som parti har som ambition att minska kostnaderna för att bygga nya bostäder. Det gäller även studentbostäder. Men för oss betyder detta inte att någon annan ska betala, utan kostnaderna för att bygga bostäder måste bli lägre. För den som hyr en studentbostad måste det också bli billigare.

Jag kan inte se att Vänsterpartiet i sitt anförande eller i sin reservationstext på något sätt har visat hur man vill minska kostnaden, annat än att man vill ha ett investeringsstöd. Problemet är bara att Vänsterpartiet tar bort den möjligheten genom att inte gå med på att ha en definition av studentbostäder, vilket finns i propositionen.

Att detta finns med i propositionen är jag väldigt glad för, för det möjliggör att man riktar stöd till just studentbostäder. I dag kan man inte det, utan då blir det till alla hyreslägenheter.

Kan Birger Lahti på något sätt tala om hur han vill få ned kostnaderna för studentbostäder utan att använda andras pengar?

Anf. 53 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Söder, för repliken! Studenter betraktar jag som framtiden. Det talas fint om att de är framtiden, och det håller jag med om. Sverige har alltid varit ett land där vi har tagit nya tag. Vi har gått i bräschen för forskning och utveckling, och studenter är framtiden.

Jag är beredd att satsa pengar på studenterna i form av investeringsstöd när man bygger bostäder. Men jag är inte beredd att gå den väg som nu föreslås, med sämre kvalitet för studenterna och en tro på att marknadslösningar ska sköta allt.

Det står inget om att det ska bli billigare att hyra de nya bostäderna. Det står att de är billigare att bygga, men var hamnar pengarna? Så många gånger i mitt liv har jag sett var pengarna hamnar när en borgerlig regering styr, och det är inte hos studenterna eller hos dem som behöver pengarna, utan pengarna hamnar i andra fickor. Så är det även denna gång, tyvärr.

Anf. 54 ROGER HEDLUND (SD) replik:

Fru talman! Jag har en fundering som gäller de uttalanden som Birger Lahti kommer med i sitt anförande och det som går att läsa i Vänsterpartiets reservation. Där står det att ekonomin är en försumbar effekt av förslaget. Jag ifrågasätter verkligen den skrivningen i er reservation. Jag har åtminstone fått intrycket av att Vänsterpartiet menar att man jobbar för människors möjligheter att utbilda sig. Och där är ju inte ekonomin en försum-

*Lättnader i byggkraven
för studentbostäder*

bar parameter, utan tvärtom är ekonomin helt avgörande för att man ska kunna välja att studera.

Om antalet kvadratmeter i studentbostaden minskas genom att man gör toaletten mindre blir det såklart lägre hyra. Färre kvadratmeter ger lägre hyra. Det är en naturlig effekt av det hela.

Det är klart att vi får effekt av förslaget. Jag begriper faktiskt inte resonemanget kring detta.

Ledamoten menar att även om byggkostnaderna blir lägre ger det inte någon nytta i form av lägre hyra. Då frågar jag mig: Hur kan då subventionerande av byggande, som ledamoten föreslår, ge en lägre hyra? Ledamoten menar jag att lägre byggkostnader inte ger lägre hyra.

Anf. 55 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! Tack, Roger Hedlund, för frågan! När vi fortfarande hade investeringsstöd för hyresrätter var jag på besök i Gällivare och frågade vilken effekt det hade och vilken effekt det fick att slopa det. Jag tror att det var en stor tvåa som exemplet gällde, och där skulle hyran bli 8 000 med investeringsstödet, och den steg till 10 000 utan. Det fanns krav på dem som byggde gällande hur hyrans skulle tas ut och vilka effekter den skulle få. Det funkade.

Om man inte vill se någon form av engagemang från statligt håll för att människor ska ha råd att hyra är man tvungen att försöka hitta andra vägar. Då blir det tillgängliga sättet att minska kvaliteten. Man minskar takhöjden, dagsljuset och så vidare, så att det blir billigare att bygga. Men detta är inget som garanterar hur hyran kommer att bli.

I ett hus som innehåller åtta lägenheter med en viss hyra och två lägenheter med en högre hyra, kommer givetvis alla att vilja ha lägenheterna med lägre hyra. Hur gagnar detta dem som behöver de större toaletterna och tillgängligheten? Det blir återigen någon form av exkludering av studenter.

Studenterna är vår framtid. Det är ingen hemlighet att jag är beredd att satsa samhällets pengar, det vill säga fördela pengarna från skattebetalarna, på dem som är vår framtid, nämligen studenterna.

Det system som förslaget bygger på ger inga garantier för lägre hyra. Det finns inga garantier för lägre hyra.

Anf. 56 ROGER HEDLUND (SD) replik:

Fru talman! Byggkostnader är oväsentliga, får vi höra från Birger Lahti. Jag begriper fortfarande inte det resonemanget. Det innebär att vi inte behöver jobba på att sänka materialkostnader eller arbetskostnader när bostäder byggs. Vi behöver alltså inte jobba för att öka konkurrensen och möjliggöra för fler mindre byggbolag att vara med i upphandlingarna. Vi behöver inte jobba på alla områdena eftersom produktionskostnaden inte påverkar hyran i slutändan.

Det här är ett helt orimligt resonemang, men det är ett tydligt resonemang från Vänsterpartiet att allt kopplat till kostnader för bostadsproduktion är helt ointressant. Det enda som är intressant är ett stort, kostsamt investeringsstöd, som vi alla vet inte har gett den effekt man efterfrågar. Effekten har blivit stora kostnader för staten och minskade möjligheter att göra insatser på andra viktiga områden.

Vi skapar alltså inte förutsättningar för att fler ska få en lägre hyra eller tillgång till de bostäder som byggs. Det viktigaste från Sverigedemokraternas sida är att få tillgång till de bostäder som faktiskt byggs genom att hålla nere byggkostnaderna. Det är en oerhört viktig del för att göra det möjligt för fler att efterfråga det som byggs.

Anf. 57 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! Jag tackar Roger Hedlund återigen för replikskiftet.

Jag håller med om att byggkostnaderna inte är oväsentliga, men skillnaden på hur mycket kostnaden sänks och hur mycket effekt som det skulle ge på hyran är inte imponerande. Jag skulle köpa förslaget i propositionen om det fanns garantier som anger hur mycket hyran måste sänkas när man använder sig av lägre kvalitet, men det finns inte på kartan.

Att fördela pengar till det som är vår framtid från skattebetalarna, där även ledamotens framförda argument håller, är sådant som Sverige har varit framgångsrikt med. Men bilden är att man fördelar pengarna till dem som redan har, inte till studenterna. Jag har en annan prioritering.

(forts. § 9)

Prot. 2024/25:119
20 maj

*Lättnader i byggkraven
för studentbostäder*

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.23 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 15.30, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 15.30.

§ 7 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 19 maj

FiU23 Riksbankens verksamhet och förvaltning 2024

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU28 Riksrevisionens rapport om distansarbete vid statliga myndigheter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU36 En effektivare förvaltning av buffertkapitalet

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU19 Justering i lagen om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU20 Slopad stämpelskatt vid inteckning i skepp

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU31 Kontaktförbud – ett utökat skydd för utsatta personer

Punkt 2 (Riskbedömningen)

1. utskottet

2. res. 1 (C, MP)

Votering:

251 för utskottet

37 för res. 1

61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 60 SD, 56 M, 18 V, 17 KD, 11 L, 1 -

För res. 1: 21 C, 16 MP

Frånvarande: 18 S, 12 SD, 12 M, 6 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 5 L, 1 -

Punkt 4 (Översyn av kontaktförbudssystemet)

1. utskottet

2. res. 3 (C)

Votering:

267 för utskottet

21 för res. 3

61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 60 SD, 56 M, 18 V, 17 KD, 16 MP, 11 L, 1 -

För res. 3: 21 C

Frånvarande: 18 S, 12 SD, 12 M, 6 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 5 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU29 Ett starkare skydd för offentliganställda mot våld, hot och trakasserier m.m.

Punkt 1 (Lagförslaget om ändringar i brottsbalken)

1. utskottet

2. res. 1 (MP)

Votering:

271 för utskottet

16 för res. 1

1 avstod

61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 60 SD, 56 M, 17 V, 21 C, 17 KD, 11 L, 1 -

För res. 1: 16 MP

Avstod: 1 V

Frånvarande: 18 S, 12 SD, 12 M, 6 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 5 L, 1 -

Punkt 3 (Exponering av beslutsfattares namn)

1. utskottet
2. res. 2 (C)

Votering:

267 för utskottet

21 för res. 2

61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 60 SD, 56 M, 18 V, 17 KD, 16 MP, 11 L, 1 -

För res. 2: 21 C

Frånvarande: 18 S, 12 SD, 12 M, 6 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 5 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU30 Skärpt syn på sexuella kränkningar, bedrägerier mot äldre och brott med kön som hatbrottsmotiv

Punkt 1 (Regeringens lagförslag)

1. utskottet

2. res. 1 (S)

Votering:

199 för utskottet

89 för res. 1

61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 60 SD, 56 M, 18 V, 21 C, 17 KD, 16 MP, 11 L

För res. 1: 88 S, 1 -

Frånvarande: 18 S, 12 SD, 12 M, 6 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 5 L, 1 -

Punkt 3 (Barnpornografibrott)

1. utskottet

2. res. 4 (MP)

Votering:

183 för utskottet

16 för res. 4

89 avstod

61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 60 SD, 56 M, 18 V, 21 C, 17 KD, 11 L

För res. 4: 16 MP

Avstod: 88 S, 1 -

Frånvarande: 18 S, 12 SD, 12 M, 6 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 5 L, 1 -

Punkt 5 (Uppföljning och utvärdering m.m.)

1. utskottet

2. res. 7 (SD)

3. res. 8 (V)

Förberedande votering:

60 för res. 7

18 för res. 8

210 avstod

61 frånvarande

Kammaren biträdde res. 7.

Huvudvotering:

105 för utskottet

60 för res. 7

123 avstod

61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 56 M, 21 C, 17 KD, 11 L

För res. 7: 60 SD

Avstod: 88 S, 18 V, 16 MP, 1 -

Frånvarande: 18 S, 12 SD, 12 M, 6 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 5 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 8 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

SoU23 En förebyggande socialtjänstlag – för ökade rättigheter, skyldigheter och möjligheter

Punkt 3 (Kvalitet och kunskap inom socialtjänsten)

1. utskottet

2. res. 3 (MP)

Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

Punkt 5 (Arbete med frivillig återvandring)

1. utskottet

2. res. 5 (V, C, MP)

Votering:

232 för utskottet

56 för res. 5

61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 60 SD, 56 M, 17 KD, 11 L

För res. 5: 18 V, 21 C, 16 MP, 1 -

Frånvarande: 18 S, 12 SD, 12 M, 6 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 5 L, 1 -

Punkt 14 (Barns rättigheter)

1. utskottet

2. res. 18 (MP)

Votering:

272 för utskottet

16 för res. 18

61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 60 SD, 56 M, 18 V, 21 C, 17 KD, 11 L, 1 -

För res. 18: 16 MP

Frånvarande: 18 S, 12 SD, 12 M, 6 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 5 L, 1 -

Punkt 18 (Uppföljning av ett barns situation)

1. utskottet

2. res. 23 (S, C)

Votering:

179 för utskottet

109 för res. 23

61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 60 SD, 56 M, 18 V, 17 KD, 16 MP, 11 L

För res. 23: 87 S, 21 C, 1 -

Frånvarande: 18 S, 12 SD, 12 M, 6 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 5 L, 1 -

Jessica Rodén (S) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 23 (Ekonomiska konsekvenser)

1. utskottet

2. res. 28 (V)

Votering:

254 för utskottet

18 för res. 28

16 avstod

61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 60 SD, 56 M, 21 C, 17 KD, 11 L, 1 -

För res. 28: 18 V

Avstod: 16 MP

Frånvarande: 18 S, 12 SD, 12 M, 6 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 5 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU28 Internationell verkställighet i brottmål

Punkt 2 (Den dömdes samtycke)

1. utskottet

2. res. 1 (V)

3. res. 2 (MP)

Förberedande votering:

19 för res. 1

16 för res. 2

252 avstod

62 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Jessica Rodén (S) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

254 för utskottet

18 för res. 1

16 avstod

61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 60 SD, 56 M, 21 C, 17 KD, 11 L, 1 -

För res. 1: 18 V

Avstod: 16 MP

Frånvarande: 18 S, 12 SD, 12 M, 6 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 5 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Lättnader i byggkraven för studentbostäder

§ 9 (forts. från § 6) Lättnader i byggkraven för studentbostäder (forts. CU19)

Anf. 58 DAVID JOSEFSSON (M):

Fru talman! Den 1 mars 2004 flyttade jag in i min första egna lägenhet. Det var en etta med kokvrå på 27 kvadratmeter på Svingeln i Göteborg. Jag hade flax – tegelhuset på sex våningar var nybyggt, och alla lägenheter i huset släpptes samtidigt. Därför räckte även mitt ganska skrala antal ködagar till en studentlägenhet.

För en 21-årig student på Handelshögskolan i Göteborg var 27 kvadratmeter mer än tillräckligt. Det som dock var märkligt med bostaden var att cirka en tredjedel av lägenhetens 27 kvadratmeter bestod av badrummet. Jag minns grannar som ställde in såväl garderober som bokhyllor på toaletten för att kunna utnyttja ytan så optimalt som möjligt – åtminstone utifrån en students perspektiv. Mindre optimalt var det utifrån ett byggnadstekniskt perspektiv då varken kläder, böcker eller allra minst huset självt mätte särskilt bra när fukt samlades bakom möblerna.

En bra story, fru talman, hade ju varit att det där enorma badrummet väckte ett politiskt engagemang hos mig som i dag når sitt slutmål. Riktigt så bra är inte historien, men lägenheten på Svingeln är ändå illustrativ för vad den här debatten handlar om.

Nuvarande byggregler har givetvis kommit till med de bästa intentioner. Men effekten av regelverken är att det har blivit svårt att bygga yteffektiva och kostnadseffektiva små bostäder – särskilt studentlägenheter. Den proposition från regeringen som vi nu debatterar tar sikte på just det problemet.

Fru talman! Låt oss först konstatera hur bostadsmarknaden både sett ut och ser ut för studenter. Redan för 20 år sedan, när jag var student, var bristen på studentlägenheter påtaglig i storstäderna och de större studieorterna. Situationen ser inte bättre ut i dag. I Boverkets bostadsmarknadsenkät för 2025, som kom i förra veckan, svarade 16 av 38 kommuner med universitet eller högskola att de hade brist på studentlägenheter. Och det handlar fortfarande framför allt om större studieorter och storstäder.

Fru talman! Bostadsbristen är inte bara problematisk ur ett samhällsperspektiv, utan den är också ett hinder för unga människor att förverkliga sina drömmar. Hyresgästföreningen konstaterar i sin rapport *Hyresgästerna 2024* att bostadsbristen får varannan ung vuxen att tveka inför större livsval som att flytta hemifrån, studera eller bilda familj, och i en undersökning som CSN gjorde 2021 uppgav var fjärde student att de hade svårt att få tag i ett boende när de började studera.

Samtidigt har tidigare regeringar gjort lite eller ingenting för att underlätta byggandet av studentlägenheter eller ett mer yteffektivt byggande generellt. Under regeringen Löfvens åtta år vid makten var hela fem olika personer bostadsminister, och ingen av dem lyfte ett finger för att lösa frågan. Jag tycker att detta är talande även för oppositionens förslag i dagens debatt. Man är fullt nöjd med status quo. Tycker oppositionen ens att bristen på studentlägenheter är ett problem i Sverige i dag, fru talman?

Branschorganisationen Studentbostadsföretagen presenterade tillsammans med det statliga bolaget Akademiska Hus tidigare i vår ett antal fallstudier kring hur förutsättningarna ändras i och med regeringens förslag. Effekterna är tydliga: Studien visar att man kan få in mellan 11 och 18 procent fler bostäder i varje enskilt projekt i och med att det går att bygga mer yteffektivt. Om man med nuvarande regler kan bygga tio lägenheter kan man med de nya reglerna skapa en elfte. Det innebär helt enkelt att fler studenter kan få sin egen lägenhet.

Eftersom regelverket blir mer flexibelt blir lägenheterna dessutom mer användbara. Rapporten uppskattar att större yta kan användas till samvaro i stället för till hygienutrymmen. Trots att lägenheterna blir mindre blir de samtidigt mer användbara som bostäder. Regelverket skapar också förbättrade förutsättningar för delade bostäder, det som tidigare kallades studentkorridorer.

Samtidigt kan hyrorna bli lägre. Genom ett yteffektivt boende och fler bostäder i samma hus finns det utrymme för potentiellt lägre hyror.

I de nämnda fallstudierna är potentialen för lägre hyror mellan 3 och 11 procent. Med en hyra på 6 500 kronor motsvarar det någonstans mellan 200 och 700 kronor lägre hyra i månaden. Samtidigt är mer än var femte lägenhet fortsatt fullt tillgänglighetsanpassad. Samtliga lägenheter blir också besöksstillgängliga, vilket innebär att det finns tillgång till en besöks-toalett som är fullt tillgänglighetsanpassad i anslutning till bostaden.

Fru talman! Utöver regeländringar för att göra det möjligt att bygga mer yteffektivt och klimatsmart och för att möjliggöra fler delningsbostäder innehåller propositionen en definition av studentbostäder. En studentbostad definieras som en bostad avsedd för studerande på universitet, högskola, annan eftergymnasial utbildning eller vuxenutbildning. Därmed tydliggörs och stärks rätten till studentbostad inte bara för högskolestuderande utan också för studenter på exempelvis yrkeshögskolor.

Fru talman! Om Sverige ska fortsätta vara en kunskapsnation behöver vi göra det mer attraktivt att vara student. Då är ett viktigt steg att skapa förutsättningar för fler studentlägenheter.

Dagens debatt är talande för hur de politiska skiljelinjerna ser ut i dagens bostadspolitik. På ena sidan har vi Tidöpartierna, som är överens om att det behövs reformer. Dessa reformer efterfrågas av branschen och leder till fler och billigare studentbostäder. På andra sidan har vi tre rödgröna partier som egentligen inte vill göra några ändringar alls. Det är tre partier som helt saknar idéer för hur vi ska komma till rätta med bristen på studentlägenheter. Den här debatten visar att det spelar roll vem som sitter i regering, fru talman.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut.

Anf. 59 LEIF NYSMED (S):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 3 i betänkandet CU19.

Vi socialdemokrater ställer oss avvisande till att göra undantag från kraven på tillgänglighet för studentbostäder i nyproduktion. Vi vill att regeringen kommer tillbaka med en ny proposition om att undantag endast får göras vid ombyggnation och att det ska utvärderas efter två år.

Att vi föreslår att undantag ska kunna göras vid ombyggnation bygger på de tekniska förutsättningar som finns då man ska ta vara på befintliga byggnader och de problem som kan uppstå när det gäller att uppfylla tillgänglighetskraven vid en sådan ombyggnation. Dock vill vi ha en utvärdering av resultatet efter två år för att se vad utfallet blir.

Fru talman! Regeringens syfte med lättnader i byggkraven för studentbostäder är att det ska bli billigare att producera studentlägenheter genom att man bygger mindre bostäder utan att uppfylla fullgoda tillgänglighetskrav i 80 procent av byggnaden och därigenom får fler studentlägenheter att rymmas inom en byggrätt. Vi socialdemokrater tycker att detta är fel väg att gå. Att göra undantag från tillgänglighetskrav skickar signalen att vissa studenter inte räknas. Detta gäller speciellt i nyproduktion, då alla möjligheter finns att bygga tillgängligt från början.

Vi har i stället föreslagit ett riktat investeringsstöd till studentlägenheter för att hålla hyrorna nere och samtidigt bibehålla tillgänglighetskraven i samtliga studentbostäder. Vårt förslag bygger på den rapport som Sveriges förenade studentkårer tillsammans med Studentbostadsföretagen tog fram 2023. Detta är alltså ett förslag som tagits fram gemensamt av studenterna och företagen.

I stället väljer regeringen och Sverigedemokraterna att gå fram med ett förslag som endast stöds av Studentbostadsföretagen – alltså av byggföretag och fastighetsägare, som de i första hand stöder. Om man läser remissvaren ser man tydligt att studentorganisationer, Funktionsrätt Sverige, DHR, Hyresgästföreningen, Folkhälsomyndigheten med flera är kritiska

till regeringens proposition. Till och med en del bygg- och fastighetsbolag är kritiska.

Det investeringsstöd som vi socialdemokrater tidigare införde var mycket lyckosamt. Trots att vissa försöker påpeka något annat byggdes det 7 400 nya studentlägenheter med tillgänglighetskrav och med lägre hyra för studenterna. Det är bara att läsa i regeringens egen budget från i höstas – siffrorna finns på papper där. Ni behöver inte fundera; det står skrivet av er egen regering.

Att det byggdes 7 400 lägenheter visar att det går att välja en annan väg än att bygga sämre studentlägenheter.

Regeringens och Sverigedemokraternas förslag bygger på antagandet att kostnaderna ska minska för studentbostadsbyggarna och att de därigenom ska få fram billigare studentlägenheter. Detta gjordes även under den tidigare borgerliga regeringen – alliansregeringen – år 2014, då man minskade boarean till dagens 16 kvadratmeter eftersom man ville minska kostnaderna för studentbostadsbyggarna.

Mönstret är tydligt: När kostnaderna blir för höga för studentbostadsbyggarna försämras livskvaliteten för studenterna. Med de nya föreslagna reglerna minskas den minsta boarean till 13 kvadratmeter. I sammanhanget kan nämnas att snittytan i celler i svenska fängelser är 10 kvadratmeter. Man kan fråga sig vad nästa regellättnad ska bli när kostnaderna har blivit för höga för bostadsbyggarna. Vi har ett annat förslag.

Fru talman! Problemet med den här typen av politik är att det är de som ska bo i bostaden som får betala det verkliga priset i form av försämrade boende- och livskvalitet. År 2016 konstaterade Boverket i en rapport att avskaffandet av tillgänglighetskraven skulle ge negativa följder, främst för studenter med permanenta eller tillfälliga funktionsnedsättningar. Även studenter utan funktionsnedsättningar skulle dock påverkas negativt.

Även regeringen skriver i sin proposition att det är svårt att bedöma vilka effekter de aktuella förslagen kan få på studenters hälsa samt att minskade areor i bostäder kan ha en negativ påverkan på den upplevda livskvaliteten. Man har således lagt mycket energi på att räkna på hur mycket studentbostadsföretagen kan tjäna på borttagandet av tillgänglighetskraven men knappt bemödat sig att fundera på hur studenters hälsa påverkas. Bland annat varnar Folkhälsomyndigheten för negativa effekter på studenters fysiska och psykiska hälsa.

Fru talman! Som sagt har stor vikt fästs vid de kostnadsbesparingar som eventuellt kan göras. Dock råder det delade meningar om huruvida det blir några minskade kostnader. Exempelvis tvivlar JM, ett av Sveriges större bygg- och fastighetsbolag, på att det blir några minskade produktionskostnader eller något ökat byggande av små studentbostäder, bland annat då det per kvadratmeter är dyrare att bygga små lägenheter. Även Funktionsrätt Sverige och DHR ställer sig frågande till om förslagen verkligen leder till lägre hyra för studerande. Produktionskostnaderna påverkar, precis som andra ledamöter har sagt här, men det finns ingen automatik i att lägre produktionskostnader leder till lägre hyror.

Ett investeringsstöd har satt ett tak för hyresnivån. Det pressar ned hyror. Det gör nytta för studenterna. Risken med det som föreslås här är att vissa oseriösa byggföretag bara låter pengarna gå rakt ned i egen ficka utan att studenterna får del av det hela.

En annan viktig aspekt att lyfta fram, som talar emot att ta bort tillgänglighetskraven, är att det blir svårt att ändra boendeform ifall behov skulle uppstå. Om behovet av bostäder för äldre skulle öka blir det omöjligt – eller väldigt dyrt – att ställa om dessa små studentlägenheter för det ändamålet.

Det påpekas också att det finns risk för att den ordinarie bostadsmarknaden påverkas, då det kan finnas oseriösa aktörer som hyr ut så kallade studentbostäder på ordinarie bostadsmarknad. Regeringens förslag tydliggör vad en studentbostad är. Vi stöder detta och tycker att det är bra, men det hindrar inte oseriösa aktörer från att hyra ut bostäder till vanliga hyresgäster. Det finns ingen möjlighet att kontrollera detta. Risken är att undermåliga bostäder kommer ut på den ordinarie bostadsmarknaden, vilken kan medföra negativa konsekvenser för boende- och livskvaliteten för hyresgäster. Regeringen har inget förslag på hur detta eventuellt kan förhindras; det är ett blankt kort.

Fru talman! Jag vill bara säga det igen, för tydlighetens skull: Det investeringsstöd som vi socialdemokrater tidigare införde var mycket lyckosamt. Det skapade 7 400 nya studentlägenheter med tillgänglighetskrav och med lägre hyra för studenterna. Detta visar att det går att välja en annan väg än att bygga sämre studentlägenheter.

Jag vill återigen yrka bifall till reservation 3.
(Applåder)

I detta anförande instämde Denis Begic (S).
(forts.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.00 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 18.00.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 18.00.

§ 9 (forts.) Lättnader i byggkraven för studentbostäder (forts. CU19)

Anf. 60 ALIREZA AKHONDI (C):

Herr talman! Vi debatterar betänkande CU19 *Lättnader i byggkraven för studentbostäder*. Jag ska liksom mina kollegor säga att detta är en fråga som mitt parti har drivit jättelänge, och vi är superglada att dessa lättnader faktiskt blir av.

Detta är dock en av de tunnaste propositioner jag har sett under mina sju år i riksdagen och faktiskt en av de första från regeringen på bostadspolitikens område trots att man har haft snart tre år på sig.

Det har funnits en del diskussioner om huruvida detta kommer att göra någon nytta och skillnad för någon. Självfallet kommer det att göra det.

Men vi vet att byggprocesser är långa och att det i snitt tar nio år från idé till färdig bostad, vilket gör att effekten av den tunna propositionen kommer att synas först om ett decennium.

Både jag och Centerpartiet är övertygade om att det är bra att man öppnar för denna möjlighet. Låt mig liksom David Josefsson ta ett exempel från min första studentbostad. Där var badrummet större än resten av lägenheten, och man kan ifrågasätta om det är ett rimligt mått på vad unga personer som studerar kan tänkas vilja ha.

Larry Söder har helt rätt i att färre kvadratmeter logiskt sett borde innebära lägre hyra. Min vänsterpartistiska kollegas resonemang känns därför ganska missvisande i denna kontext. Och eftersom 20 procent av lägenheterna fortfarande reserveras för människor med fysisk funktionsnedsättning kommer detta inte att slå mot denna grupp. I Finland är kvoten 5 procent.

Centerpartiet har ingen följdmotion i betänkandet utan står bakom utskottets förslag. Men för att markera valde vi att lämna ett särskilt yttrande. Jag tror att vi nöjer oss med det givet att detta är ett steg i rätt riktning.

Anf. 61 MÄRTA STENEVI (MP):

Herr talman! Nu debatterar vi propositionen *Lättnader i byggkraven för studentbostäder*. Kanske borde vi kalla debatten Försämringar i byggreglerna för studentbostäder som stänger ute studenter från att delta i studentlivet på lika villkor. Möjligen är det något långt och klumpigt.

Herr talman! Jag ska börja med lite enkel matematik. Förslaget kommer att minska antalet möjliga bostäder för studenter med funktionsnedsättningar som vill studera, och de kommer dessutom att fortsätta att minska över tid. Det är grundläggande matte som mina ungar klarar.

Så till lite principer. Sverige står bakom FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Sverige har inte bara ställt sig bakom den, utan vi tog initiativ till den och var drivande i frågan. En av de viktiga parametrarna i konventionen är tillgänglighet, alltså att de fysiska förutsättningarna för att kunna delta i samhället finns. En av konsekvenserna har varit skärpta krav på bostäder. Principen är enkel: Vi ska inte förvisa personer med funktionsnedsättning till särskilda hus. Man ska så långt det är möjligt kunna välja var man vill bo på samma premisser som alla utan funktionsnedsättningar. Propositionen vi nu debatterar innebär ett stort avsteg från principen om universell tillgänglighet.

Inför denna debatt arrangerades ett studiebesök för oss ledamöter. Vi fick möjligheten att besöka tre olika studentområden runt Stockholm. Det var ett superintressant och mycket givande besök, med bra samtal och många nya idéer.

Från Miljöpartiet deltog jag och min kollega Nils Seye Larsen. Redan på det första stoppet stötte Nils på patrull. Medan jag och den övriga gruppen gick in för att titta på ett ombyggnadsprojekt fick han stanna utanför och titta på utemiljöerna. Det gick helt enkelt inte att komma in med rullstol. Därmed kunde inte Nils delta i samtalet. Han missade informationen som gavs och möjligheten att framföra sina åsikter. Han stängdes ute. Inte av illvilja eller ointresse utan för att byggnaden inte var tillgänglig.

Herr talman! Detta blir effekten när vi inte bygger för tillgänglighet. Människor stängs ute, får inte vara med, kan inte delta. Låt oss inte glömma det. Det är detta vi pratar om när vi pratar om tillgänglighet.

Det projekt vi besökte var en ombyggnad av en skyddad byggnad som byggdes innan nuvarande regler och krav. Huset har alltså aldrig varit tillgängligt. Det är inte heller på detta sätt man kommer att bygga enligt de föreslagna reglerna.

Ändå satte besöket fingret på kärnan i denna fråga, nämligen att stora delar av samhället i dag är stängt för personer med funktionsnedsättningar. Hela det studentområde vi besökte var stängt för studenter i rullstol. De kan inte bo där, och de kan inte heller besöka en vän där. De kan inte komma på en fika eller kika över och låna en kursbok. De kommer över huvud taget inte in. Det är stängt för dem. De är utestängda.

Under många år har ambitionen i Sverige varit att förbättra situationen och att bygga mer tillgängligt så att Sverige över tid ska få en ökande andel bostäder som alla studenter oavsett funktionsvariation ska kunna bo i och besöka. Nu, med denna proposition, gör regeringen tvärtom. Nu ber regeringen oss i riksdagen att fatta beslut som begränsar livsutrymmet och möjligheterna för kommande generationers studenter.

Herr talman! Jag ber mina kollegor i Sveriges riksdag att rösta nej till denna proposition. Jag ber ledamöterna att stå fast vid principen om universell tillgänglighet. Jag ber ledamöterna att stå upp för att de ungdomar som växer upp ska kunna ta vara på hela sin kapacitet.

Jag ber mina kollegor att stå upp för att våra kommande kollegor i denna kammare ska kunna studera och delta i studentlivet på samma villkor som sina vänner, även om de har en funktionsnedsättning. De ska få vara med, inte stängas ute. Jag ber er att stå upp för att det är ett gemensamt ansvar att inkludera alla i samhällets funktioner. Det är inte ett problem för den enskilde.

Miljöpartiet säger nej till propositionen, men behovet av bostäder som studenter kan efterfråga kvarstår. I den utredning som Boverket gjorde framgick att man ser lägre krav som enda sättet att sänka byggkostnaderna för nybyggda studentbostäder – notera: byggkostnaderna. Utgångspunkten är att allt annat är lika, och om man tar bort ett par decimeter i bredd på en liten etta får man plats med fler i huset. Hur mycket detta skulle göra när det gäller hyran är däremot oklart.

Tittar man på utvecklingen i Finland ser man att hyressänkningen har blivit marginell, någonstans runt 0,3 procent. Om man frågar byggbolagen, som vill ha de nya reglerna, visar de på hyressänkningar på några procent. Vilket det blir återstår att se. Det är därför vi vill se en utvärdering av förändringen, om den nu går igenom.

Men, herr talman, tänk om man i stället hade gett Boverket i uppdrag att tänka nytt – vad skulle hända då?

Efter visningen av det ombyggnadsprojekt som Nils stängdes ute från fortsatte vi vår rundtur. Vi besökte studentbostadsprojekt där man i stället för att kapa lite här och där tänkte och testade. Vi såg exempel på stora, ljusa bostäder där både jag och Nils utan problem kunde komma in, där vi hade kunnat hälsa på, där vi hade kunnat bo och där yteffektiva sovrum samsades med tillgänglighetsanpassade badrum och stora generösa sällskapsytor.

Det är bostäder som dessutom enkelt kommer att kunna omvandlas till exempelvis trygghetsboenden för äldre vid behov, eftersom det är möjligt att få assistans i badrummen och köken. Där kan en tjej med funktionsnedsättning sova över hos sin kille utan att behöva rulla ut i en tom korridor mitt i natten för att besöka en gemensam besökstolett.

I en tid när demografin förändras snabbt och i en klimatkris som kräver att vi använder det vi redan har i stället för att bara bygga nytt behöver vi tänka nytt och flexibelt. Med de nya byggreglerna låser vi i stället in problem i nybyggda hus för lång tid framöver. Men så måste vi inte göra. Tänk om, och tänk rätt! Ta avstamp i behoven av flexibla bostäder, universell tillgänglighet och deltagande för alla, och leta efter lösningar!

Skrota propositionen, men sätt igång arbetet med framtidens studentbostäder redan i morgon! Lösningar finns redan, och fler kommer om man ställer frågan. Bejaka dem i stället för att backa på funktionsnedsatta studenters mänskliga rättighet att delta på lika villkor. Gör om, och gör rätt!

Jag yrkar bifall till reservationerna 2 och 5.
(Applåder)

Anf. 62 LARRY SÖDER (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar Märta Stenevi för ett intressant tal. Jag håller dock inte med om allt, men så är det i politiken.

Märta Stenevi pratar om enkel matematik. Ja, det är klart att det blir ett lägre antal studentbostäder som är tillgänglighetsanpassade längre fram, men samtidigt är det 1 ½–2 ½ procent som efterfrågar den typen av bostäder. Det är betydligt mindre än 20 procent. Jag menar att vi har tagit till i överkant för att kunna hantera så att människor som behöver tillgängliga bostäder kan få det. Alla ska kunna studera.

Det här är inget nytt problem. Studentbostäder har vi haft för få av ganska länge. Vi har också haft problem med att det inte har byggts tillräckligt många. Det fanns ett tillkännagivande från de borgerliga partierna 2014–2015 med ett uppdrag till regeringen att återkomma.

Jag vet att Märta Stenevi hade detta på sitt bord då hon var bostadsminister. Som jag ser det kunde man inte hitta en annan lösning under åtta år med en S-MP-regering. Jag tycker att det är magstarkt att säga att man inte vill ha den lösning som Tidöpartierna lägger fram när man inte kan presentera någon egen lösning.

Det är ett faktum att studentbostäder kostar mer och mer att tillverka och producera och att hyrorna för studenterna blir dyrare och dyrare. Vi måste hitta någon typ av lösning eller något som bryter det mönstret. Det här är en del som man kan göra. Vi kan säkert komma överens om fler saker som kan göras, men man kan inte bara säga att man vill minska kostnaderna utan att tala om hur man vill göra det. Investeringsstödet är andras pengar som läggs dit. Det är inte att minska kostnaderna.

Anf. 63 MÄRTA STENEVI (MP) replik:

Herr talman! Jag börjar bakifrån. Det är inte andras pengar. Det är våra pengar. Det är de pengar vi pytsar in i vårt gemensamma samhälle. Där har vi sagt att alla ska kunna delta på lika villkor. Man ska kunna delta även om man behöver en rullstol. Det är vad vi har sagt, och det är detta som ni frångår, Larry Söder.

Du sa att 1,5–2 procent har behov av tillgänglighet och att det därför var gentilt att man var beredd att låta några av de bostäder som byggs vara tillgängliga. Jag måste säga, herr talman, att jag studsade till när jag hörde uttrycket ”gentilt” tidigare i debatten. Det var gentilt att man skulle låta andelen tillgängliga bostäder bli färre och färre. Det var gentilt att man var beredd att sträcka sig för en grupp som redan har helt andra utmaningar än dem som inte har samma problem, till exempel att sitta i en rullstol. Det var gentilt.

Herr talman! Jag tycker att det är intressant och fascinerande att man använder ett sådant uttryck. Det är inte gentilt att låta någon välja var den ska bo. Det är inte gentilt att säga: ”Vi kommer att sätta av 20 procent, i stället för bara 1,5 eller 2 procent, till ett getto för dig som har ett behov av tillgänglighet.” Det är inte gentilt, tvärtom. Det är inte gentilt att säga: ”Ni har inte längre samma möjligheter att välja en bostad, utan ni ska sitta där, i de bostäder som vi har bestämt.”

Dessutom, herr talman, byggdes det många bostäder under våra år med bostadsministerposten. Problemet var att det inte byggdes något under allianstiden.

Anf. 64 LARRY SÖDER (KD) replik:

Herr talman! Om man ska märka ord vill jag säga att jag inte tycker att ordet getto hör hemma i en debatt om studentbostäder, utan jag tycker att man ska ha goda bostäder även för studenter. Det kommer det att bli med den här propositionen.

Sedan studsade jag till när jag hörde talet om gemensamma pengar. Jag tror inte att den svenska befolkningen tycker att det är allas gemensamma pengar, utan det är faktiskt enskilda människors pengar som går till skatter, för att vi ska göra gemensamma saker. Då ska man använda dem så bra och effektivt som möjligt.

Varje gång vi diskuterar bostäder och byggande av fler bostäder vill vänstersidan att mer statliga medel ska pytsas in i stället för att man tittar på kostnadssidan. Vad kan vi göra för att effektivisera bostadsbyggandet? Hur kan vi se till att vi får ett bostadsbyggande där kostnadsökningen kanske i alla fall stannar av? Att vi skulle få minskade kostnader tror jag inte, men de kan avstanna.

Om man inte kan se att det finns två vågskålar här tror jag att man är illa ute. Vi måste kunna se till att kostnaderna för att bygga studentbostäder stannar av och kanske minskar. Jag menar att detta är en del som man kan göra. Man kan göra fler saker, men såvitt jag vet är det detta som ligger på bordet. Om man avfärdar det talar man också om att man inte vill bygga fler studentbostäder.

Varje kvadratmeter är dyr, och om man använder kvadratmeterna på rätt sätt kan man få ut fler lägenheter så att fler studenter kan få en lägenhet och inte behöva vänta eller kanske välja att studera bara för att de inte kan få en lägenhet. Jag tror att det här är en mycket större fråga än bara en kostnad på sista raden. Hur tänker man för studenterna? Studenterna måste ha bostäder. Vi är en kunskapsnation. Det måste alla kunna ställa upp på.

Anf. 65 MÄRTA STENEVI (MP) replik:

Herr talman! Problemet med det här förslaget är att det inte handlar om minskade byggkostnader. Det handlar om minskat antal kvadratmeter. Det

blir samma byggkostnad men minskat antal kvadratmeter. Det blir fler bostäder att slå ut det husets byggkostnad på, ja, men det är inte en effektivisering av byggkostnaden.

Däremot är det en försämring av tillgängligheten, som man låter studenter med funktionsnedsättning betala för. Det är ju det som blir effekten av förslaget. Effekten blir att det inte längre finns tillgänglighet som är universell och garanterad för alla.

När man ställer en och annan kritisk fråga till byggbolagen framgår det dessutom ganska snabbt att ingen tror att man ska börja bygga ettor på 13 kvadratmeter, som de här reglerna möjliggör. Ingen tror ens att man kommer att fortsätta bygga ettor på 16 kvadratmeter. Vad man i stället vill göra är att bygga ettor på 20–25 kvadratmeter med mindre badrum. Hyrorerna i den typen av bostäder kommer alltså inte att bli lägre. De blir något lägre per kvadratmeter, ja, men de blir inte lägre per bostad.

Om man tror att man kommer att hjälpa studenter med hyran genom detta tror man fel. Man hjälper däremot byggbolagen med kalkylen; det kan vi se. Men det kommer inte att ge fler bostäder. Vad det kommer att göra är att stänga ute personer med funktionsnedsättning från ännu fler bostäder i Sverige än i dag.

Och återigen: Vi byggde många nya små bostäder under de åtta åren. Under de sju åren då Miljöpartiet hade bostadsministerposten byggdes det många nya småbostäder. Det kunde vi göra, och vi kan göra det igen – men inte på bekostnad av att en grupp människor stängs ute därför att Larry Söder tycker att de ändå bara är 1 ½ till 2 procent, så det spelar inte så stor roll. Det är inte gentilt; det är skamligt.

Anf. 66 LARRY SÖDER (KD):

Herr talman! När man tar steget att vidareutbilda sig på högskola gör man det med entusiasm och framtidstro. Sverige som kunskapsnation ska uppmuntra personer att vidareutbilda sig.

Höstterminen 2023 var totalt 383 500 studenter registrerade för studier vid universitet och högskolor, vilket var en ökning med cirka 11 000 studenter.

Till höstterminen 2023 var det 27 procent av alla 19-åringar som sökte till högskolan. Det är väl dessa, de som precis startar sin utbildning på universitet eller högskola, som har allra svårast att hitta en bostad på den nya orten.

När man är 19 år och entusiastisk inför den nya tillvaron ska inte bostaden vara den del man mest oroar sig för. Det ska finnas tillräckligt med studentbostäder som man kan hyra inom rimlig tid och förhoppningsvis till rimlig kostnad. Allt som oftast är avståndet till universitetet eller högskolan en viktig faktor när man väljer studentbostad.

Problemet med för få studentbostäder har alldeles för länge sopats under mattan. Nu gör regeringen en åtgärd för att göra det ekonomiskt möjligt att bygga fler studentbostäder men även fler lägenheter på samma yta.

I Sverige finns det 95 000 studentbostäder. Flest studentbostäder finns i landets storstäder och på de större universitets- och högskoleorterna. Men det är för få bostäder för de studenter vi har i dag och alldeles för få om vi vill vidareutveckla universiteten.

I Sverige måste varje nybyggd studentbostad som har ett badrum i dag vara utformad så att badrummet är tillgängligt för rullstolsburna. I Norge måste endast en femtedel av alla nybyggda studentbostäder vara tillgänglighetsanpassade. I Finland är det 5 procent.

Tillgänglighetskravet innebär att varje badrum är dubbelt så stort som det skulle behöva vara. Det innebär att 2 300 fler studentbostäder skulle ha kunnat byggas de senaste 25 åren om tillgänglighetskravet inte hade funnits.

Kraven på tillgänglighet i det enskilda boendet är ytterst viktiga för individer med särskilda behov. Undantagen ska inte hindra personer med funktionsnedsättning från att hitta sin studentbostad och vara delaktiga i sociala sammanhang, då studentbostäderna ska kunna besökas av personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga.

På många studieorter är det svårt för studenter att hitta boende. Därför behöver byggregelverket förenklas. Syftet är att försöka få fler studentbostäder genom sänkta byggkostnader och ökad flexibilitet i byggandet. Lagändringen syftar till att skapa fler möjliga planlösningar och minska bostadsytan för att rymma fler bostäder inom en given yta.

En del i propositionen som inte ska förbises är att man nu kommer att definiera studentbostäder i plan- och bygglagen. Det underlättar hanteringen av dessa bostäder men även att göra riktade insatser till just studentbostäder. Vi kristdemokrater har länge haft detta som krav: att man ska kunna göra riktade insatser till just studentbostäder och inte behöva ta hänsyn till hela hyresbeståndet.

I och med att undantag från kraven på tillgänglighet och användbarhet för studentbostäder införs i plan- och bygglagen behöver termen studentbostad definieras och framgå direkt av lagen. Regeringen föreslår därför att det införs en definition av termen studentbostad i plan- och bygglagen. Studentbostad ska definieras som en bostad avsedd för studerande på universitet, högskola, annan eftergymnasial utbildning eller vuxenutbildning.

Det är ganska trevligt att inte bara Tidöpartierna tycker så här utan att också Centerpartiet ställer sig bakom det. Man kan alltid önska att det hade kommit fortare och inte så långt in i mandatperioden, men jag är glad att vi står här i dag och kan göra detta. Jag tror att det är bra för studenterna, inte bara i dag utan även i morgon.

Jag yrkar bifall till förslaget.

Anf. 67 LEIF NYSMED (S) replik:

Herr talman! Ledamoten Larry Söder pratar mycket här om andras pengar och att de inte ska gå till att subventionera studentbostäder. Vi visar i den här propositionen att det var ett effektivt sätt att få fram väldigt många nya studentbostäder med full tillgänglighet. Det var inte förrän investeringsstödet beslutades som produktionen tog fart och flera tusen årligen byggdes. Men min fråga handlar inte om det utan mer om hur Larry Söder ser på andras pengar.

Jag läste hos SVT i dag att ränteavdraget för 2024 uppgick till 61 miljarder kronor för att vi ska underlätta för människor att bo kvar i sitt ägda boende. Jag tycker inte att det är fel. Jag tycker att det är rätt, och jag tycker att det är rätt att vi använder oss av våra gemensamma inkomster för att människor inte ska behöva gå från hus och hem. Men noll kronor gick till

studentbostäder. Var det för att det inte är ägt boende, eller? Vinnarna i det här systemet är faktiskt män med hög lön i Danderyd.

Hur förklarar man för studenter som inte får ekonomin att gå runt att de måste bo sämre för att ha råd med sin studentbostad? Det som är viktigt i det här är också att det inte bara är de som har funktionshinder som löper risk att få sämre boendekvalitet och livskvalitet och även fysisk och psykisk ohälsa. Det lyfts fram av Folkhälsomyndigheten. Det har lyfts fram av Boverket tidigare och av flera andra organisationer. Det drabbar alla studenter. Och vi ska tillåta studentbostäder på ned till 13 kvadratmeter för att vi inte orkar stötta studenterna, som är Sveriges framtid.

Mina frågor till Larry Söder är: Hur garanterar KD att hyrorna faktiskt blir lägre? Det finns ju ingen garanti för att de blir det. Och hur motiverar KD att det är okej att betala ut 61 miljarder i ränteavdrag till rika män i Danderyd men inget till studentbostäder?

Anf. 68 LARRY SÖDER (KD) replik:

Herr talman! Jag tror att det är fler än rika män i Danderyd som får ränteavdrag. Samtidigt är det ju som så att det är ett avdrag. Man får inga pengar i fickan, utan man gör ett avdrag på de räntor man har och betalar därmed in mindre skatt.

Om han har idén att alla pengar du tjänar på ditt jobb är statens medel, då kan jag förstå Leif Nysmeds resonemang. Men jag tycker att de pengar du tjänar på ditt eget jobb är dina pengar.

Sedan kanske vi gemensamt bestämmer att vi ska betala in skatt för att vi ska kunna klara av det gemensamma, men att jag betalar mindre skatt kan jag inte se stötta dem på det sättet. Man försöker faktiskt möjliggöra att man också kan äga ett eget boende, vilket är socialt bra, ekonomiskt bra och ekologiskt bra. Det har många utredningar visat.

Jag skulle säga att problemet för oss är att vi inte ser till att fler äger sitt boende och kan ta del av ränteavdragen. Det skulle jag önska att vi gjorde, men då måste vi ha en politik som faktiskt ser till att vi ökar andelen egna hem som byggs. Det vi gör i dag är att vi med det investeringsstöd vi haft ser till att vi ökar hyresbeståndet.

Vi kan titta på vilka orter det är som har för många hyreslägenheter i dag – det vill säga hyreslägenheter som står tomma. Det korrelerar ganska bra med de orter där man fick mest investeringsstöd, vilket är ganska intressant.

Jag ser att våra gemensamma pengar är de pengar man faktiskt tar in till statskassan och använder. Men dina pengar, som du har tjänat in, är inte de gemensamma. Det finns en skillnad mellan mig och Nysmed där, tror jag.

Det är också så att hyresbostäder i gemen är en sak. Jag ser mer att jag kan satsa pengar på studentbostäder. Det är därför jag vill ha den definition som kommer i dag.

Anf. 69 LEIF NYSMED (S) replik:

Herr talman! Jag noterar att ledamoten Larry Söder inte svarar på den viktigaste frågan utifrån den här propositionen: Hur garanterar KD att hyrorna blir lägre? Det kan ni ju inte göra. Det finns ingenting i det här lagförslaget som gör det, utan det är upp till studentbostadsföretagens goda vilja. Det kommer att finnas de som gör detta. Det är jag helt säker på. Det

finns goda företag som har ambitionen att faktiskt leverera bra bostäder till en rimlig kostnad. Men det beror inte på effektivitet, utan det är bara färre kvadratmeter som gör att de i så fall kan göra det.

Det kommer också att finnas en hel del skojare som inte kommer att göra detta, utan de kommer att stoppa vinsten direkt i fickan själva. Det tycker jag är ganska anmärkningsvärt.

Sedan sa jag inte att det bara är män med hög lön i Danderyd. Jag sa att de är vinnarna. De är de stora vinnarna som tjänar pengar. De kommer att få ganska stora utbetalningar från Skatteverket nu i juni just på sina ränteavdrag. Det är inbetalad skatt som vi betalar tillbaka. Det är ett sätt att endast gynna och stötta det egna boendet.

Vi ser gärna att man har en mix av boenden där vi även kan stötta hyresrätter och studentbostäder i olika former. Men jag tycker ändå att det är väldigt tydligt att rika män med hög lön i Danderyd är högre prioriterade än Sveriges framtid: studenterna på våra höskolor. De ska nu betala priset med sämre boendekvalitet, sämre livskvalitet och risk för psykisk och fysisk ohälsa – vilket inte ens har utretts.

Regeringen har lagt mycket tid och kraft på att räkna på vad de där kvadratmeterna blir i kronor och ören för bostadsbyggarna. Men man har helt frångått att titta på analysen av vilka psykiska och fysiska effekter det kan få för dem som faktiskt ska bo där. Det tycker jag är väldigt anmärkningsvärt.

Anf. 70 LARRY SÖDER (KD) replik:

Herr talman! Det är klart att de använder kvadratmeterna så att man bygger på ett flexiblere sätt. Om man kan använda varje kvadratmeter på ett flexiblere sätt för att regeringen ändrar detta är det klart att det finns en större möjlighet att det blir billigare för hyresgästen.

Vi hade ett seminarium i våras i riksdagen där båda sidor fick komma till tals. Det fanns också företag som påvisade hur man faktiskt kan bygga med de nya reglerna. Man påvisade också, i alla fall teoretiskt, att det både blir billigare för den enskilde och billigare att bygga. Hur det sedan blir i verkligheten får framtiden utvisa. Jag tror inte att man i en lag ska tala om hur det ska se ut och vilken kostnad det ska vara. Jag står inte för den typen av politik.

Jag vill dock underlätta för företagen att kunna bygga flexibelt och att de ska kunna använda kvadratmeterna på bästa sätt. Då får man fler studentbostäder men också en möjlighet att det faktiskt blir lägre hyra. Jag tycker att seminariet – som jag tror att Leif Nysmed också var med på – faktiskt påvisade att det fanns en möjlighet och att man hade försökt att hitta flexibla lösningar på det. Framtiden utvisar om det blir verklighet, och jag tror att det blir verklighet.

Anf. 71 PATRIK KARLSON (L):

Herr talman! Bristen på studentbostäder är ett problem som drabbar enskilda unga människor väldigt hårt, men det drabbar också vårt samhälle i stort. I dag oroar sig över hälften av alla studenter för om de ska lyckas hitta någonstans att bo under sin studietid. På flera universitetsorter är situationen minst sagt problematisk. Göteborg har till exempel cirka 11 000 studentbostäder för över 60 000 studenter. Nästan en tredjedel av studen-

terna väljer bort Göteborg som studieort på grund av bostadssituationen. Liknande trender ser vi i andra städer.

Detta innebär att unga potentiella studenter – framtidens läkare, ingenjörer och lärare – tvekar, eller avstår, från högre studier av rädsla för att helt enkelt inte ha tak över huvudet. Detta är såklart inte något vi ska acceptera i ett kunskapsland som Sverige, och vi måste verka för att alla som kommer in på en utbildning också ska kunna få tillgång till en rimlig bostad.

För att våra universitet ska fortsätta locka talanger och för att näringslivet ska få den kompetens som behövs krävs som sagt fler studentbostäder. Det handlar ytterst om tillgänglighet till högre utbildning. Bostadsbristen ska inte få hindra någons framtidsdrömmar. Den hämmar ungas livschanser och även vårt lands långsiktiga tillväxt och innovationskraft.

Herr talman! Mot denna bakgrund är det bra att vi nu går fram med förslaget *Lättnader i byggkraven för studentbostäder*, som innebär att man kan göra undantag från vissa byggkrav för studentbostäder. Konkret betyder det att man får bygga upp till 80 procent av studentlägenheterna i en byggnad utan att uppfylla alla nuvarande krav på full tillgänglighet och användbarhet, så länge minst 20 procent uppfyller dessa.

Varje byggnad kommer alltså fortfarande att innehålla fullt besökstillgängliga studentbostäder, men majoriteten av lägenheterna kan utformas mer flexibelt och yteffektivt. Denna 80–20-fördelning säkerställer att det långsiktigt finns tillräckligt många studentbostäder som är fullt tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. Samtidigt frigör vi en potential att bygga betydligt fler bostäder totalt sett.

Varför är då den här reformen så viktig? Jo, med de gamla stelbenta reglerna tvingades man ju bygga varje studentlägenhet på ett sätt som oftast var opraktiskt och dyrt. I dag har studentbostäder bland annat minimalt med utrymme för säng, soffa och skrivbord, men ett gigantiskt badrum – något som flera andra ledamöter tidigare tagit upp som exempel. Resultatet har blivit färre färdigställda bostäder och därmed ökad bostadsbrist på grund av alltför strikta krav i samtliga lägenheter.

Genom detta förslag kan vi nu bygga smartare, billigare och mer ändamålsenligt. När 20 procent av lägenheterna uppfyller alla tillgänglighetskrav kan övriga 80 procent göras mer kompakta. Det betyder att vi kan minska boarean något per lägenhet och därmed få in fler bostäder i varje projekt. Om vi bara kan göra varje studentlägenhet ett par decimeter smalare får vi helt enkelt in fler bostäder i samma byggnad. Lite mindre yta per lägenhet ger utrymme för fler lägenheter totalt. Fler bostäder på samma yta innebär också att boendekostnaderna blir lägre för projektet, och det ger en större klimatnytta då fler bostäder inryms inom samma byggnadsvolym.

Herr talman! En fråga som flera har lyft upp här i dag handlar om hur detta påverkar tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning. Som jag nämnt tidigare måste alla nya projekt ha minst 20 procent fullt tillgängliga lägenheter. Det innebär rent konkret att det i varje ny studentbostadsfastighet kommer att finnas ett antal lägenheter som uppfyller samma höga tillgänglighetskrav som vanliga bostäder. De kommer att ha tillräckligt stora badrum och dörrbredder samt ha hiss och så vidare. De lägenheter som byggs med undantag från kraven ska dessutom ändå vara besökstillgängliga. Är man till exempel rullstolsburen ska man kunna

komma in och hälsa på oavsett lägenhet. Ingen student med funktionsnedsättning ska ställas utan bostad eller tvingas välja bort sin studieort. Faktum är att genom att vi gör det möjligt att starta fler byggprojekt och bygga fler bostäder totalt kan vi på sikt öka det absoluta antalet tillgängliga bostäder.

Jag vågar ändå påstå att jag hellre har 20 procent av tusen nya bostäder än 100 procent av noll byggda bostäder – om jag får uttrycka mig krasst.

Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Anf. 72 NILS SEYE LARSEN (MP):

Herr talman! Jag tänkte tala från hjärtat.

Jag minns själv när jag flyttade upp till Umeå som student och levde livet. Jag älskade korridorlivet. Det var där jag mötte många av mina vänner, och det var också i många av mina vänners korridorer som vi hängde. Där byggde jag det gigantiska sociala nätverket jag hade. Fem minuter ensamtid var tråkig tid, enligt mig.

När jag skadade mig var en anledning till att jag fick stanna kvar på sjukhuset i nio månader att min bostad inte var tillgänglig. Till slut hittade de en lägenhet som var tillgänglig i ett nybyggt studentbostadsområde – en bra bit bort från mina vänner.

När jag ett år efter min skada fick jobb som internationell studentkoordinator var jag lycklig. Jag hade alltid älskat att umgås med internationella studenter från världen över. Men ganska snabbt hamnade jag återkommande i jobbiga situationer. Alla de spontana träffarna – kompisarna sågs för att laga mat hos en vän i en korridor, fika, baka, festa eller gå på en efterfest – var omöjliga för mig. Det kändes extremt begränsande. Så är det i Umeå, som i så många andra studentstäder, nämligen att många av studenthusen är byggda i en annan tid.

Jag förstår att man måste vara pragmatisk, att det inte är möjligt att göra allt tillgängligt, när de gamla husen byggdes i en tid när funktionsnedsatta i bästa fall förpassades till institutionalisering. Men det värsta vi kan göra är att gå in i framtiden och bygga otillgängligt. Jag kan tycka att man kan sakna perspektivet vad universell tillgänglighet handlar om. Det handlar inte bara om att jag som funktionsnedsatt ska få en chans att studera på samma universitet som andra och ha en lägenhet, om än någon annanstans, utan det handlar om att jag ska kunna leva mitt liv som andra.

Jag tänkte på detta när vi hade Camilla Waltersson på besök i socialutskottet för att berätta om hur regeringen jobbar utifrån den kritik som FN-kommissionen hade framfört, för att se hur vi följer FN:s konvention om rättigheter för människor med funktionsnedsättning. Samtidigt som hon berättar om regeringens uppdrag och direktiv till olika myndigheter sitter samma regering och lägger fram förslag om att försämrade tillgänglighetskraven för nya studentbostäder.

Vad är det mest hållbara sättet att bygga på? Jo, det är att bygga bostäder som håller över tid, som efterfrågas över tid och som kan användas och anpassas över tid. Det är inte så att människor vill gå tillbaka till en tid av trångboddhet, försämrade bullernivåer och försämrade ljusintag.

Avslutningsvis: Jag minns turen när vi åkte runt, och först skulle vi besöka ett område där man skulle renovera – och jag kunde inte följa med in. Jag fick i stället en liten studietur runt i Picassoparken. Jag har inget

emot Picasso, men just där gjorde det ont. Det var första gången på länge som jag kände mig funktionsnedsatt.

Jag känner mig inte funktionsnedsatt i normala fall. Det är bara när min rullstol inte kan ta sig någonstans som jag blir funktionshindrad.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 21 maj.)

§ 10 Luftfartsfrågor

Trafikutskottets betänkande 2024/25:TU13
Luftfartsfrågor (prop. 2024/25:118)
föredrogs.

Anf. 73 OSKAR SVÄRD (M):

Herr talman! Sverige har en lång tradition av att vara en flygvänlig nation. Under årtionden har människor kunnat förflytta sig i och från Sverige och ut i Europa samt övriga världen med flyget. Affärsresor, familjesemestrar och allmänflyg med flygklubbar och privatflyg växte under en tid och bidrog till ett nytt sätt att resa.

Inrikesflyget knyter samman vårt avlånga land, från norr till söder och från öst till väst. Över dagen kan människor transportera sig snabbt och effektivt för viktiga jobbmöten, familjeangelägenheter eller för en guldkant på sin fritid.

Den förra regeringen med Socialdemokraterna och Miljöpartiet bedrev en politik som enligt mig var försvarande för branschen, inte minst med införandet av flygskatten 2018, som direkt riktade sig mot biljettpriset och resenärerna i stället för mot flygets utsläpp. De regionala flygplatserna hade det kämpigt, och sedan kom pandemin. Budskapet till bolagen var att hålla kommunikationerna igång – men till resenärerna var budskapet att inte resa kollektivt. Men pandemin som drabbade hela världen klandrar jag inte vare sig Socialdemokraterna eller Miljöpartiet för.

Herr talman! Flyget är en central del av vårt lands infrastruktur och har en direkt påverkan på vårt lands konkurrenskraft, tillväxt och jobben. Flyget erbjuder snabba transporter av människor och varor, vilket är avgörande för ekonomin där företag måste kunna nå kunder, leverantörer och marknader i andra länder utan fördröjning. Flyget gör det helt enkelt lättare att rekrytera kompetens och attrahera viktiga investeringar för vårt näringsliv.

Flyget skapar tusentals jobb inte enbart inom flygbolag och på flygplatser utan också indirekt i form av hotell, restauranger, logistik och turism. Ett exempel är Örebro Airport i mitt hemlän, en av Sveriges största fraktflygplatser, som bidrar med cirka 600 arbetstillfällen i sitt närområde. I många regioner är flyget en av livlinorna som knyter samman mindre orter med större ekonomiska centrum och därmed bidrar till den regionala utvecklingen och jämlikare förutsättningar. Utan flyget är jag övertygad om att många företag skulle förlora sin konkurrenskraft och tusentals arbetstillfällen riskera att gå förlorade. Det vore riktigt dåligt för Sverige.

Prot. 2024/25:119
20 maj

*Lättnader i byggkraven
för studentbostäder*

Luftfartsfrågor

Herr talman! Länge var Arlanda en ledande flygplats i vår del av världen, men tyvärr inte längre. Vi ser hur andra flygplatser, exempelvis Kastrup, har dragit ifrån i attraktivitet. Men nu försöker vi ändra på det.

Regeringen har tillsatt en Arlandasamordnare i Peter Norman för att stärka Arlandas konkurrenskraft genom stärkt tillgänglighet med kollektivtrafik och bättre väg- och järnvägsförbindelser. Han redovisar sitt uppdrag den 31 maj, och därefter kommer vi också att landa i slutsatser för vidare arbete.

Jag nämnde tidigare i mitt anförande den ineffektiva flygskatten. Den försvinner nu. Ja, ni hörde rätt! Flygskatten avskaffas den 1 juli i år. Det kommer att förbättra tillgängligheten i hela landet för inrikesflyget och även utrikes från framför allt Arlanda och Landvetter. Ett slopande av flygskatten gör det helt enkelt mer attraktivt för flygbolag att välja Sverige.

Men vi har inte enbart Arlanda och Landvetter som flygplatser i Sverige, utan vi har många fler. Här kan nämnas Ängelholms, Trollhättans och Skellefteås flygplatser och många fler. De regionala flygplatserna spelar en avgörande roll för ett Sverige som fungerar, ett Sverige som håller ihop – även i kristider. Det statliga driftsstödet till de regionala flygplatserna fördubblades under föregående år, från 103 till 210 miljoner. För exempelvis Karlstads flygplats har det betytt en ökning från 3,6 till 8 miljoner. Regeringen har också tillfört 1 miljard för att täcka det underskott i GAS-systemet som byggdes upp under pandemin. GAS är en förkortning av det gemensamma avgiftsutjämnningssystemet för säkerhetskontroll av passagerare och deras bagage. Det underlättade för flygbranschen och bidrog till att flyget på ett bättre sätt kunde upprätthålla sin konkurrenskraft.

En fungerande flyginfrastruktur är också en viktig komponent för vårt lands totala beredskap – det gäller vid samhällsstörningar, i kriser och ytterst i krig. Här kan nämnas ambulansflyg, brandflyg och helikoptrar men också militära flygtransporter. Jag tror att vi alla minns skogsbränderna för några år sedan. Jag tror att vi alla också förstår vikten av ambulansflyg, som på riktigt räddar liv.

En robust infrastruktur som fungerar och knyter samman Sverige skapar förutsättningar för att flytta material, livsmedel och trupper och är på så sätt en förutsättning för att stödja och skydda civilbefolkningen. Sveriges flygplatser skapar en hög förmåga att såväl hantera kriser som avskräcka yttre hot, då de visar på en kapacitet att snabbt kunna mobilisera insatser.

Herr talman! Regeringskansliet har upprättat en färdmedelsneutral resepolicy. Nu vill jag rikta mig till dig som verkar i en kommun eller region. Ditt uppdrag som kommun- eller regionpolitiker spelar en avgörande roll för flygets utveckling. Flyget är en viktig del av Sveriges infrastruktur och spelar en central roll för tillväxt, ekonomi och totalförsvar.

Alla trafikslag behövs för att hela Sverige ska leva. Vi behöver därför se till att alla trafikslag får rätt förutsättningar. I dag har Sverige regioner och kommuner som äger en flygplats men som inte tillåter personalen att resa med flyget. Det är både osunt och ett tidsslöseri. Det kan också hämma den sociala hållbarheten för de anställda.

I dag kan man faktiskt köpa biljetter där det förnybara flygbränslet SAF ingår. Satsa på goda kommunikationer till och från er närmsta flygplats och bidra till flygets omställning genom att möta framtidens elektrifiering

genom att säkerställa energiförsörjning för laddinfrastruktur på flygplatsen!

Flygets klimatpåverkan är en viktig diskussion. Självklart ska flyget ställa om. En omställning är nödvändig och är också på gång, men den debatten bör botten i en del fakta. Inrikesflyget i Sverige står för ungefär 2,5 procent av Sveriges totala utsläpp av koldioxid från inrikes transporter.

Under Sveriges ordförandeskap i EU togs konkreta steg med ReFuelEU Aviation, en överenskommelse som ska minska flygets utsläpp på EU-nivå. Den börjar gälla i år. I dag är hållbart flygbränsle relativt kostsamt för flygbolagen, och det finns i begränsad mängd. Det nya regelverket kommer att främja både produktion av och tillgång till hållbara flygbränslen. Vi ser också att det kommer vätgasdrivna flyg, elflyg och hybridflyg, och det är glädjande att Sverige snart har två tillverkare av hållbara flygbränslen.

Med det går jag nu ned för landning och yrkar bifall till utskottets förslag till beslut.

(Applåder)

I detta anförande instämde Mikael Damsgaard, David Josefsson, John Widegren och Viktor Wärnick (alla M) samt Rashid Farivar (SD).

Anf. 74 KADIR KASIRGA (S) replik:

Herr talman! Tack till Oskar Svärd för hans anförande!

Jag instämmer med Oskar Svärd i att flyget är en väldigt viktig infrastruktur för vårt avlånga land. Där har vi inga tveksamheter. Men jag hade förväntat mig att Oskar Svärd kanske skulle ha nämnt någonting om Bromma flygplats. Jag hörde ingenting om Bromma flygplats.

Bromma flygplats blöder i dag. Den dränerar oss på skattepengar, och den dränerar Swedavia, som ansvarar för de statliga flygplatserna, på pengar. Men vi har en regering som envisas med att ha Bromma flygplats under sina vingar trots att den i dag har förvandlats till en spökygglats.

Herr talman! Jag undrar om Moderaterna kommer att fortsätta finansiera en flygplats som dränerar oss på skattemedel. Det kostar hundratals miljoner kronor årligen att upprätthålla en flygplats som ekar tomt mitt i Stockholm. Är det Moderaternas definition av ansvarstagande? Är det här effektiv ekonomisk politik?

(Applåder)

Anf. 75 OSKAR SVÄRD (M) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för frågan!

Det stämmer att jag inte nämnde Bromma flygplats i mitt anförande, men jag hade någonstans i bakhuvudet tänkt att den frågan kanske dyker upp så att vi får möjlighet att debattera den ändå.

Bromma flygplats ingår i Swedavia. Tidöpartierna har i samarbetet kommit överens om att Bromma ska vara kvar. Bromma är en viktig flygplats för totalförsvaret men också för exempelvis allmänflyget. Den har tidigare varit viktig för resenärerna och visar sig vara det även nu. Bara de senaste veckorna har vi sett att vi har fått två nya flyglinjer från och till Bromma. Det tycker jag visar på att flygbolag vill etablera sig där.

Beskedet jag har till Socialdemokraterna är inte nytt. Vi ska behålla Bromma under den tid som vi har sagt från Tidösamarbetet.
(Applåder)

Anf. 76 KADIR KASIRGA (S) replik:

Herr talman! Tack för svaret, Oskar Svärd!

Det här är alltså en flygplats som, som jag nämnde, ekar tomt. Jag var tillsammans med min kollega Aylin Nouri på verksamhetsbesök där för någon vecka sedan. Vi mötte ledningen för Swedavia och flygplatschefen och gick runt där. Vi kunde inte ens köpa en kopp kaffe. Restaurangerna, näringslivet, har flyttat därifrån.

Inte ens marknaden tror på Bromma flygplats. Men vi har en regering som försöker ge konstgjord andning till en flygplats som inte längre uppfyller sitt syfte. Det finns möjlighet att bygga flera tusen bostäder där. Det handlar om flera tusen arbetstillfällen. Ändå envisas regeringspartierna tillsammans med Sverigedemokraterna med att hålla igång en flygplats som i dag används av miljonärer och deras mopsar. Så används den i dag. När det gäller de flygbolag som har etablerats där: Är det elva passagerare per tur?

Det här är inte en ansvarsfull ekonomisk politik. Jag tycker att regeringspartierna, inklusive Moderaterna, borde omvärdera inställningen när det gäller Bromma flygplats.

(Applåder)

Anf. 77 OSKAR SVÄRD (M) replik:

Herr talman! Det är inte något nytt att Moderaterna och Socialdemokraterna står ganska långtifrån varandra i just Brommafrågan.

Jag är glad att ledamoten just lyfter Bromma flygplats. Man kan lyfta Bromma ur ett annat perspektiv också. Jag har själv besökt Bromma och de företag som ligger där. Bromma flygplats är otroligt viktig för fraktflyget, för Kriminalvården och för affärsflyg. Men det finns också flera företag i närheten av Bromma som arbetar med underhåll av flygplan. Som det ser ut just nu är det inte verksamheter som vi direkt kan lyfta över till Arlanda.

Bromma flygplats ska vara kvar. Det är regeringens besked i just Brommafrågan, och det är den överenskommelse vi har. Jag ser fram emot att vi i framtiden kan resa till och från Bromma i större utsträckning än vi kan göra i dag.

(Applåder)

Anf. 78 ULRIKA HEIE (C) replik:

Herr talman! Tack, Oskar Svärd, för anförandet!

Det är uppenbart att flyget är viktigt. Precis som ledamoten sa behöver vi ha transporter som håller ihop vårt land och som gör det möjligt för både människor och gods att kunna färdas snabbt över den stora landyta vi har. Därför kompletterar de olika transportslagen varandra.

Jag vill ställa några frågor som jag fortsatt funderar över.

Ledamoten sa att man hade höjt resurstilldelningen till de regionala flygplatserna från 103 miljoner till 210 miljoner. Men samtidigt vet vi att det finns ett oerhört stort behov och att underskottet förra året låg på mellan

500 och 600 miljoner. Det innebär att ett antal hundra miljoner riskerar att göra så att flygplatser bestämmer sig för att lägga ned.

Ledamoten nämnde covid som en viktig del. Vi har en lågkonjunktur, som påverkar på sitt sätt. Vi har också en hel del annat. Ledamoten nämnde även olika kommuners flygpolicyer. Det finns inte en allenarådande fråga här, utan det är ett antal frågor som bidrar till hållbarhet för flyget.

Jag vill fråga ledamoten Svärd om han är nöjd med de 210 miljonerna och tycker att återstående miljoner – närmare en halv miljard kronor – är något som regioner och kommuner själva får svara för och jobba i kapp. Ledamoten nämnde gasen och hur viktigt det är att den har ersatts.

Räcker det här? Är ledamoten nöjd med dessa delar? Om inte, vilka initiativ avser ledamoten att ta för att den moderatledda regeringen ska jobba för att utveckla flyget i Sverige?

Anf. 79 OSKAR SVÄRD (M) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för dina frågor!

Ledamoten frågade om jag är nöjd. Jag är stolt men inte riktigt nöjd med den flygpolitik som regeringen har lagt fast. Det jag inte är nöjd med är att en mandatperiod går väldigt fort. Men vi har hunnit med väldigt mycket.

Från 103 miljoner till 210 miljoner på ett år innebär en dubbling av driftsstödet till de regionala flygplatserna. Det är långt mycket mer än vad den föregående regeringen lyckades åstadkomma.

Vi slopar nu flygskatten, vilket kommer att underlätta även för de regionala flygplatserna. Vi var inne på en fördubbling av det statliga driftsstödet. Vi har sett över beredskapsflygplatserna och har nu 27 stycken. Men det är viktigt att kommunerna och regionerna gör sin del, till exempel genom att tillåta sin personal att på ett hållbart och grönt sätt resa med flyg, vilket jag tog upp i mitt huvudanförande.

Den här regeringen har också gett kommuner och regioner möjlighet att kunna upphandla flyglinjer direkt. Det kunde man inte göra tidigare.

Vi har gjort extremt mycket som jag är väldigt stolt över. Men man ska nog aldrig vara nöjd, för då kan man likaväl sätta sig ned och sluta jobba. Det är inte min melodi.

Anf. 80 ULRIKA HEIE (C) replik:

Fru talman! Det förefaller vara angenämt att vara extremt nöjd. Var det så ledamoten sa att han var över allt det fantastiska som han hade åstadkommit, även om han inte ville vara nöjd och sätta sig som en mätt katt?

Oavsett det vill jag ställa ytterligare några frågor. Okej, man har fördubblat stödet till de regionala flygplatserna. Men det fattas fortfarande ett antal hundra miljoner kronor.

Jag tror att både ledamoten och jag har fått mejl i dag som handlade om att Transportstyrelsens regler och höjda avgifter kommer att försvåra för beredskapsflygplatserna. Det finns många delar som vi behöver lyfta in.

Ledamoten nämnde både beredskap och covidpandemin i sitt anförande. Beredskapsfrågan är förstas inget man löser en gång för alla och sedan är klar, utan det är en fråga som vi kommer att få leva med under lång tid framöver. Behöver vi inte säkerställa att de regionala flygplatserna

är tillräckligt livskraftiga? Behöver vi inte ha en miniminivå för transporter i Sverige i händelse av kris eller i värsta fall krig?

Ledamoten nämnde covidkrisen och att budskapet till flygbolagen då var "Flyg!" men till resenärerna var det "Stanna hemma!". Är ledamoten, och därmed regeringen, beredd att ta liknande initiativ till en plan för en miniminivå för transporter i Sverige i händelse av kris och krig? Varför hör vi så lite om beredskapsfrågorna i förhållande till infrastruktursektorn när det gäller det rent konkreta?

Man säger att det är viktigt, och man talar ofta om det. Men vi har ännu inte sett några konkreta planer för hur detta ska verkställas. Jag är väldigt nyfiken på om ledamoten kan bringa klarhet i det.

Anf. 81 OSKAR SVÄRD (M) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för uppföljande frågor!

Det stämmer att jag har fått ett mejl. Jag fick det för exakt en timme sedan. Det var precis före debatten, och jag har inte hunnit kika på det än.

När det gäller pandemin och dess effekter har flygplatserna tveklöst haft otroligt tuffa år. Det var därför vi lade till 1 miljard i GAS-systemet för att täcka upp en del av den kostnaden. Jag tycker att regeringen här gör en väldigt stor och viktig satsning. Vidare har driftsstödet dubblats, vilket också är en stor och viktig satsning. Men det finns såklart fler saker att göra.

Alla vet att omvärldsläget har förändrats de senaste åren. Det pågår ett krig i vårt närområde. Det ställer självklart krav på oss. Just nu arbetas det för fullt med att se hur vi kan stärka infrastrukturen för att få ett mer robust land. Allt detta är superviktiga frågor, och jag vet att man talar om det här på Regeringskansliet. Jag själv talar om det med vår minister, och vi talar om det inom ramen för vårt samarbete.

Vi har gjort mycket, men det återstår tid av mandatperioden. Jag är säker på att det kommer fler saker i fråga om flyget och flygplatserna.

Anf. 82 KATARINA LUHR (MP) replik:

Fru talman! Ledamoten talade i sitt anförande om ett Arlanda som i dagsläget inte kan utvecklas bra och som ligger efter sina internationella motsvarigheter, till exempel i Danmark. Han talade även om stödet till de regionala flygplatserna. Samtidigt har vi en flygplats – Bromma flygplats – som blöder pengar.

Jag undrar hur Moderaterna och Tidöpartierna inför Swedavia, som gärna vill flytta över all trafik till Arlanda, försvarar beslutet om att Swedavia med sina olika regionala flygplatser ska behöva betala för denna flygplats, som verkligen inte går ihop och i dag inte fyller någon vettig funktion.

Anf. 83 OSKAR SVÄRD (M) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för dina frågor!

Det jag nämnde angående Arlanda var att flygplatsen länge har varit ledande i vår del av världen men tyvärr inte är det längre. Jag syftar framför allt på Kastrup som tar en stor del av invånare i södra Sverige, som hellre åker till Kastrup för att ta flyget därifrån. Det påverkar självklart Arlandas konkurrenskraft.

Därför har regeringen tillsatt den utredning som ska se över Arlandas konkurrenskraft genom bland annat stärkt tillgänglighet med kollektivtrafik och bättre väg- och järnvägsförbindelser dit. Uppdraget kommer att redovisas i slutet av maj. Det är *ett* sätt att stärka Arlandas konkurrenskraft.

När jag i ett replikskifte tidigare pratade om Bromma och Arlanda menade jag att min bild just nu är att det inte går att bara flytta över all verksamhet som finns på Bromma och i omkringliggande företag direkt till Arlanda. Sådan kapacitet finns inte just nu.

Bromma är viktig, och en del av Tidösamarbetets överenskommelse är att flygplatsen ska vara kvar. Den är bra för totalförsvaret, Kriminalvården, fraktflyg och många andra. Bromma har ungefär 10 000 rörelser per år, och det tycker jag att vi ska slå vakt om.

Anf. 84 KATARINA LUHR (MP) replik:

Fru talman! Jag skulle såklart kunna prata mer om Bromma flygplats, men det finns en annan fråga som jag också tycker är viktig. Det handlar om att ställa om resepolicyer för att man ska flyga mer.

Många kommuner jobbar med denna fråga i dag. Man har skarpa klimatplaner som siktar på att minska utsläppen och klimatpåverkan. Många har en resepolicy som innebär att man ska försöka ersätta flyg med bland annat tåg i de fall där det är möjligt och rimligt.

Nu säger ledamoten att kommuner bör ställa om och ändra sin resepolicy så att folk ska flyga mer. Han säger också att flygsektorn blir mer hållbar, bland annat genom att man kan blanda in biobränslen, att man kan flyga med elflyg och att det kommer vätgasflyg.

I dag har vi ett ärende där EU-direktiv sätter ramar för att man ska blanda in 2 procent biobränsle i flygbränslet. Det är inte så stor mängd.

Om man sitter i en kommun där man verkligen jobbar för att minska sina klimatutsläpp och sin klimatpåverkan: När anser ledamoten att vi har den hållbara flygsektorn på plats? När är det hållbart att flyga? När kommer elflygen, och när kommer vätgasflygen? När ska man ändra sin resepolicy?

Anf. 85 OSKAR SVÄRD (M) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för uppföljande frågor!

Svaret på frågan när man bör ändra sin resepolicy i kommunerna och regionerna är: Helst i går! Det är extremt viktigt speciellt när man äger och driver en flygplats att man tillåter sina anställda att använda den.

När vi talar om flygets omställning måste vi se det ur flera perspektiv. När det gäller flygets klimatpåverkan är det som jag nämnde i mitt anförande en väldigt viktig debatt som vi nu har här. Omställningen är också på gång. Men den behöver botten i fakta.

Inrikesflyget i Sverige står för ungefär 2,5 procent av Sveriges totala utsläpp av koldioxid från inrikes transporter. Utrikesflyget, det vill säga de resor som startade i Sverige och hade sin första destination utomlands, står för cirka 4,8 procent av Sveriges totala utsläpp.

Under Sveriges ordförandeskap i EU togs konkreta steg med ReFuelEU Aviation. Det är en överenskommelse som ska minska flygets utsläpp på EU-nivå, och den börjar gälla i år. Vi ser att vi nu får elflyg, och vi ser hybridflyg. Vi ser också att vi har fossilfri bränsletillverkning i Sverige.

När jag träffar näringslivet och flygbranschen säger man att elflygen kan vara här 2030. Men då måste man också flyga nu för att visa att det finns en efterfrågan, och att marknaden kan få styra vilket fossilfritt alternativ flygplanen ska drivas med.

Redan i dag har vi inrikesflyg i Sverige som flyger med så stor andel som EU tillåter med hållbart flygbränsle. Det är någonting som vi ska värna. Men fler måste flyga för att marknaden ska kunna ställa om. Med fossilfri kärnkraft blir det toppen när man kan ladda sitt elflyg framöver. (Applåder)

Anf. 86 ULRIKA HEIE (C):

Fru talman! Det är ett motionsbetänkande men också en skarp lagstiftning som vi har att fatta beslut om. Det gäller regeringens förslag till lag om tillhandahållande och användning av hållbara flygbränslen.

Vi vet att det arbetet pågår hos flygbolagen och hos flygplatserna. Förhoppningen jag känner inför det är att regeringen nu lägger fram förslag om lagstiftning. Men det finns farhågor om att det kommer att skapas stora undantag i den. Jag hoppas att regeringspartierna står upp för lagstiftningen och ser det som ett steg i omställningen av flyget mot ett grönare flyg.

Fru talman! Det finns ett antal olika delar i betänkandet. Jag ska uppehålla mig vid fyra, fem av dem.

Den första handlar om finansiering och stöd till de regionala flygplatserna. Vi hörde alldeles nyss från ledamoten Oskar Svärd att man hade höjt stödet och fördubblat det. Men det är långt ifrån tillräckligt.

Här är det oerhört allvarligt att man inte från regeringens sida fullt ut lyssnar på den farhåga som finns hos flygplatshållarna. Man kommer att få lägga ned, och man kommer att få dra ned. Sedan är man i den negativa spiralen som gör att man inte skapar en ökad lönsamhet.

Ledamoten Svärd var i sitt anförande också inne på vikten av att flyget ställer om i en mer klimatsmart riktning. En av grundbultarna för att man ska kunna ställa om är att man har en lönsamhet så att man har kraft och muskler att ställa om. Det hoppas jag att regeringen kommer att visa i sina olika strategier framöver.

Hur det än är hänger sviterna av covid kvar. Vi ser också behovet av en ökad beredskap. Jag upplever att regeringen inte fullt ut ser de två delarna. Jag vill i det sammanhanget också passa på att yrka bifall till reservation nummer 4.

När det gäller de beredskapsflygplatser vi har är jag bekymrad. Nu står vi här och diskuterar flyget. Vi har fyra eller möjligtvis fem transportslag. Ibland talar vi om bredband som det femte transportslaget. Det är självklart att transportslagen hänger samman.

Vi talar många gånger om transporteffektivitet och så vidare. Men vi visar också på behovet av snabba klimatsmarta transporter i hela vårt land för både människor och gods.

Jag ställde en fråga till ledamoten i det förra replikskiftet om det finns en beredskap för att ta fram en miniminivå. Där ser man på transporteffektiviteten utifrån en minimal nivå som man ändå måste säkerställa i tider av kris och krig. Jag upplever inte att jag fick något klart svar på den frågan.

Det är klart att det är oerhört viktigt för företagen – oavsett om det är ett flygbolag eller en kommunal eller regional flygplats, och oavsett vem

som äger dem – att de vet vad som gäller i tider av kris och krig. Det kan också handla om de andra transportslagen. Det är den andra delen.

Jag skulle vilja att man inte pratade så mycket om detta utan att man tog fram konkreta förslag, lade dem på bordet och sa: Det är så här vi tänker. Låt oss titta på dem och se hur de kan fungera tillsammans.

Den tredje delen jag skulle vilja lyfta fram handlar om flygets klimatpåverkan. Det är klart att vi är bekymrade över att det inte händer mer. Vi kan lyfta fram att det blandas in SAF i flygbränsle. Det är jättebra. Vi ser att elflyget kan komma någon gång. Vätgasflyget kan också komma. Men vi saknar ändå de kraftfulla initiativen för att det ska bli verklighet.

Vi kan bara se på vårt grannland Norge och på den typ av regelverk som man har tagit fram för att främja elflygets utveckling. Jag skulle välkomna om vi fick se ett liknande arbete i Sverige som det man har gjort i Norge.

Fru talman! Jag vill komma in på frågan om hinderbelysning av vindkraftverk. Vi talar om ljusföroreningar. Det kan låta som en väldigt liten fråga, men människor upplever att det stör.

Det anmärkningsvärda är att det finns teknik som man kan använda när det gäller detta. Men då behöver man undantag från regler hos Transportstyrelsen. När Transportstyrelsen har ställt frågor till Försvarsmakten har man sagt att man inte litar på tekniken. Därför kan det inte införas, och så blir det ingenting.

Det är en svaghet från regeringens sida att man inte tar tag i frågorna och ser till att lösa dem. År efter år har vi de utmaningar som vi ser där man med teknikens hjälp skulle kunna hitta lösningar, men där man ändå från regeringens sida väljer att inte se det.

Det behövs en större flexibilitet hos de berörda myndigheterna för att skapa förutsättningar för utveckling i hela landet. Det skulle jag vilja se mer av.

Fru talman! Jag vill avslutningsvis säga att vi från Centerpartiets sida välkomnar att man talar om beredskap i många olika sammanhang. Men det finns så mycket mer att göra. Jag skulle vilja se mer handling från regeringens sida.

Det finns en färdplan mot klimatneutralitet. Jag skulle vilja att man från regeringens sida visade att man omsätter det i praktiken.

Som allra sista punkt vill jag lyfta fram innovationsfrågorna. Jag hoppas att de kan belysas lite ytterligare av kommande talare från regeringspartierna eller Tidöpartierna.

Att satsa fullt ut på innovationsfrågorna behöver vi göra också för att säkra flygets klimatomställning.

Anf. 87 RASHID FARIVAR (SD) replik:

Fru talman! Tack för anförandet, fru ordförande i trafikutskottet Ulrika Heie!

Jag tänkte börja med att önska Centerpartiet stort lycka till med partiets nya ordförande och gratulera Ulrika Heie till hennes nya post som andre vice partiordförande. Jag önskar hela Centerpartiet lycka till i kommande valrörelse.

Anledningen till att jag begärde ordet var att jag har två små frågor. Den första gäller flygskatten, och den andra gäller Bromma flygplats. Jag börjar med flygskatten.

Som ledamoten Oskar Svärd nämnde kommer flygskatten att avskaffas helt den 1 juli. År 2018 infördes flygskatten av Socialdemokraterna och Miljöpartiet med stöd av Vänsterpartiet. Men Centerpartiet var emot skatten. Om, gud förbjude, Socialdemokraterna efter nästa val tillsammans med Miljöpartiet bildar regering med stöd av Vänsterpartiet och kanske Centerpartiet, vad kommer då Centerpartiets hållning att vara när det gäller att införa flygskatten igen?

Jag känner en oro för att Miljöpartiet vill fördubbla den nuvarande flygskatten. Analyser visar att om vi tar bort flygskatten nu kommer vi att se effekterna i slutet av 2026. Vilket är Centerpartiets ställningstagande i flygskattefrågan om vi får en rödgrön regering?

Anf. 88 ULRIKA HEIE (C) replik:

Fru talman! Tack, Rashid Farivar, för de vänliga lyckönskningarna både till ordförandeskap och till kommande valrörelse! Det uppskattar jag givetvis.

Däremot blir jag lite bekymrad om ledamoten på allvar tror att jag här i talarstolen skulle stå och berätta på vilket sätt Centerpartiet skulle agera efter nästa val och vilka överenskommelser vi eventuellt skulle göra med olika partier. Det hör inte hemma i det här replikskiftet.

Jag vill ändå passa på att poängtera att vi ser alla fyra transportslag som oerhört viktiga för hela Sveriges utveckling. Vi är också oerhört engagerade i flygets omställning. Då behöver man göra ett antal olika saker. Det gäller inte minst satsningen på de regionala flygplatserna. Jag vill visa på hur vi från Centerpartiets sida verkligen värnar själva infrastrukturen så att den fungerar. Sedan kan vi ha en fungerande flygverksamhet.

Men det är klart att flygplatserna är bland de absolut mest centrala förutsättningarna för att vi ska ha en god flygverksamhet i Sverige. Därför är jag väldigt mån om men också intresserad av och ser med uppskattning på, om jag får uttrycka mig så, det arbete som sker på de regionala flygplatserna som ägs av kommuner, till exempel. Men det gäller också Swedavias arbete.

Det pågår alltså mycket viktigt arbete för att ställa om flygsektorn, men jag kan inte stå här och tala om hur vi skulle spela och agera när det gäller olika frågor. Det hör inte till dagens debatt.

Anf. 89 RASHID FARIVAR (SD) replik:

Fru talman! Tack för svaret, ledamoten Heie!

Då kan jag absolut formulera om min fråga: Tycker ledamoten att det är positivt att Sverigedemokraterna och regeringen slopar flygskatten helt? Det var den första frågan.

Den andra frågan gäller Bromma flygplats. Jag har läst noggrant i betänkandet. Vi vet vad ställningstagandet från Tidöpartierna är: Vi vill behålla Bromma flygplats, och vi vill utreda Bromma flygplats funktion.

De rödgröna tillsammans med Vänsterpartiet vill jämna flygplatsen med marken och bygga bostäder. Absolut – det respekterar jag också.

Men vad är Centerpartiets hållning i Brommafrågan? Jag kunde inte hitta någonting om det i betänkandet. Den här frågan kanske är något som ledamoten Ulrika Heie vill spara och besvara först efter valet. Men jag vore tacksam om Centerpartiet och ledamoten kunde ta någon ställning i frågan.

Anf. 90 ULRIKA HEIE (C) replik:

Fru talman! Frågan var: Tycker ledamoten att det är positivt att man tar bort flygskatten?

Vi har i Sverige väldigt höga flygpriser, och det ser jag som ett bekymmer. Det gör att det inte blir möjligt för människor att ta sig från och till olika ställen. Från norra Sverige till Stockholm, till exempel, har vi väldigt höga priser. Jag ser det som positivt om man kan sänka de priserna något. Det kan ske genom att man tar bort en flygskatt eller genom andra möjligheter; det kan ju finnas olika verktyg på vägen dit.

Något jag dock skulle prioritera ännu mer är att hitta ett sätt att åstadkomma en grön omställning av flyget och olika sätt att snabba på den. Därför skulle jag välkomna mer av innovationsåtgärder från Tidöpartierna. Jag skulle vilja se ett större utvecklingstänk runt flygplatserna och flygbolagen ur klimathänseende i Sverige. När det sedan gäller om det skulle vara flygskatten som gör det ena eller det andra handlar det faktiskt om en liten del, om vi nu tittar till helheten. Jag vet att många tycker att det är positivt.

Vad är Centerpartiets hållning i Brommafrågan? frågar också ledamoten. Vi har den infrastruktur vi har därför att det har fattats beslut tidigare. Jag tycker att det är viktigt att fundera över vilka underlag man har för att fatta nya beslut. Därför är jag inte beredd att i det här replikskiftet säga vare sig att Bromma flygplats måste bevaras eller att den ska läggas ned. Det handlar faktiskt om på vilket sätt vi framöver tar ställning till hur infrastrukturen ska hänga samman.

Vi har haft ett besök i utskottet när det gäller de här frågorna. Då visade man att med mer järnväg i regionen finns också möjligheten att nå fler flygplatser som kan ta fler uppdrag. Jag är ledsen att jag inte hann svara färdigt, för talartiden sprang iväg!

Anf. 91 MAGNUS JACOBSSON (KD):

Fru talman! Under de senaste ett och ett halvt åren har vi kristdemokrater arbetat med en samhällsbyggnadskommitté som har arbetat fram den politik som vi ämnar driva för att bygga ett bättre samhälle. Jag har haft förmånen att arbeta med våra tankar kring framtida infrastruktur.

Jag ämnar därför i dag lyfta fram vad vi kristdemokrater anser är nödvändigt för att flyget ska utvecklas på ett bra sätt. Därefter kommer jag att peka på det vi har fått med oss i regeringen samt avsluta med en framtidsspaning.

Fru talman! Flyget är en del av den nationella kollektivtrafiken. Därför lyfte jag redan under förra mandatperioden att det ska vara möjligt för kommuner och regioner att upphandla flygtrafik. Det är därför glädjande att detta nu är regeringens politik.

Men vi vill fortsätta att stärka flyget, och därför vill vi stärka det statliga driftstödet till icke-statliga flygplatser. Vi vill se över basutbudet, och vi vill förändra ägardirektivet så att Swedavia får ett bredare uppdrag avseende militära och civila funktioner samt avseende GA-trafiken. Jag är inte säker på att alla vet vad GA-trafik är, men det är alltså privata helikoptrar, polisflyg, ambulansflyg, brandflyg, statligt flyg och flygskolor. Det är med andra ord allt det som egentligen inte är det vanliga flyget, det som man i vanliga fall talar om, men som är helt samhällsnödvändigt.

Vi vill också utveckla Arlanda så att vi kan ta upp konkurrensen med Köpenhamn avseende att vara Nordens starkaste flyghubb. Ska vi lyckas med det måste vi få till infrastrukturen till och från Arlanda, och vi måste underlätta för både utrikes och inrikes passagerare. Kristdemokraterna vill därför att man tillsätter en Arlandaförhandling.

På samma sätt som vi vill utveckla Arlanda vill vi att man utreder Bromma avseende i första hand GA-trafik och drönare. Det är svårt att se hur framtidens drönartrafik ska fungera tillsammans med all annan trafik som kommer att gå på Arlanda.

Samtidigt ska vi vara medvetna om att en ny järnvägsförbindelse mellan Nyköping och Stockholm kommer att förändra förutsättningarna för Skavsta, vilket är bra ur både ett regionalt och ett nationellt perspektiv.

Fru talman! Regeringen har gjort en hel del på flygområdet. Vi har avskaffat flygskatten. Vi har fördubblat det statliga driftstödet till regionala flygplatser. Vi har tillsatt en Arlandasamordnare. Vi har gjort det möjligt för kommuner och regioner att upphandla flyg, som jag redan nämnt. Vi har förbättrat infrastrukturen både till Landvetter och framgent till Skavsta.

Samtidigt har regeringen gett Energimyndigheten i uppdrag att påskynda arbetet avseende fossilfritt flyg. Man har påbörjat ett nordiskt samarbete avseende elflyg. I dag tar vi också beslut om en ny förordning avseende hållbart flygbränsle som är en del av regeringens förhandling avseende Fit for 55.

Utöver detta avser regeringen att tillsätta en utredning som omfattar det nationella basutbudet och Bromma flygplats. Utredningen kommer bland annat att titta på frågor om hur basutbudet bör se ut på sikt, inklusive frågor om finansiering och organisation. Arbetet med direktiven pågår.

Vi kan se hur det ser ut för de kommunala flygplatserna. Redan i dag har de ett samlat underskott på cirka 800 miljoner. Det gör att man på flera orter har allvarliga funderingar på att lägga ned flygplatsen, vilket kommer att försämra vår civila och militära beredskap samtidigt som det försvårar för näringslivet att utvecklas i hela landet.

Den kommande utredningen bör därför även titta på hur man gjort i Finland och Norge, där deras motsvarighet till Swedavia har tagit över ansvaret för hela inrikesflygets infrastruktur.

Det är tyvärr inte säkert att ökat statligt stöd kommer att rädda de kommunala flygplatserna, utan mycket talar för att vi behöver göra en större förändring för att skapa ett väl fungerande inrikesflyg i hela landet. Utifrån detta perspektiv är det bra att regeringen och andra offentliga aktörer samt bolag nu ser över sina resepolicyer så att man kan flyga, vilket stärker flyget över tid.

Fru talman! Det pågår en fantastisk teknisk utveckling inom flyget. St1 och Preem tar fram nya, mer miljövänliga bränslen. GKN Aerospace hemma i min hembygd utvecklar bättre och miljövänligare traditionella motorer, samtidigt som man tillsammans med sina partner håller på att ta fram motorer som kommer att kunna drivas med vätgas. Heart Aerospace har utvecklat ett modernt elflyg som kommer att förändra flygets förutsättningar.

Tyvärr tappar vi Heart Aerospace, då de nu kommer att fortsätta att utveckla sitt flyg i USA. Detta visar att vi måste förbättra förutsättningarna för flyget om vi ska klara av att vara med och utveckla nästa generation av miljövänliga flyg.

Denna förändring av flyget kommer att ställa helt nya krav på framtidens flygplatser avseende möjlighet att leverera olika bränslen samt el. Det kommer också att ställa krav på de lokala räddningstjänsterna på flygplatserna, som kommer att vara tvungna att kunna hantera olika typer av olyckor och bränder.

Men även om omställningen har utmaningar är den nödvändig, och summan av alla förändringar blir att vi på sikt flyger inrikes med el, kontinentalt med vätgas och interkontinentalt med biobränsle.

Fru talman! Flyget är en del av svensk kollektivtrafik. Vi måste därför förbättra flygets förutsättningar. När den tekniska utveckling som just nu pågår får full effekt kommer flyget med all sannolikhet att vara ett betydligt miljövänligare alternativ än exempelvis järnvägen. Detta paradigmskifte kommer att förändra vår syn på flyget och framtidens resande.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag och avslag på alla motioner.

Anf. 92 KADIR KASIRGA (S) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Magnus Jacobsson för hans anförande. Vi instämmer i att flyget är viktigt för Sveriges konkurrenskraft, för att hålla samman landet och för att kunna transportera saker.

Jag hörde ledamoten Magnus Jacobsson nämna Kristdemokraternas arbetsgrupp som tar fram nya förslag. Jag har läst om dem, och några av förslagen är väldigt intressanta och nära oss socialdemokrater och vårt sätt att se på infrastruktur.

Magnus Jacobsson nämnde också den flygplatsutredning som Peter Norman ledde. Det var faktiskt den socialdemokratiska regeringen som tillsatte den utredningen, bara sagt som en parentes. Utredningen visade att staten behöver ta ett större ansvar för flygplatssystemet, för både tillgänglighetens och beredskapens skull. Den föreslog att flygplatserna Skellefteå, Kalmar-Öland, Ängelholm-Helsingborg och Sundsvall-Timrå skulle tas över av Swedavia. Denna utredning verkar dock samla damm på departementet. Det händer ingenting.

Jag har hört och läst i debattinlägg från företrädare för dessa kommuner att de är oroliga över att de inte får några besked eller beslut från regeringen. Jag undrar om Magnus Jacobsson har något meddelande till dem. När kommer besked och beslut om att Swedavia ska ta över dessa flygplatser?

Anf. 93 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag uppskattar den raka frågan från ledamoten Kadir Kasirga. Du ska få ett rakt svar: Nej, jag har inget besked i dag. Jag får väl säga som alltid: Det bereds på Regeringskansliet.

Däremot är frågan väldigt spännande. Det Peter Norman pekar på är att ta ytterligare några flygplatser och lägga in dem i Swedavia. Personligen är jag inte helt säker på att det kommer att räcka. Det var därför jag i det arbete som jag gjorde internt i partiet, som jag fick stöd för på vårt partifullmäktige och som jag också lyfte i mitt anförande sa att vi nog behöver titta på en lösning till.

Min favorit, för att vara helt ärlig, är den norska lösningen. Där har man förstatligat och gett ett helt annat uppdrag. Vi ser nämligen också vad som händer i en del kommuner. Jag kan bara gå hem till Trollhättan, där

kostnaderna är drivande. I Karlstad går man 40 miljoner minus, om jag är rätt informerad. Det är inte helt givet att kostnadssituationen där enskilda kommuner ska bära ett ansvar för alla runt omkring är vare sig rimlig eller rättvis.

Jag hoppas att regeringen skyndsamt tittar vidare på Peter Normans förslag. Det skulle lösa situationen för en del kommuner. Det skulle dock också dela upp den svenska flygsektorn ännu en gång mellan de kommuner som hamnar innanför och de kommuner som hamnar utanför. Därför är jag som sagt glad att regeringen har aviserat att man ska göra en utredning till om Bromma och att man även pratar om att se över den svenska flygstrukturen. Jag tror nämligen att vi behöver ta ett större helhetsgrepp.

Anf. 94 KADIR KASIRGA (S) replik:

Fru talman! Jag tackar för svaret. Jag uppskattar verkligen att ledamoten Magnus Jacobsson lyfter upp de svårigheter och utmaningar som de regionala flygplatserna har. Man måste ofta ta pengar från välfärden för att kunna hålla dessa flygplatser öppna. Jag tycker också att hela flygplats-systemet är någonting som man borde se över.

Men det finns en annan flygplats som ligger här i Stockholm, Bromma flygplats, som blöder, ekar tomt och kostar hundratals miljoner kronor. Swedavia har i en rapport sagt att de inte vet hur de ska göra. Det dräneras från andra flygplatser för att Bromma flygplats ska vara öppen.

Jag undrar vad ledamoten Magnus Jacobsson kommer att göra – också med tanke på att ledamoten representerar Kristdemokraterna, som har departementet i den här frågan. När kommer vi att få något besked om att Bromma flygplats ska läggas ned och att det ska byggas bostäder till stockholmarna men även till de människor som ska flytta till Stockholm för att studera eller arbeta?

Anf. 95 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik:

Fru talman! Efter en förhållandevis lång inledning kom då frågan: När kommer vi att få besked om att lägga ned och bygga bostäder? Då är svaret väldigt enkelt: Det sker inte under den här mandatperioden. Vi har en överenskommelse om att Bromma ska vara kvar just nu. Vi har också en överenskommelse om att utreda Bromma.

Fru talman! Jag reagerar lite grann på den retorik som ledamoten använder sig av. Det är ju inte så att det bara handlar om åtta–tio personer. Det är inte heller så att det bara handlar om rika knösar som landar med en privatjet, fru talman. Det här handlar om ambulansflyg, flygskolor och transporter. Det är fortfarande en och annan kärra som kommer från landet, bland annat från Trollhättan. Jag ser att Visby tittar på det, och jag tror att det precis har börjat komma flyg från Växjö.

Det handlar också om hela frågan gällande drönare. Om vi är lite ärliga mot oss själva ser vi att det pågår en förändring av den svenska flygsektorn, och det är inte givet att vi vill att ett sjukvårdsflygplan ska in och landa på Arlanda och ha en längre transportsträcka in till sjukhuset. Jag vet att de har företräde, så det är ingen diskussion. Men det stör fortfarande systemet. Det är inte heller givet att vi vill att drönare som ska transportera olika varor ska in och ut via Arlanda. Det är inte givet att det är den klokaste lösningen.

Därför är jag glad att regeringen nu har bromsat diskussionen om att stänga Bromma men sagt att vi måste utreda hur flygplatsen ska användas. Den som lyssnar noga på mitt anförande hör också att jag nämner andra saker som regeringen gör. Vi ser nu till att Landvetter har järnväg, och man tittar även på att ha järnväg ned till Skavsta. Skulle det bli färdigt skulle det vara en helt annan sektor, och då stämmer 2038 något bättre än i dag.

I detta anförande instämde Rashid Farivar (SD).

Anf. 96 KADIR KASIRGA (S):

Fru talman! I dag debatterar vi trafikutskottets betänkande om luftfartsfrågor och regeringens förslag om en ny lag om tillhandahållande och användning av flygbränsle.

Vi socialdemokrater står bakom alla våra reservationer, men jag yrkar i dag bifall enbart till reservation 3 under punkt 3, som handlar om finansiering av regionala flygplatser, och reservation 9 under punkt 5, som rör Arlanda, Bromma och Skavsta flygplatser.

Låt mig börja i enighetens anda. Jag tror att alla partier i denna kammar delar insikten att flyget är viktigt för Sverige. Vårt land är stort, avlångt och glesbefolkat, och dessutom ligger vi i Europas utkant. För många människor, företag och regioner är flyget helt avgörande för tillgänglighet, konkurrenskraft och för att hålla landet samman.

Fru talman! Vi socialdemokrater vill ha en effektiv, hållbar och strategisk flygpolitik – en politik som förenar klimatansvar med nationell sammanhållning. Men det här betänkandet visar en regering som saknar riktning. Det finns ingen ordentlig strategi och ingen samordning utan bara lite lappande i kanten.

Det blir extra tydligt när vi ser vad som händer med våra regionala flygplatser, vilket några ledamöter redan har nämnt. Kommuner och regioner larmar; de orkar inte längre själva. Dessa flygplatser fyller samhällsviktiga funktioner för beredskap, sjukvård och näringsliv. Det är inte rimligt att kommunerna ska bära det ansvaret på sina axlar.

Fru talman! Vi menar att det är hög tid att se över finansieringen. I det säkerhetspolitiska läget vi befinner oss i, där beredskap, totalförsvaret och robusthet krävs, är det fullt rimligt att staten genom Swedavia får ett större ansvar – kanske till och med för hela flygplatsnätverket. Vi behöver ett statligt helhetsansvar, inte ett lapptäcke där enskilda kommuner får bära nationella uppgifter på sina axlar.

Fru talman! Redan i förra årets luftfartsdebatt stod jag här och varnade för att Bromma höll på att bli en spökflygplats, och nu är vi där. Den reguljära flygtrafiken har kollapsat – 95 procent av resenärerna är borta. Terminalen ekar tom, och flygbolagen har lämnat flygplatsen. Ändå pumpas hundratals miljoner kronor om året in från skattebetalarna för att hålla igång något som inte längre fyller sitt syfte.

Dessutom hör vi från regeringens och infrastrukturministerns sida att det kanske vänder – 2065. År 2065 kanske det vänder för Bromma flygplats. Med sådana budskap menar Tidöregeringen tillsammans med SD att man är beredd att skattefinansiera en spökflygplats i fyra decennier till, fru talman. Det är en flygplats som skulle kunna ge plats åt tusentals bostäder och arbetstillfällen.

Det här är inte långsiktighet, fru talman. Moderaterna, Kristdemokraterna, Sverigedemokraterna och Liberalerna kallar detta att ta ansvar. Jag kallar det vad det är: prestige på skattebetalarnas bekostnad.

Vi har hört Kristdemokraterna säga att de står upp för det glömda Sverige, men ändå försvarar de ett tomt flygfält i huvudstaden. Sverigedemokraterna säger att de står på vanligt folks och glesbygdens sida, men de röstar gång på gång för att miljonärer ska kunna flyga privatjet från Bromma med sina mopsar.

Jag tycker att det är dags att ta till sunt förnuft. Det här är en flygplats som marknaden har övergivit. Flygtrafiken i Stockholmsregionen behöver koncentreras till Arlanda. Vi hörde även från Moderaterna och Kristdemokraterna att vi inte kan ha två flygplatser i en region. Det här behöver göras för kapacitetens skull, för miljöns skull och för att fler bostäder ska kunna byggas för de nya stockholmarna.

Fru talman! Flygpolitiken ska självklart också handla om framtiden. Vi ser nu en snabb utveckling av drönartrafik och drönarteknik. Vi ser drönare som används för att flytta hjärtstartare till olycksplatser och drönare som används för att upptäcka oljeutsläpp, inspektera kraftledningar och mäta virkesvolym i skogsbruk. Det är jättebra. Det är också ett sätt att effektivisera samhällsservicen. Vi ska såklart välkomna den här tekniken, men vi måste även se till att reglera drönartrafiken klokt.

I ärlighetens namn behövs dessutom inte 130 hektar mark för att drönartrafiken ska fungera här i Stockholm. Det behövs inte. Jag ville bara säga det.

Fru talman! Samma framtidsfokus behövs såklart i klimatpolitiken. Flyget måste vara en del av klimatomställningen, inte ett undantag. Vi vill öka inblandningen av hållbara flygbränslen, och vi hör att branschen kämpar med den frågan. Vi vill också stärka elflygets utveckling. Det är bra att göra Sverige till ett föregångsland för fossilfritt flyg. Det kommer att kräva investeringar, främjande av forskning och såklart politiska beslut.

Avslutningsvis vill jag säga att vi socialdemokrater står för en flygpolitik som ska hålla ihop Sverige och som driver klimatomställningen och bygger framtiden. Flyget behövs för inrikesresor, utrikesresor, sjukvård, beredskap och konkurrenskraft – men vi måste också tänka på att det behövs rätt sorts flyg på rätt plats och med rätt ansvar.

Jag yrkar återigen bifall till Socialdemokraternas reservationer 3 och 9. (Applåder)

Anf. 97 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tycker att det som ledamoten förde fram var väl genomfört, väl balanserat och – faktiskt – i många stycken god politik. Det finns bara ett litet problem: Det var inte samma politik i regeringsställning. Då var det flygskatt, marginellt stöd till kommunerna, flygskam och flygförbud i socialdemokratiskt styrda kommuner och regioner. Det mest fascinerande var nog att man förlängde avtalet avseende Arlanda Express utan att över huvud taget komma till trafikutskottet och informera om att man tänkte göra det.

Vi ser nu effekten av den politiken. Flygskammen i kombination med covid har försämrat förutsättningarna för flyg i hela Sverige. En del var glada över det; det fanns till och med de här i huset som under den förra

mandatperioden firade med tårta när flyget minskade. Det här slår stenhårt mot glesbygden.

Vi ser också hur det har slagit mot industrin. Heart Aerospace är ett fantastiskt företag som nu väljer att flytta. Ett av de skäl som man tidigare har lyft fram är att man inte har kunnat använda Säve flygplats. Göteborg styrs av socialdemokrater och miljöpartister som inte valde att växla mark så att man kunde öppna upp och se till att vi klarar av att säkra den här industrin i Sverige. Vi tappar den här industrin på grund av socialdemokratisk flygpolitik.

Fru talman! Jag gillar de vackra orden, men jag tror inte att det är den politiken vi kommer att få när S regerar med Miljöpartiet. Hur kommer ni socialdemokrater att leva upp till er politik efter nästa val?

I detta anförande instämde Sara-Lena Bjälkö och Rashid Farivar (båda SD).

Anf. 98 KADIR KASIRGA (S) replik:

Fru talman! Tack, Magnus Jacobsson, för frågorna!

Jag vill börja med att säga att vi går till val som ett eget parti.

Magnus Jacobsson ställde frågor om flygskam, flygskatt och Arlanda-banan. När det gäller Arlandabanan kan jag hålla med om att vi kanske borde ha agerat lite mer, tittat och försökt att ta tillbaka den. Det svar jag har fått är dock att det hade kostat skattebetalarna jättemånga miljarder.

Nu finns det en utredning, eller en delrapport, från Peter Norman. Vi borde se över detta tillsammans och kolla hur vi kan göra det billigare för människor som vill ta sig till Arlanda till rimliga priser. Det finns fortfarande möjlighet att använda de politiska verktygen för att göra det billigare att åka Arlandabanan, och jag hoppas att Magnus Jacobsson driver den frågan tillsammans med sina regeringspartner.

Flygskam är ett ord jag inte gillar. Det som har hänt i samhället är att medvetenheten bland människor har ökat. Det har blivit lättare att ta sig med järnväg till olika punkter. Näringslivet genomgår ju en digital omställning. Många affärsresor som man tidigare gjorde genom att ta flyget till exempelvis Stockholm gör man inte längre, utan man genomför dessa möten digitalt. Medvetenheten hos människor har ökat, och näringslivet och företagen har helt enkelt sett möjligheten att tjäna pengar.

Anf. 99 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik:

Fru talman! Det är givetvis helt korrekt att covidperioden gjorde att viss teknikutveckling kom att ske väldigt snabbt, och det tror jag är bra. Jag tror att det är jättebra att vi är rädda om miljön och värnar den och att vi hittar tekniska lösningar som underlättar. Men det tar faktiskt inte bort faktumet att ett stort antal kommuner, ofta röda, har valt att även i sina reglementen försvåra resor med flyg. Eftersom kommuner och regioner är en väldigt stor del av den svenska ekonomiska basen innebär det att underlaget för flyg minskar. Priserna går upp, vilket resulterar i att näringslivet har svårare att använda biljetter och att privatpersoner som vill flyga sällan har råd om de inte har väldigt höga löner.

Det är alltså raka motsatsen till den politik som socialdemokratin ofta säger sig stå för, och jag beklagar det. Jag är glad att vi har en regering som nu uppmanar till att göra annorlunda.

Jag går tillbaka till en annan fråga, fru talman, nämligen Bromma. Inte ett ord hörde jag i anförandet om ambulansflyg, polisflyg, transporter, utbildning av nya piloter eller brandflyg. Tänk när det brinner här i vårt område – jag har själv varit med om det hemma i Bohuslän, och de som kommer från Västmanland vet hur en brand kan te sig. Det flyget vill vi inte ha på Arlanda. Vi måste ha en alternativ flygplats för den typen av samhällsnytta. Inte ett ord hörde jag, fru talman, om hur socialdemokratin apostroferar det här problemet. Det verkar tyvärr som att man helt har glömt bort det.

Därför vill jag fråga: Hur ämnar ni hantera en skogsbrand? Hur ämnar ni hantera en sjuk människa? Hur ämnar ni hantera ett hjärta som behöver komma fram? Hur tänker ni hantera polisen? Ni kan inte bara prata om de rika som flyger.

Anf. 100 KADIR KASIRGA (S) replik:

Fru talman! Jag kan hänvisa till vad som kan hända med ambulansflyg, brandflyg och polishelikoptrar. Det finns i rapporter från Swedavia och från Trafikverket. Det finns plats på Arlanda även för dessa verksamheter.

Jag tycker att det är en märklig argumentation att använda – 130 hektar mark ska reserveras och blockeras för några miljonärer som ska använda privatjet, dessutom med sina mopsar. Det kostar hundratal miljoner kronor, vilket dränerar Swedavias budget. Pengar tas från andra flygplatser för att Bromma flygplats ska vara öppen. Det tycker jag att Magnus Jacobsson ska ta med sig och prata med sitt statsråd om.

Stockholmarna vill bygga bostäder på Bromma flygplats mark. I dag har marknaden övergivit Bromma flygplats. Titta på Stockholms Handelskammars rapporter! Titta på Swedavia! Lyssna på SAS! Det är 96 procent av resenärerna som har försvunnit. Ni pratar om flygbolag som har etablerat sig, men det handlar fortfarande bara om två linjer, till Trollhättan. Det finns flyg som går till Trollhättan. Det är inte så att människor inte kan ta sig till Stockholm, utan det finns alternativ.

Självklart behöver förbindelserna till Arlanda förbättras. Där är vi redo att tillsammans titta på vad som kan göras när det gäller Arlandabanan för att göra det billigare.

(Applåder)

Anf. 101 RASHID FARIVAR (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Kadir Kasirga för anförandet.

Min kollega Magnus Jacobsson sa det mesta jag tänkte säga, men det finns så mycket att säga om hur den rödgröna regeringen under åtta år nedmonterade den svenska flygbranschen och svenska flygplatser.

Jag läser ur betänkandet. I reservation 3 kan man läsa att Sverige är ett glest befolkat land med stora geografiska avstånd. Det står också att man anser att ”en effektiv och hållbar flygpolitik är av yttersta vikt för individer och näringsliv och för att vårt land ska hålla samman”.

Det är samma sak i reservation 6: ”Vi vill framhålla att Sverige, med sina långa avstånd och sin placering i Europas utkant, är starkt beroende av väl fungerande flygtrafik.”

I åtta år hade Socialdemokraterna makten, så i åtta år kunde Socialdemokraterna ha gjort något för att förstärka Sveriges flygindustri och flygplatser. Men steg för steg nedmonterade Socialdemokraterna Sveriges

flygbransch och luftfart. Exemplet är många, och min kollega har nämnt de flesta. Flygskatten infördes av den socialdemokratiska regeringen. Man ville till och med införa EU-skatt på flyg. Miljö- och klimatpolitiken hade fokus på minskat flygande.

Nedläggningen av Bromma flygplats är inget nytt förslag. Socialdemokraterna gjorde avsiktligt Bromma flygplats olönsam för att kunna lägga ned den.

Varför gjorde Socialdemokraterna ingenting under sina åtta år i regering?

Anf. 102 KADIR KASIRGA (S) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Rashid Farivar för frågan.

Först och främst är det inte Socialdemokraterna som har gjort Bromma flygplats olönsam. Det är marknaden som har övergivit Bromma flygplats. Låt mig påminna Rashid Farivar om att i Region Stockholm beslutade socialdemokrater och moderater gemensamt att dra Tvärbanan till Bromma flygplats. Här var vi överens med Moderaterna.

Det är inte Socialdemokraterna som har gjort Bromma flygplats olönsam, utan det är marknaden. Färre resenärer väljer att resa därifrån, och flygbolagen har kommit fram till att det inte längre är lönsamt att flyga från Bromma flygplats. De tycker att det är bättre att koncentrera flyget till Arlanda.

Vad gäller att Socialdemokraterna inte gjorde något kan jag ge ett par exempel på motsatsen. Under pandemin var det den socialdemokratiska regeringen som beslutade att sätta in resurser för att rädda flygbranschen från permitteringar av anställda. Socialdemokraterna tog också beslut om beredskapsflygplatser. Det var vår regering som såg till att Sverige i dag har fler beredskapsflygplatser, och vi vill att de ska bli ännu fler.

Jag köper inte retoriken att vi socialdemokrater inte gjorde något.

Anf. 103 RASHID FARIVAR (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Kadir Kasirga för svaret.

Jag sa inte att Socialdemokraterna inte gjorde något. Socialdemokraterna gjorde allt de kunde för att försämra förutsättningarna för flyget i hela landet.

Socialdemokraterna är det enda parti som kan vara på båda sidor av politiken samtidigt. Ledamoten Kadir Kasirga menar att Socialdemokraterna alltid har värnat flyget, men det var Socialdemokraterna som införde flygskatten. Socialdemokraterna påstår nu att de alltid har varit för en stram migrationspolitik, men de har också varit för öppna gränser. Socialdemokraterna var emot ett Natointräde, men över en natt bytte de fot och var plötsligt för ett Natointräde.

Snälla ledamoten Kadir Kasirga! Lär mig hur man kan vara på båda sidor av politiken samtidigt!

Det är ett faktum att Socialdemokraterna med Ibrahim Baylan i spetsen beställde en utredning för att göra Bromma flygplats olönsam på papperet och därefter föreslår en nedläggning av Bromma flygplats. Det är anmärkningsvärt att ledamoten förnekar fakta om verkligheten.

Hur kan man vara på båda sidor av politiken samtidigt, alltså säga något och samtidigt göra något helt annat?

Anf. 104 KADIR KASIRGA (S) replik:

Fru talman! Nu blev det en märklig debatt. Med all respekt för ledamoten Rashid Farivar, men han tar upp frågor som inte rör luftfarten, såsom Natofrågan och migrationsfrågan. Detta hör inte hemma i denna debatt, även om jag givetvis skulle kunna ta en debatt om dessa frågor med ledamoten Rashid Farivar.

Socialdemokraterna är det parti som har byggt upp detta land i samarbete med fackföreningsrörelser, folkrörelser med flera. Jag behöver inte ge Rashid Farivar en historielektion, för jag tror att han är införstådd med vad Socialdemokraterna har åstadkommit i Sveriges historia.

Det jag vill skicka med ledamoten Rashid Farivar är att Sverigedemokraterna hävdar att de står på vanliga människors sida och på glesbygdens sida. Men vad är det för politik Sverigedemokraterna för när de äntligen får möjlighet att påverka och utöva inflytande över en regering? Vi ser att det har blivit både dyrare och farligare att vara svensk. Arbetslösheten har rusat iväg, men Sverigedemokraterna kommer inte med förslag på hur det ska lösas. Dessutom skenar kriminaliteten. Sverigedemokraterna har inflytande, men vad prioriterar de? De sänker skatterna för de rika och kämpar för en flygplats för miljonärer och deras hundar. Det är vad Sverigedemokraterna prioriterar.

(Applåder)

Anf. 105 OSKAR SVÄRD (M) replik:

Fru talman! Jag har en konkret fråga till Socialdemokraternas ledamot. Varifrån har ledamoten fått den ekonomiska kalkylen gällande Bromma flygplats? Jag tyckte mig höra något om hundratals miljoner som pumpas in i Bromma flygplats. Mig veterligen säredovisar inte Swedavia sina flygplatser, så jag undrar var ledamoten har fått denna siffra ifrån.

Anf. 106 KADIR KASIRGA (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Oskar Svärd för frågan.

Låt mig påminna Oskar Svärd om att Swedavia besökte utskottet, och jag har för mig att Oskar Svärd också var där då. Då berättade Swedavia hur mycket detta kostar. Närmare 100 miljoner kronor pumpas varje år in för att hålla Bromma flygplats öppen. Detta redogjorde Swedavia för på utskottsmötet.

Men det är inte den enda kostnaden. Att hålla Bromma flygplats öppen och blockera de 130 hektaren mark kostar Stockholms stad närmare 1 miljard kronor i förlorade investeringar.

Jag vill att Oskar Svärd ska fundera på om det är ansvarsfull politik att hålla en flygplats som ekar tomt och som marknaden inte tror på öppen och pumpa in miljoner kronor i den för några personer med privatjetplan.

Anf. 107 OSKAR SVÄRD (M) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för svaret.

Jag deltog i samma utskottsmöte och har också träffat Swedavia vid andra tillfällen. Jag uppskattar ledamotens tydliggörande, men det är skillnad på hundratals miljoner kronor och närmare hundra miljoner. Det var därför jag ställde min fråga.

Min nästa fråga handlar om privatflyget. Min uppfattning är att ledamoten i sitt anförande hade en ganska raljerande ton gällande privatflyget och pratade om rika människor som flyger runt som om det vore någon form av hobbyflyg. Jag är ganska övertygad om att de som använder flyget, även privatflyget, gör det av en anledning – att det går fort och att det är effektivt. Dessa människor bidrar inte bara med företag och tillväxt till Sverige, utan de bidrar också med hundratusentals jobb. Det är jag helt övertygad om.

Min fråga är: Anser ledamoten att privatflyget inte behövs?

Anf. 108 KADIR KASIRGA (S) replik:

Fru talman! Jag anser att privatflyget inte behövs på Bromma flygplats. I dag har privatflyget på Bromma flygplats en inlåsningseffekt. Det blockerar 130 hektar mark mitt i Stockholm. Det kan hända att människor, såsom affärsmän, behöver flyga. De har sina leksaker, absolut, men de behöver inte 130 hektar mark mitt i Stockholm.

Vi har en flygplats, och det är Arlanda. Man får kolla på om det kan beredas plats även för privatflyget på Arlanda för de affärsmän som behöver privatjet. Jag vill skicka med Oskar Svärd att regeringen eller Swedavia får utreda hur plats kan beredas även för privatflyget. Det är mitt korta svar.

Anf. 109 HELENA GELLERMAN (L):

Fru talman! I dag debatterar vi flygfrågor.

Sverige är beroende av flyget. Vi är ett avlångt land, och utan flyget skulle Sverige inte kunna fortsätta att ha en hög innovationstakt och öka sin konkurrenskraft. Det skulle bli svårare att jobba och bo i hela landet och att hälsa på släktingar och vänner runt om i landet. Vi behöver att alla de fyra trafikslagen – flyg, sjöfart, väg och järnväg – fungerar och att de fungerar tillsammans.

Det är viktigt att binda ihop trafikslagen för att kunna nå flygplatserna med spårbunden trafik. Det är därför positivt att man nu i Västsverige har funnit en lösning för en ny järnväg Göteborg–Borås, med fyra spår under Landvetter. Det kommer att öka Landvetters upptagningsområde och förmåga att attrahera nya direktlinjer.

Regeringen har också tillsatt en Arlandasamordnare, med syfte att stärka Arlandas konkurrenskraft genom att förbättra tillgängligheten för kollektivtrafik och även väg- och järnvägstrafik. Rapporten kommer att redovisas senast den 31 maj. Jag ser verkligen fram emot den.

Samtidigt är flyget under press, inte minst inrikesflyget. Om vi vill att hela landet ska leva måste vi underlätta för flygets återhämtning efter pandemin och med färre överflygningar på grund av Ukrainakriget samt den pågående lågkonjunkturen.

Liberalerna och dess samarbetspartier ser flygets fördelar och det svåra dagsläget och har vidtagit en rad åtgärder. Vi har tagit beslut om 1 miljard för att kompensera för en stor eftersläpande kostnad från pandemin, då flygplatserna var tvungna att ha säkerhetskontrollerna öppna fast resenärerna i princip uteblev. Alternativet var att kostnaden skulle tynga biljettpriserna och försvåra återhämtningen. Vi har också dubblerat driftsstödet till de icke-statliga flygplatserna till 210 miljoner.

Vi har även tagit bort flygskatten. Fokus i klimatomställningen ska vara flygets utsläpp, inte flygresan som sådan. En borttagen flygskatt kommer att stärka tillgängligheten inrikes men även utrikes, framför allt från Arlanda och Landvetter. Utan flygskatt blir det mer attraktivt för flygbolag att välja Sverige. Flygskatten avskaffas den 1 juli 2025.

Samtidigt ska flyget naturligtvis göra sin del i klimatomställningen och eliminera sina utsläpp. Swedavia med sina tio större flygplatser och de regionala flygplatserna är snart klimatneutrala och undersöker hur laddinfrastruktur och alternativa bränslen kan tillhandahållas av flygplatserna. I flygbranschens färdplan för ett fossilfritt Sverige är målet ett fossilfritt inrikesflyg redan 2030 och ett fossilfritt utrikesflyg 2045.

Det är samtidigt viktigt att flyget i Sverige har konkurrensneutrala förutsättningar för sin klimatomställning. Under det svenska ordförandeskapet fattades beslut om EU:s gröna omställningspaket Fit for 55 och ett paket specifikt riktat mot flyget – ReFuelEU Aviation. Utdelningen av fria utsläppsrätter kommer att upphöra 2026, och vi får en gemensam lagstiftning om reduktionsplikt för fossilfria bränslen i dagens flygbränsle. Det kommer att driva omställningen av flyget i hela Europa. I och med dagens betänkande beslutar vi om kompletterande bestämmelser när det gäller ReFuelEU Aviation. Flygets utsläpp löser vi bäst på internationell nivå för att få effekt, och här måste vi använda EU för global påverkan.

På ämnet konkurrensneutrala förutsättningar för flyget är det också dags att se över de resepolicyer som finns i Sverige. Sverige är EU:s till ytan tredje största land och det land som har längst avstånd mellan landsändarna. För att bibehålla och fortsätta att utveckla ett konkurrenskraftigt Sverige krävs en fungerande flyginfrastruktur. Det är därför viktigt att resepolicyer inte hindrar eller försvårar effektiva resor inom Sverige och till utlandet.

Möjligheten att köpa till fossilfritt bränsle vid flygning tillvaratas inte i dag i tillräckligt hög omfattning. Sverige lider fortfarande av efterdyningarna från en tid när man inte trodde på flygets klimatomställning. Resepolicyer inom både offentlig förvaltning och privata företag förordar att andra färdstätt ska väljas framför flyget, inte minst inrikes, även om det ger betydligt längre restid för den anställda och potentiellt högre kostnader. Detta riskerar också att hindra flygets omställning. I stället för hotellövernattningar och ökad betald restid kan kostnaderna omprioriteras till inköp av fossilfritt bränsle.

Teknikneutrala resepolicyer som ser till hela kostnaden för en resa gynnar svenska intressen och landets tillväxt, samtidigt som klimatet kan värnas och resenärerna kan minska sin tid från hemmet. För att föregå med gott exempel har Regeringskansliet infört en färdmedelsneutral resepolicy som började gälla redan 2024. Nu behöver fler ta efter.

För att nå flygbranschens mål att ha ett fossilfritt flyg 2045 krävs utveckling av en rad tekniker. Biobränslen, elflyg och elektrobränslen ligger närmare i tid, medan flygplan som går på vätgas och minskade höghöjds-effekter ligger lite längre bort. Regeringen har gett Energimyndigheten i uppdrag att påskynda sjöfartens och luftfartens omställning till fossilfrihet, och uppdraget ska redovisas den 1 januari 2026.

Redan i dag kan man flyga fossilfritt på biobränslen producerade i Västsverige av Stl och snart även Preem. Flera företag i Sverige satsar på produktion av både biobränslen av inhemsk råvara och elektrobränslen.

Sverige är ett av de länder i världen som tillsammans med Norge och resten av Norden är bäst lämpat för en tidig introduktion av elflyg. Elflyg har potentialen att binda samman mindre, regionala flygplatser runt om i landet, även inom Norden. Liberalerna har länge velat se ett utvecklat samarbete i Norden för att skapa en nordisk flygmarknad för elflyg, där regelverken samordnas. Det är därför glädjande att Nordens ministrar i augusti 2024 skrev på en deklARATION om nordiskt samarbete kring elflyg. Detta skedde i Göteborg.

Liksom vi i Sverige har stora producenter av biobränsle är vi långt framme inom elflyg. Heart Aerospace i Göteborg utvecklar ett elflygplan för 30 personer och 400 kilometer som har rönt internationellt intresse med order på flera hundra plan, främst från USA. Företaget är ett viktigt exempel på Sveriges innovationskraft.

Sverige står också rustat för utvecklingen av vätgasflyg – inte minst baserat på den kompetens i fråga om vätgas som finns på företaget GKN i Trollhättan, som nu expanderar kraftigt.

Fru talman! Bromma flygplats ska bevaras. Det är en viktig transportrelaterad del av Tidöavtalet. Samtidigt har konsekvenserna av minskat inrikesflyg gjort att flygrörelserna på Bromma har minskat dramatiskt. Vi bör dock se på inrikesflyget över en längre tidsperiod och inte göra förhastade förändringar. Baserat på vår nya omvärld, behovet av klimatomställning och kommande ny flygteknik behöver konsekvenserna och behovet av en central flygplats i Stockholmsområdet utredas före framtida beslut om Brommas framtid.

Det är dock intressant att konstatera att det nu startas nya flyglinjer till Bromma när regioner och företag går samman, ändrar sina resepolicyer och belägger nya flyglinjer. Det är exempel vars drivkrafter man kan bygga vidare på.

Liberalerna har länge krävt här i riksdagen att regioner och kommuner ska få upphandla och finansiera flygtrafik på samma sätt som i övriga EU. Regeringen gav Trafikverket i uppdrag att utreda och förbereda för att ge kommunala och regionala myndigheter möjlighet att öppna nya flyglinjer med allmän trafikplikt utöver det statliga utbudet. Trafikverkets förslag är just nu ute på remiss.

Fru talman! Det är inte genom pålagor som vi når ett fossilfritt flyg utan genom teknikutveckling och innovationer. Det är därför som jag och Liberalerna, som teknikostrimister, tror på flyget och tror att vi kan komma till rätta med flygets klimatpåverkan i Sverige men även globalt. Nu har Sverige äntligen fått en liberal borgerlig regering som tror på flyget och redan har vidtagit en lång rad åtgärder för att stärka flygets framtid och omställning.

Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag till beslut och avslag på alla motioner.

Anf. 110 RASHID FARIVAR (SD):

Fru talman! I kväll debatterar vi trafikutskottets betänkande om luftfartsfrågor, det vill säga flygfrågor. Det finns 27 reservationer i betänkandet, och vi sverigedemokrater står bakom alla våra 8 reservationer. För att spara tid yrkar jag dock bifall enbart till reservation 7, som rör beredskapsflygplatser.

Fru talman! Flygets historia är lika gammal som människans dröm om att flyga. Redan för tusentals år sedan blickade vi upp mot fåglarna och drömde om att sväva som de. På 1800-talet tog drömmen fart, och den 17 december 1903 flög bröderna Wright det första motoriserade flygplanet.

Men varför flyger vi än i dag? I ett debattklimat där flyget ibland skambeläggs och där cykeln av vissa partier lyfts fram som framtidens enda transportslag är det kanske viktigare än någonsin att börja i just den frågan. Varför flyger vi? Jo, för att dagens värld är global. Människor flyttar, familjer sprids över kontinenter och varor och tjänster färdas över hela jordklotet. För att detta ska fungera behövs effektiva färdvägar över långa avstånd, och där är flyget oundgängligt såväl i dag som i framtiden.

För Sverige, ett exportberoende land långt från många av världens stora marknader, är flyget särskilt viktigt. Om vi vill behålla och stärka vår konkurrenskraft måste vi ha goda möjligheter att delta i den globala ekonomin.

Även inom Sveriges gränser är flyget avgörande. Vårt land är stort till ytan men har en glest spridd befolkning. Flyget möjliggör regional tillgänglighet, utveckling och sammanhållning till en samhällsekonomiskt låg kostnad. Flyget är en viktig del av vår kollektivtrafik och skapar förutsättningar att leva och verka i hela landet.

En liten historisk parentes, fru talman: Bröderna Wright, som uppfann det första flygplanet, arbetade faktiskt med cyklar – de reparerade, tillverkade och sålde dem. Cykeln var alltså en förutsättning för flygets födelse. Det går med andra ord utmärkt att älska både cykling och flyg, Miljöpartiet! Men nog om historien – vi är här för att prata politik.

Utmaningarna för svenskt flyg är stora. Regionala flygplatser blöder ekonomiskt. Bromma flygplats har flera gånger hotats av nedläggning, och Socialdemokraterna tillsammans med Miljöpartiet i Stockholm verkar helst vilja jämna den med marken och bygga bostäder.

Flygskatten, i verkligheten ett straff på varje bokad flygstol, tillsammans med covid-19-pandemin 2020 har slagit hårt mot branschen – särskilt mot inrikesflyget, som ännu inte återhämtat sig till hälften av nivåerna 2017. Sedan 2022 har SAS genomgått en omfattande rekonstruktion och vid flera tillfällen varit nära konkurs.

Man skulle kunna ägna hela kvällen åt att prata om den destruktiva behandlingen av svensk flygbransch och flyginfrastruktur under tidigare regeringar. Men låt oss i stället tala om vad som faktiskt går åt rätt håll!

Jag anser att regeringens insatser för att stötta flyget är tillfredsställande, men mer behöver göras. Sedan förra årets luftfartsdebatt har viktiga åtgärder genomförts.

Flygskatten, införd av den rödgröna regeringen med stöd av Vänsterpartiet 2018, avskaffas helt den 1 juli i år.

Regeringen har tillskjutit 1 035 miljoner kronor till säkerhetskostnader på flygplatser för att motverka avgiftshöjningar och kompensera underskottet från pandemitiden.

Driftsstödet till regionala flygplatser fördubblas från 103 till 210 miljoner kronor årligen.

En Arlandasamordnare har tillsatts för att stärka Arlandas konkurrenskraft.

Arlanda är Sveriges största flygplats och vår port mot världen. Den är central för affärsresor, turism, forskning, utbildning och diplomati.

Jag har själv besökt flera moderna flygplatser runt om i världen det senaste året, bland annat Helsingfors-Vanda, Kastrup, Haneda och Narita i Japan och senast Zayed i Abu Dhabi – ett odemokratiskt land. Varje gång jag återvänder till Arlanda känns det som att resa 10–20 år bakåt i tiden. Arlanda flygplats behöver inte ett nytt namn. Den behöver lyftas in i framtiden. Kommunikationerna till och från flygplatsen måste förbättras, både på väg och på järnväg, och Arlanda ska ges förutsättningar att bli ett attraktivt nordiskt nav och en stjärna.

Fru talman! Vi i Sverigedemokraterna ställer oss bakom regeringens ambition att det ska vara möjligt att leva och verka i hela landet, där tillgänglighet och konkurrenskraft är ledord inom flygbranschen. Vi vill också se mer pengar till infrastrukturen och mer infrastruktur för pengarna. Infrastrukturen är landets blodomlopp. Utan en fungerande infrastruktur kommer Sverige att stanna.

Regeringens och Sverigedemokraternas historiska satsning på infrastrukturen inom den nya ekonomiska ramen för planperioden 2026–2037 – som uppgår till hela 1 171 miljarder kronor – ligger helt i linje med denna ambition.

Efter Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina och Sveriges formella inträde i Nato har vikten av våra flygplatser – särskilt beredskapsflygplatser – blivit än mer påtaglig. Statsminister Ulf Kristersson uttryckte det tydligt i sitt tal vid Folk och Försvars rikskonferens i Sälen i januari i år: Sverige är inte i krig, men det råder inte heller fred.

Fru talman! Detta gör behovet av en väl utbyggd och fungerande infrastruktur över hela landet ännu mer akut. Trots den tidigare regeringens försök att skambelägga flyget och nedmontera vår flyginfrastruktur är verkligheten att flyg och flygplatser är avgörande i fredstid, liksom vid kris och i krig. Flygplatser spelar en nyckelroll för Sveriges försvar och för Natos närvaro och beredskap i regionen.

Mot denna bakgrund anser Sverigedemokraterna att fler regionala flygplatser bör drivas i statlig regi och att fler flygplatser med beredskapsverksamhet bör klassas som beredskapsflygplatser.

Anf. 111 MALIN ÖSTH (V):

Fru talman och ledamöter! Sverige är ett stort och glest befolkat land. Tillgänglighet är viktigt. Det är en förutsättning för mobilitet och utveckling i hela landet. Här finns funktionsmålet om allas rätt till grundläggande tillgänglighet av god kvalitet. Det är en viktig princip som ska värnas. Det är också en princip som vi från Vänsterpartiet står bakom och har tagit strid för flera gånger. Senast var i höstas, när fyra trafikavtal riskerade att stå helt utan statlig finansiering.

I höstas såg vi också vad som hände på Gotland när flygningarna till och från Gotland drastiskt och plötsligt minskade från två avgångar om dagen till en i veckan. Detta varade i två månaders tid. Sjukvårdens möjligheter att snabbt transportera akutprover och blod påverkades allvarligt, vilket hotade patientsäkerheten.

Flyget bidrar på flera platser med tillgänglighet som annars skulle vara väldigt begränsad, och för tidskritiska transporter är flyget ofta helt avgörande. Det råder alltså inga tvivel om att flyget behövs, och ibland är flyget också det enda alternativet. Flyg är dock för den sakens skull inte ett hållbart trafikslag.

Vi menar från Vänsterpartiet att vi måste kunna hålla båda de här sakerna i huvudet samtidigt. Vi behöver en saklig debatt om flygets förutsättningar och utmaningar med siktet tydligt inställt på samhällsnytta, omställning och vad som krävs rent konkret för att klara klimatmål.

För att kunna ha en sådan saklig debatt måste flygets omställning kommuniceras och planeras realistiskt och baseras på fakta – inte önsketänkande.

Ett uttalande som förekommer frekvent i dag är att utsläppen från flyget måste minska, inte flygandet i sig. Det hör man ganska ofta. Det här är ett uttalande som inte har stöd i forskning. Flygets utsläpp måste minska – det är sant – men samlad forskning visar också att vi behöver flyga mindre om vi ska klara att minska flygets utsläpp i linje med Parisavtalet. Det är ett faktum.

Fru talman! Det finns ingenting att vinna på att gömma undan de stora utmaningar som finns. Målar man upp en alltför optimistisk bild av vilka tekniska förutsättningar som finns för att minska flygets utsläpp i närtid och samtidigt förutsätter en ständig tillväxt, där flygandet ska öka kraftigt under samma period, riskerar det att uppfattas som oseriöst.

Internationella civila luftfartsorganisationen planerar för och prognostiserar en fördubbling av antalet flygpassagerare till 2042. De menar samtidigt att en sådan massiv trafikökning ska vara fullt möjlig att genomföra utan att utsläppen ökar. Det här är ett uttalande som även inifrån flygbranschen har avfärdats som just oseriöst. Det finns också fler kritiska röster inifrån flygbranschen.

Call aviation to action är en grupp som består av verksamma eller tidigare verksamma personer inom flygbranschen. De kritiserar sin egen bransch för att skönmåla de tekniska förutsättningar som finns för en bred omställning. De menar också att fokus för flyget behöver skifta från att ständigt öka flygandet till att prata mer om samhällsnytta och identifiera och upprätthålla de mest värdefulla förbindelserna så att flyget förblir tillgängligt för de personer och regioner som är mest beroende av det.

Det här är ett perspektiv som jag tycker saknas i den svenska debatten. Här har vi i stället sedan länge haft en debatt som präglas av att allt flyg är viktigt – och lika viktigt. Alla flygplatser ska behållas oavsett kostnad, och oavsett om det finns möjligheter att upprätthålla en god tillgänglighet med andra färdmedel.

I mitt hemlän har vi två flygplatser med bara fyra mil emellan: Linköping och Norrköping. I relativ närhet finns utöver de här två också två till: Skavsta och Jönköping. Det här är alltså ett relativt litet område i södra Sverige där avstånden är korta och där det dessutom finns goda möjligheter till alternativa färdmedel. Detta tycker jag att vi måste kunna diskutera. Men i dag är möjligheten att diskutera den här typen av frågor väldigt låst, och det är olyckligt.

Fru talman! Flyget behöver precis som allt annat i samhället förhålla sig till att man verkar i en föränderlig tid där förutsättningarna inte är statiska. Där ingår också att resandemönster förändras.

En orsak till att inrikesflyget har minskat är förändrade mötesvanor under pandemin, där digitala möten blivit allt vanligare. Det här är i grunden positivt. Att transportefterfrågan minskar till följd av nya tekniska möjligheter är helt i linje med steg ett i fyrstegsprincipen. Det är en princip som regeringen själv betonar ska ligga till grund för utvecklingen av transportsystemet. Det skriver man väldigt tydligt i sin egen infrastrukturproposition.

I stället för att efterleva sina egna principer gör regeringen dock ett stort nummer av att kritisera regioner och kommuner som antagit resepolicyer som följer fyrstegsprincipen och som tar klimatmål på allvar. I stället för flygskam jobbar den här regeringen hårt för att etablera en resepolicy samtidigt som man också uppmanar regioner och kommuner – och svenska folket – att stödflyga mitt i en klimatkris.

En sådan strategi stimulerar allt flygande. Man gör alltså ingen skillnad på om flygresan går till Thailand, mellan Stockholm och Göteborg eller mellan Stockholm och Gällivare.

Ett problem med en sådan strategi är att flygets utsläpp inte kommer att minska i linje med klimatmålen. Det är heller ingen garanti för att det blir de samhällsviktiga flygkommunikationerna som prioriteras, och då har man tappat ett jätteviktigt perspektiv.

Fru talman! Det finns mycket mer att säga, men jag avslutar där. Jag skulle vilja yrka bifall till reservation 10.

Anf. 112 RASHID FARIVAR (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Malin Östh för anförandet.

Det är glädjande att höra ledamoten lyfta upp vikten av flyget för att hela samhället ska fungera, men det står lite annorlunda i betänkandet. Jag läser att Vänsterpartiet vill belägga flyget med hårda sanktionsavgifter. Jag läser också att man vill avveckla och riva Bromma flygplats. En annan intressant sak är att man vill avveckla flyglinjen mellan Stockholm och Göteborg.

Jag läser ur betänkandet: ”Jag konstaterar att en enda flygresan mellan Stockholm och Göteborg motsvarar så mycket som klimatavtrycket från 50 000 tågresor. Därmed anser jag att flyglinjer på sträckor där samma sträcka med tåg tar under tre timmar bör avvecklas.” Just nu tar tågresan mer än tre timmar, nämligen i bästa fall tre och en halv timme.

Just nu råder ett allvarligt läge i fråga om försvar och beredskap. Vi vill behålla flygplatserna med tanke på deras beredskapsförmåga, för att kunna använda dem om ett krig eller en kris slår till. Med ledamotens politik behöver vi stänga flera flygplatser i landet. På vilket sätt hjälper det oss att bygga bättre beredskap om det blir kris eller krig?

Anf. 113 MALIN ÖSTH (V) replik:

Fru talman! Jag hoppas att det i hela mitt anförande framgick att jag beskrev samhällsnyttan av vissa flyglinjer och problemen och utmaningarna med flyget utifrån ett klimat- och miljöperspektiv. Det var i alla fall min ambition med anförandet. Jag nämnde också i mitt anförande att flygbranschen själv anser att vi för att klara klimatmålen måste flyga mindre, inte bara flyga mer miljövänligt.

När det gäller omställningen inom flyget finns kritiska synpunkter. När man har lyssnat på vissa som har talat i dag kan man få intrycket att flyget redan är fossilfritt. Förra året var det svenska flygets inblandning av bio-bränslen 1,2 procent – detta trots att det har funnits en reduktionsplikt för flyget i Sverige sedan 2021. Eller hur? Det går oerhört långsamt, och utmaningarna är också extremt stora. Därför menar jag att vi kommer att behöva prioritera kring flyget. Det är den bistra sanningen.

Jag har ett par frågor tillbaka till ledamoten. Vad förväntas de kommuner som står med en regional flygplats i dag skjuta till i form av skattemedel? Norrköping, en kommun som ligger nära den där jag bor, skjuter årligen till 30 miljoner till en charterflygplats. Ser ledamoten det som ett kommunalt kärnuppdrag att jobba på det sättet?

Anf. 114 RASHID FARIVAR (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar för svaret och frågan, ledamoten Malin Östh.

Mitt svar är nej. Det är inte kommunernas och regionernas ansvar i det här svåra säkerhetspolitiska läget att se till att flygplatserna fungerar som de ska. Jag har samma inställning som min kollega Magnus Jacobsson. Vi tycker att staten bör gå in och ta ansvar för flera kommunala och regionala flygplatser, och helst ska de drivas i statlig regi.

Ett problem med flygplatser är att det är lätt att lägga ned fungerande flygplatser – och det går fort – men att snabbt bygga upp infrastrukturen igen är i princip omöjligt.

För att kunna hålla sig med ambulansflyg, polishelikoptrar och sjö- räddningshelikoptrar som bevakar skogsbränder behöver man en flygplats. Med den politik som ledamoten Malin Östh förespråkar måste vi stänga de flesta flygplatser. Hur ska de samhällsviktiga funktionerna fungera när det inte finns någon flygplats? Varifrån ska dessa flyg starta? Jag hoppas att ledamoten har förståelse för min oro. Det här kommer att skada både den militära och den civila beredskapen.

Anf. 115 MALIN ÖSTH (V) replik:

Fru talman! Jag hör ledamoten säga att det är ett statligt kärnuppdrag att finansiera charterflygplatser. Det var vad min fråga gällde.

Jag tror att man behöver göra avvägningar, och man kommer att behöva göra prioriteringar. Är det rimligt att jag, som bor i en del av södra Sverige med korta avstånd, där järnvägen är väl utbyggd och det finns gott om alternativa färdmedel, på kort avstånd har tillgång till fyra flygplatser, som jag beskrev i mitt anförande? Är det rimligt?

Jag hör dina frågor om beredskap och försvarets behov, men här försöker jag prata om något annat. Jag tror att vi kommer att behöva prioritera, precis som jag nämnde tidigare.

Anf. 116 KATARINA LUHR (MP):

Fru talman! Jag vill börja med att instämna i stort sett i allt som Malin Östh sa i sitt anförande. Det var en pedagogisk genomgång av flygets problematik.

Den här debatten behandlar både en proposition om en EU-förordning om mer hållbara flygbränslen fram till 2050 och en samling motioner om luftfartsfrågor.

Jag tänkte börja med den EU-förordning som propositionen gäller och som innehåller bestämmelser som ska öka användningen och tillgången på hållbara bränslen inom luftfarten.

EU-förordningen, ReFuelEU Aviation, är en del av EU:s klimatpaket Fit for 55, som ska bidra till att EU når sitt mål om att minska utsläppen av växthusgaser med minst 55 procent till 2030. Det är ett viktigt förslag att debattera, och eftersom det tycks finnas de som inte tycker att flygets klimatpåverkan är särskilt viktig att hantera tänkte jag börja med att återge Transportstyrelsens information.

Luftfartens totala klimatpåverkan, med den så kallade höghöjdseffekten inräknad, uppskattas i dag till omkring 4–5 procent av den mänskliga påverkan på klimatet. Luftfarten är dock en tillväxtbransch, vilket gör att flygets negativa klimatpåverkan på sikt riskerar att kraftigt öka i förhållande till all annan mänsklig klimatpåverkan. Det är därför angeläget att ta fram åtgärder som motverkar den negativa trenden. Så säger Transportstyrelsen.

Personligen vill jag också understryka att även om 4–5 procent av världens klimatpåverkan kanske låter lite måste man ändå ha i bakhuvudet att 80 procent av jordens befolkning aldrig har flugit. När fler på jorden får samma förutsättningar att resa kan klimatpåverkan öka dramatiskt.

När vår infrastrukturminister Andreas Carlson ber oss att skippa flygskammen för att flyget nu ställer om är det intressant att veta vad det är som EU kräver av flyget i denna omställning. Vad är det vi ska göra? Och vad tycker jag och Miljöpartiet om förslaget?

På kort och medellång sikt räknar man med att biobränsle kommer att vara det som gör störst skillnad för att minska flygets klimatpåverkan. Det är vi väl alla överens om.

Först och främst vet vi att det kommer att finnas stora utmaningar med att få biobränslet att räcka till allt flygande som sker i dag. Trots det tycker vi att målet för omställningen av flygbränsle är satt alldeles för lågt i förslaget. Enligt flygbranschens egen färdplan ska det svenska inrikesflyget vara fossilfritt redan 2030. I den förordning som vi diskuterar i dag ställs krav på 2 procents inblandning av biobränsle, vilket ska öka till 6 procent 2030. År 2050 ska 70 procent av flygbränslet vara biobaserat, enligt direktivet. Det blir alltså uppenbart att Sverige behöver gå snabbare framåt för att flyget ska ta sin andel av de utsläppsminskningar som behövs för att vi ska kunna nå de svenska klimatmålen. Det är också uppenbart att ett minskat flygande behöver vara en del av den ekvationen.

Det är inte nog med den oerhört långsamma utfasningen av fossila drivmedel. Direktivet gäller inte heller alla våra flygplatser. Vi anser att direktivet i alla fall borde gälla de flygplatser som i dag ingår i det nationella basutbudet, alltså de tio flygplatser som är utpekade som nödvändiga basflygplatser i Sverige i dag.

Bryter man mot förordningen ska sanktioner användas. Regeringen har i förslaget gett tydligt utrymme för att sätta ned sanktionsavgiften eller ta bort den helt – mer än vad vi anser att EU-förordningen ger utrymme för. Vi skulle vilja se en större begränsning för när man kan få undantag från att tanka mer hållbara bränslen. Därför, fru talman, vill jag yrka bifall till Miljöpartiets reservation 2 i betänkandet.

När det gäller det svenska flygandet vill jag understryka vikten av att utsläppen från flyget och svenskt flygande måste minska. Ser man till varje

enskild flygresenär tar utsläppsutrymmet slut väldigt fort, med en flygresä eller två. Därför är det extra viktigt att vi slutar subventionera flygandet i Sverige och inom EU, så att flyget i stället betalar sina egna kostnader och sin klimatpåverkan.

Stora satsningar behöver göras för att möjliggöra utsläppsfria resor på sträckor som är svåra att klara på ett annat sätt. För att minska flygets klimatpåverkan krävs det en kombination av minskat resande och omställning till förnybara bränslen, elektrobränslen och elhybridflyg för de flygresor som inte kan ersättas på något sätt. Men mycket av den här tekniken ligger en bit framåt. Det kommer att ta tid att ersätta fossila flygbränslen med annat. Det visar inte minst den proposition som vi debatterar i dag. Därför anser vi att flyget behöver begränsas på sträckor som kan ersättas med andra färdmedel, inte minst tåg.

Resor med privatjet genererar stora utsläpp. En flygresä mellan Stockholm och Göteborg ger samma utsläpp som 50 000 tågresor – och det är inte när man flyger privatjet utan när man flyger med ett vanligt flygplan. Under den här flygresan gör man av med flygbränsle som skulle kunna gå till något annat, precis som Malin Östh lyfte i sitt anförande.

Trots detta står Tidögänget här i dag – i stort sett alla – och vill att man helt ska negligera att kommuner försöker styra bort från de onödiga resorna så att man kan få en bättre flyginfrastruktur.

Vi tycker att det borde vara mycket tydligare hur stor klimatpåverkan en flygresä ger upphov till. Därför skulle vi vilja se en klimatmärkning vid försäljning av flygbiljetter.

Fru talman! Som gammal Stockholmspolitiker behöver jag också lyfta frågan om Bromma flygplats. Det är en flygplats som enligt Swedavia kan ersättas av Arlanda. Den medför stora kostnader både för Swedavia och för andra lokala flygplatser, som behöver täcka upp för den minuspost som Bromma flygplats i dag är.

I januari i år flög totalt 850 personer från Bromma flygplats, och de flesta av dem flög i en privatjet. Det är orimligt på väldigt många olika sätt. Det är inte acceptabelt att den här typen av klimatskadlig verksamhet kan få fortsätta. Vi i Miljöpartiet vill bland annat införa en privatjetskatt. Inom EU har Frankrike, Irland, Nederländerna och Österrike tagit initiativ till att se över reglerna och att upprätta klimatåtgärder kring privatjetflygningarna i Europa. Vi vill verka för en begränsning av privatjet på både nationell och internationell nivå.

Vi vill snarast se en avveckling av Bromma flygplats, och vi vill att regeringen redan nu tar bort Bromma flygplats från det nationella basutbudet av flygplatser. Swedavia har i en samlad bedömning konstaterat att det inte är affärsmässigt motiverat att fortsätta driva Bromma flygplats vidare samt att flygtrafiken kan flyttas till Arlanda. Det är för mig ganska provocerande att regeringen och Sverigedemokraterna i dag blockerar en central, byggbar del av Stockholm för privatjet samtidigt som Swedavia och flygresenärer från andra flygplatser behöver betala kostnaden.

Slutligen, fru talman, vill jag lyfta en mer teknisk grej, som är nog så viktig. Det är frågan om hinderbelysning, som Centerpartiet lyfte tidigare. Vindkraftverk och andra höga byggnader och torn behöver blinkande belysning för att synas. Det är krav på det i Sverige. För många som bor runt omkring är det ett störande inslag, inte minst när det gäller vindkraftverk. I dag finns teknik för att ljuset ska kunna vara avstängt när inga flyg finns

i närheten. Det är en teknik som bland annat används i Danmark. Jag tycker att den tekniken borde tillåtas i Sverige för att minska onödiga störningar.

Med detta sagt: Det finns väldigt mycket att jobba vidare med på flygområdet. Och det behövs ett rejält krafttag för att vi ska kunna se röken av det omställningsarbete som vår infrastrukturminister anser att flygbranschen just nu sysselsätter sig med.

Jag ställer mig bakom alla Miljöpartiets reservationer men vill för enkelhetens skull yrka bifall bara till reservation 2, som jag sa tidigare i mitt anförande.

Anf. 117 RASHID FARIVAR (SD) replik:

Fru talman! Tack för anförandet, ledamoten Katarina Luhr!

Det är ett intressant ställningstagande, men det är inte nytt. Många av oss vet vad Miljöpartiet tycker om flyget och flygandet.

Jag satt och väntade på att ledamoten skulle lyfta upp vikten av flyget när det gäller vårt försvar och vår beredskap. Jag vet inte om ledamoten har märkt att det pågår krig i Europa. Rysslands hot mot oss har blivit allt allvarligare.

Med Miljöpartiets politik behöver vi inte längre tänka på flyget, för alla våra flygplatser kommer att stängas. Man vill fördubbla flygskatten, som ledamoten inte ens nämnde i sitt anförande. Man vill förbjuda vissa sorters flygande.

Jag såg fram emot att Miljöpartiets representant skulle lyfta upp samhällsviktigt flyg – det gäller till exempel ambulansflyg, polis och sjöräddning. Miljöpartiet värnar miljön. Hur ska vi upptäcka skogsbränder? Ska vi cykla runt och upptäcka dem?

Vad är ledamotens inställning när det gäller flygets vikt inom försvar och beredskap? Med den politik som ledamoten förespråkar behöver vi ingen fiende, för den politiken gör Putins jobb.

Anf. 118 KATARINA LUHR (MP) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan!

Som uppväxt bredvid F17 i Kallinge har jag stor förståelse för flygets vikt för vårt försvar och för vår beredskap. Men med det sagt anser jag inte att man behöver behålla exempelvis Bromma flygplats, som suger pengar ur andra viktiga flygplatser som vi kan behöva.

Vårt totalförsvar och vår beredskap när det gäller ambulansflyg, brandflyg och annat har vi diskuterat ganska rejält tidigare i den här debatten. Swedavia har gjort en utredning där man föreslår att Arlanda ska ta över den verksamhet som i dag finns på Bromma flygplats. Vi har faktiskt en ganska ojämn fördelning av flygplatser för reguljärflyg i Sverige, men vi har också platser runt om i Sverige där ambulansflyg och brandflyg kan starta och landa och som inte kräver en infrastruktur för reguljärflyg.

Som jag lyfte i mitt anförande är det extremt viktigt att vi planerar smart om vi ska kunna använda flygbränslen till det som är det viktigaste.

Sedan lyfte ledamoten flygskatten, som vi vill öka. Vi vill flytta över den till tåg, som också är en extremt viktig del i vårt försvar. Det är viktigt att vi rustar upp vårt tågssystem. Det tror jag också att ledamoten har koll på.

Anf. 119 RASHID FARIVAR (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Katarina Luhr för svaret.

Jag vidhåller min åsikt. Med Miljöpartiets politik kommer vi inte att ha kvar några flygplatser för polis- och ambulansflyg att starta eller landa på. De behöver kanske starta och landa på gator eller motorvägar. Jag vet inte, men kanske kan det vara en lösning.

När det gäller att fördubbla flygskatten hoppas jag att ledamoten vet i vilket läge inrikesflyget befinner sig. Inrikesflyget har halverats sedan 2017. Om flygskatten fördubblas innebär det i princip en dödsdom mot inrikesflyget.

Är det Miljöpartiets ambition att vi slutar flyga helt? Varför, i så fall?

Anf. 120 KATARINA LUHR (MP) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

Jag tycker att ledamotens frågor är något förenklade och fördummande. Jag tänker bland annat på det han sa om att cykla runt och hitta bränder och att vissa partier anser att cykel är det enda transportslaget. Det är lite lågt.

Ledamoten frågar mig om jag är medveten om att vi har en beredskaps-situation. Jag vill då fråga ledamoten om han är medveten om att vi också har en klimatkris som räknas som något av det farligaste och mest riskfyllda som vi behöver ha beredskap för. Vi *vet* att vi behöver skydda oss från en klimatkris.

Det blir en väldigt konstig diskussion om man hånar och förminskar en fråga om att kunna bygga ut tågnätet men även flyget. Vi vill ju satsa på de linjer där man behöver flyga och försöka styra för att minska utsläppen så att vi kan fortsätta leva ett bra liv. Jag tycker att nivån blir lite för låg när sådana som ska styra landet ens för en sådan diskussion. Självklart behöver vi en infrastruktur, men vi behöver bygga den så att vi har råd att upprätthålla den när vi faktiskt behöver den.

(Applåder)

Anf. 121 SARA-LENA BJÄLKÖ (SD):

Herr talman! I kväll debatterar vi trafikutskottets betänkande om luftfartsfrågor. Vi sverigedemokrater står bakom samtliga våra reservationer, men för tids vinning yrkar jag bifall endast till reservation 7.

Sverige är ett av Europas mest avlånga och glesbefolkade länder. För oss är det självklart att hela landet ska ha möjlighet att leva och utvecklas, från Ystad i söder till Kiruna i norr. Men då måste vi ha ett transportsystem som håller ihop landet, och där spelar flyget en helt avgörande roll. Tyvärr ser vi ibland en politik som tar sin utgångspunkt i storstädernas perspektiv. Man glömmer bort hur viktig tillgängligheten är för landsbygdens människor, företag och samhällsfunktioner.

Vi sverigedemokrater står upp för ett starkt, tillgängligt och fungerande flygnät i hela Sverige. Därför är vi också stolta, herr talman, över att vi tillsammans med regeringen har gjort historiska satsningar på infrastrukturen, vilket mina kollegor har redovisat i kväll.

Flyget är mer än bara transporter. Det handlar om jobb, tillväxt, beredskap och säkerhet. Swedavias flygplatser hanterar över 30 miljoner passagerare varje år, och flygbranschen skapar omkring 80 000 arbetstillfällen

i Sverige. Flyget är alltså en självklar del av vår nationella infrastruktur, herr talman.

Till skillnad från till exempel Miljöpartiet ser vi inte flyget som ett problem; vi ser det som en möjlighet. Vi vill att väg, järnväg, luftfart och sjöfart ska komplettera varandra, inte konkurrera på bekostnad av varandra. Vi vill utveckla folkflyget, inte avveckla det. Därför har vi länge varit motståndare till flygskatten, en symbolskatt med liten klimatnytta men med stor negativ påverkan på landsbygdens tillgänglighet. Därför är det ett viktigt steg att denna skatt tas bort den 1 juli 2025.

Herr talman! Vår flygpolitik handlar inte bara om passagerare. Landets beredskapsflygplatser spelar en central roll för ambulansflyg, brandbekämpning och Försvarens insatser. Oavsett huvudman bör dessa ges status som beredskapsflygplatser med rätt till statlig ersättning. Vi föreslår också en utredning om behovet av att inrätta fler sådana flygplatser.

Vi ser dessutom hur många av de regionala flygplatserna har det tufft ekonomiskt, trots att de ofta är helt avgörande för vård, näringsliv och beredskap. Vi måste säkra deras framtid.

Samtidigt måste flyget naturligtvis ta sitt klimatansvar. Men lösningen är inte att förbjuda flygresor eller att göra flyget till en klassfråga. Lösningen är teknisk utveckling.

Herr talman! Vi vill bland annat se ökade satsningar på elflyg och smartare flygrutter. Med effektivare flygledningssystem kan vi minska utsläppen redan i dag utan att minska människors frihet att resa.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag tala om drönarens betydelse. Drönare har en enorm potential. De kan minska kostnader för leveranser till avlägsna områden och användas i skogsbrandövervakning, vid gränsbevakning och till och med inom sjukvården. Men de innebär också stora risker för flygsäkerheten. Vi föreslår därför att regeringen tar fram en tydlig plan för att snabbt kunna stoppa obehöriga drönare vid flygplatser samt ser över hur användningen av drönare kan göras både säkrare och mer effektiv.

Herr talman! Vi sverigedemokrater tror inte på symbolpolitik. Vi tror på konkreta lösningar för klimatet och lösningar som gör det möjligt för landsbygden och hela Sverige att leva.

I detta anförande instämde Rashid Farivar (SD).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 21 maj.)

§ 11 Lagändringar till följd av ändrade EU-regler om utsläppsfria tunga fordon

Trafikutskottets betänkande 2024/25:TU16

Lagändringar till följd av ändrade EU-regler om utsläppsfria tunga fordon (prop. 2024/25:122)

föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 21 maj.)

§ 12 Ändringar i lagen om hamnskydd

Trafikuskottets betänkande 2024/25:TU17
Ändringar i lagen om hamnskydd (prop. 2024/25:148)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 21 maj.)

§ 13 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Proposition
2024/25:162 Några tillägg och förtydliganden i den nya lagen om arbets-
löshetsförsäkring

§ 14 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 19 maj

2024/25:684 Genomlysning av ministrars och statssekreterares aktie- affärer

av *Jessica Wetterling* (V)
till statsminister Ulf Kristersson (M)

2024/25:685 Insatser för ökad tillväxt

av *Björn Wiechel* (S)
till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2024/25:686 Växande fattigdom

av *Maj Karlsson* (V)
till statsrådet Anna Tenje (M)

§ 15 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 19 maj

2024/25:1182 Störande ljud från bilar och A-traktorer

av *Lars Isacson* (S)
till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2024/25:1183 Uranbrytning och dess påverkan på Sveriges självför- sörjning

av *Rickard Nordin* (C)
till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2024/25:1184 Kriminella aktörer inom välfärden
av *Maj Karlsson* (V)
till statsrådet *Camilla Waltersson Grönvall* (M)
2024/25:1185 Åtgärder för skydd av sjukvård i krig
av *Olle Thorell* (S)
till utrikesminister *Maria Malmer Stenergard* (M)

Prot. 2024/25:119
20 maj

§ 16 Kammaren åtskildes kl. 21.10.

Sammanträdet leddes
av förste vice talmannen från dess början till och med § 5 anf. 31 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 16.00,
av förste vice talmannen därefter till och med § 10 anf. 78 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 10 anf. 118 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

KRISTINA SVARTZ

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Anmälan om subsidiaritetsprövning	1
§ 3 Ärenden för bordläggning	1
§ 4 En förebyggande socialtjänstlag – för ökade rättigheter, skyldigheter och möjligheter.....	2
Socialutskottets betänkande 2024/25:SoU23	2
Anf. 1 CHRISTIAN CARLSSON (KD)	2
Anf. 2 GUSTAF LANTZ (S)	3
Anf. 3 MALIN HÖGLUND (M) replik	6
Anf. 4 GUSTAF LANTZ (S) replik.....	6
Anf. 5 MALIN HÖGLUND (M) replik	7
Anf. 6 GUSTAF LANTZ (S) replik.....	7
Anf. 7 MONA OLIN (SD)	8
Anf. 8 MAJ KARLSSON (V).....	10
Anf. 9 MALIN HÖGLUND (M).....	12
Anf. 10 MARTINA JOHANSSON (C)	13
Anf. 11 HELENE ODENJUNG (L).....	15
Anf. 12 MARTINA JOHANSSON (C) replik	17
Anf. 13 HELENE ODENJUNG (L) replik.....	17
Anf. 14 MARTINA JOHANSSON (C) replik	17
Anf. 15 HELENE ODENJUNG (L) replik.....	18
Anf. 16 NILS SEYE LARSEN (MP).....	18
Anf. 17 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M).....	20
Anf. 18 MAJ KARLSSON (V) replik.....	23
Anf. 19 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik	24
Anf. 20 MAJ KARLSSON (V) replik.....	24
Anf. 21 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik	25
Anf. 22 MARTINA JOHANSSON (C) replik	25
Anf. 23 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik	26
Anf. 24 MARTINA JOHANSSON (C) replik	26
Anf. 25 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik	27
Anf. 26 GUSTAF LANTZ (S) replik.....	27
Anf. 27 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik	27
Anf. 28 GUSTAF LANTZ (S) replik.....	28
Anf. 29 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik	28
Anf. 30 NILS SEYE LARSEN (MP).....	29
(Beslut fattades under § 8.)	29
§ 5 Internationell verkställighet i brottmål	29
Justitieutskottets betänkande 2024/25:JuU28.....	29
Anf. 31 HENRIK VINGE (SD)	29

Anf. 32	GUDRUN NORDBORG (V) replik.....	31
Anf. 33	HENRIK VINGE (SD) replik	31
Anf. 34	GUDRUN NORDBORG (V) replik.....	32
Anf. 35	HENRIK VINGE (SD) replik	32
Anf. 36	GUDRUN NORDBORG (V).....	33
Anf. 37	HENRIK VINGE (SD) replik	35
Anf. 38	GUDRUN NORDBORG (V) replik.....	35
Anf. 39	HENRIK VINGE (SD) replik	36
Anf. 40	GUDRUN NORDBORG (V) replik.....	36
Anf. 41	LARS ISACSSON (S).....	37
Anf. 42	ULRIKA WESTERLUND (MP)	38
Anf. 43	HENRIK VINGE (SD) replik	39
Anf. 44	ULRIKA WESTERLUND (MP) replik	39
Anf. 45	HENRIK VINGE (SD) replik	40
Anf. 46	ULRIKA WESTERLUND (MP) replik	40
Anf. 47	FREDRIK KÄRRHOLM (M).....	41
	(Beslut fattades under § 8.).....	42
§ 6	Lättnader i byggkraven för studentbostäder	43
	Civilutskottets betänkande 2024/25:CU19	43
Anf. 48	ROGER HEDLUND (SD)	43
Anf. 49	BIRGER LAHTI (V).....	44
Anf. 50	LARRY SÖDER (KD) replik.....	46
Anf. 51	BIRGER LAHTI (V) replik.....	46
Anf. 52	LARRY SÖDER (KD) replik.....	47
Anf. 53	BIRGER LAHTI (V) replik.....	47
Anf. 54	ROGER HEDLUND (SD) replik	47
Anf. 55	BIRGER LAHTI (V) replik.....	48
Anf. 56	ROGER HEDLUND (SD) replik	48
Anf. 57	BIRGER LAHTI (V) replik.....	49
	(forts. § 9).....	49
	Ajournering.....	49
	Återupptaget sammanträde.....	49
§ 7	Beslut om ärenden som slutdebatterats den 19 maj	49
	FiU23 Riksbankens verksamhet och förvaltning 2024	49
	FiU28 Riksrevisionens rapport om distansarbete vid statliga myndigheter	49
	FiU36 En effektivare förvaltning av buffertkapitalet	49
	SkU19 Justering i lagen om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta.....	49
	SkU20 Slopad stämpelskatt vid inteckning i skepp.....	49
	JuU31 Kontaktförbud – ett utökat skydd för utsatta personer	50
	JuU29 Ett starkare skydd för offentliganställda mot våld, hot och trakasserier m.m.....	50
	JuU30 Skärpt syn på sexuella kränkningar, bedrägerier mot äldre och brott med kön som hatbrottsmotiv	51
§ 8	Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	52
	SoU23 En förebyggande socialtjänstlag – för ökade rättigheter, skyldigheter och möjligheter	52

JuU28 Internationell verkställighet i brottmål.....	54
§ 9 (forts. från § 6) Lättnader i byggkraven för studentbostäder (forts. CU19)	54
Anf. 58 DAVID JOSEFSSON (M)	54
Anf. 59 LEIF NYSMED (S)	56
(forts.).....	58
Ajournering.....	58
Återupptaget sammanträde.....	58
§ 9 (forts.) Lättnader i byggkraven för studentbostäder (forts. CU19)	58
Anf. 60 ALIREZA AKHONDI (C).....	58
Anf. 61 MÄRTA STENEVI (MP)	59
Anf. 62 LARRY SÖDER (KD) replik	61
Anf. 63 MÄRTA STENEVI (MP) replik.....	61
Anf. 64 LARRY SÖDER (KD) replik	62
Anf. 65 MÄRTA STENEVI (MP) replik.....	62
Anf. 66 LARRY SÖDER (KD).....	63
Anf. 67 LEIF NYSMED (S) replik	64
Anf. 68 LARRY SÖDER (KD) replik	65
Anf. 69 LEIF NYSMED (S) replik	65
Anf. 70 LARRY SÖDER (KD) replik	66
Anf. 71 PATRIK KARLSON (L)	66
Anf. 72 NILS SEYE LARSEN (MP).....	68
(Beslut skulle fattas den 21 maj.)	69
§ 10 Luftfartsfrågor.....	69
Trafikutskottets betänkande 2024/25:TU13	69
Anf. 73 OSKAR SVÄRD (M)	69
Anf. 74 KADIR KASIRGA (S) replik	71
Anf. 75 OSKAR SVÄRD (M) replik	71
Anf. 76 KADIR KASIRGA (S) replik	72
Anf. 77 OSKAR SVÄRD (M) replik	72
Anf. 78 ULRIKA HEIE (C) replik.....	72
Anf. 79 OSKAR SVÄRD (M) replik	73
Anf. 80 ULRIKA HEIE (C) replik.....	73
Anf. 81 OSKAR SVÄRD (M) replik	74
Anf. 82 KATARINA LUHR (MP) replik	74
Anf. 83 OSKAR SVÄRD (M) replik	74
Anf. 84 KATARINA LUHR (MP) replik	75
Anf. 85 OSKAR SVÄRD (M) replik	75
Anf. 86 ULRIKA HEIE (C)	76
Anf. 87 RASHID FARIVAR (SD) replik	77
Anf. 88 ULRIKA HEIE (C) replik.....	78
Anf. 89 RASHID FARIVAR (SD) replik	78
Anf. 90 ULRIKA HEIE (C) replik.....	79
Anf. 91 MAGNUS JACOBSSON (KD)	79
Anf. 92 KADIR KASIRGA (S) replik	81
Anf. 93 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik.....	81
Anf. 94 KADIR KASIRGA (S) replik	82
Anf. 95 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik.....	82
Anf. 96 KADIR KASIRGA (S)	83

Anf. 97	MAGNUS JACOBSSON (KD) replik	84
Anf. 98	KADIR KASIRGA (S) replik	85
Anf. 99	MAGNUS JACOBSSON (KD) replik	85
Anf. 100	KADIR KASIRGA (S) replik	86
Anf. 101	RASHID FARIVAR (SD) replik.....	86
Anf. 102	KADIR KASIRGA (S) replik	87
Anf. 103	RASHID FARIVAR (SD) replik.....	87
Anf. 104	KADIR KASIRGA (S) replik	88
Anf. 105	OSKAR SVÄRD (M) replik	88
Anf. 106	KADIR KASIRGA (S) replik	88
Anf. 107	OSKAR SVÄRD (M) replik	88
Anf. 108	KADIR KASIRGA (S) replik	89
Anf. 109	HELENA GELLERMAN (L)	89
Anf. 110	RASHID FARIVAR (SD).....	91
Anf. 111	MALIN ÖSTH (V).....	93
Anf. 112	RASHID FARIVAR (SD) replik.....	95
Anf. 113	MALIN ÖSTH (V) replik.....	95
Anf. 114	RASHID FARIVAR (SD) replik.....	96
Anf. 115	MALIN ÖSTH (V) replik.....	96
Anf. 116	KATARINA LUHR (MP).....	96
Anf. 117	RASHID FARIVAR (SD) replik.....	99
Anf. 118	KATARINA LUHR (MP) replik.....	99
Anf. 119	RASHID FARIVAR (SD) replik.....	100
Anf. 120	KATARINA LUHR (MP) replik.....	100
Anf. 121	SARA-LENA BJÄLKÖ (SD)	100
	(Beslut skulle fattas den 21 maj.)	101
§ 11	Lagändringar till följd av ändrade EU-regler om utsläppsfria tunga fordon.....	101
	Trafikutskottets betänkande 2024/25:TU16	101
	(Beslut skulle fattas den 21 maj.)	101
§ 12	Ändringar i lagen om hamnskydd.....	102
	Trafikutskottets betänkande 2024/25:TU17	102
	(Beslut skulle fattas den 21 maj.)	102
§ 13	Bordläggning.....	102
§ 14	Anmälan om interpellationer.....	102
§ 15	Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	102
§ 16	Kammaren åtskildes kl. 21.10.....	103